

Islam, tulkinta ja Internet

Viiden suomalaisen naisen kertomukset islamiin kääntymisestä

Minni-Maria Kauppinen 185805

Pro gradu -tutkielma

Itä-Suomen Yliopisto, teologian osasto

Uskontotiede

Maaliskuu 2015

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Filosofinen Tiedekunta		Osasto – School Teologian osasto		
Tekijät – Author Minni-Maria Kauppinen				
Työn nimi – Title Islam, tulkinta ja Internet – Viiden suomalaisen naisen kertomukset islamiin kääntymisestä				
Pääaine – Main subject		Työn laji – Level		Päivämäärä – Date
Uskontotiede		Pro gradu -tutkielma	☒	16.3.2015
		Sivuainetutkielma	☐	
		Kandidaatin tutkielma	☐	
		Aineopintojen tutkielma	☐	
Sivumäärä – Number of pages 82				
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tämä tutkielma tarkastelee viiden suomalaisen naisen kääntymistä islamiin sekä siihen liittyviä teemoja. Tutkielman aineisto koostuu viiden muslimiksi kääntyneen naisen laatimista vapaamuotoisista kertomuksista ja niiden pohjalta esitettyjen täydentävien kysymysten vastauksista. Aineiston keruun metodina käytin sähköpostin välityksellä tapahtunutta haastattelua. Haastattelumateriaalin analyysin metodina käytin narratiivista analyysia, jonka avulla pyrin teemoittelemaan kertomuksista nousseet näkökulmat sekä luomaan kokonaisen, tiivistetyn kertomuksen jokaisesta vastaajasta. Kertomusten teemoja ja näkökulmia vertasin aiemman tutkimuksen perusteella esiin nousseisiin näkökulmiin narratiivien ja narratiivisen analyysin avulla.</p> <p>Tutkimuskysymysten avulla pyritään selvittämään, miksi naiset kääntyivät juuri islamiin, mikä edelsi kääntymistä, miten muslimi-identiteetti muodostettiin, sekä kuinka kääntyminen vaikutti naisten arkielämään ja sosiaaliseen elämään. Tutkielman perusteella voidaan todeta, että taustatekijät kääntymiselle olivat moninaisia. Uskonnollisuus ennen kääntymistä esiintyi kriittisyytenä kristinuskoiseen taustaan, jota naiset myöhemmin kutsuivat myös ateismiksi. Ateismista huolimatta taustalla esiintyi kuitenkin jonkinlaista uskoa jumalaan. Tutkielman perusteella voidaan todeta, että osa naisista päätyi tutustumaan islamiin tavattuaan tulevan puolisonsa, joka oli muslimi. Osa päätyi tutustumaan islamiin kohdattuaan islamiin liittyviä ennakkoluuloja ja vääriä tietoja, ja osa akateemisten opintojensa parissa. Islamiin pariin päättymisen taustalta löytyi myös jonkinlaisen kriisin kohtaamista henkilökohtaisessa elämässä, jonka vuoksi naiset päätyivät etsimään uusia vastauksia.</p> <p>Muslimi-identiteetin muodostamisen suhteen naiset nostivat esille huiviin pukeutumisen sekä muslimitapojen ja -oppien omaksumisen. Osa naisista määritteli muslimi-identiteettiään sen mukaan, kuinka hyvin he onnistuivat muslimitapojen ja -oppien noudattamisessa. Huiviin pukeutumisen yhteydessä nousi esille myös aiemmasta tutkimuksesta eroava tulkinnallisemman islamin noudattaminen, jota kutsutaan tutkielmassa joko koranismiksi tai Koraania seuraavaksi tulkinnaksi. Naisten kertomusten mukaan voidaan todeta, että suomalainen kulttuuri on heidän mielestään jossain määrin ristiriidassa islamilaisen kulttuurin kanssa. Sosiaalisia suhteita tarkastellessa havaitsin, että tutkielman naisten kohdalla muslimien sosiaalinen ympäristö, <i>umma</i>, on siirtynyt jossain määrin Internetin keskustelupalstoille ja blogeihin. Internetiä hyödynnettiin sosiaalisen ympäristön lisäksi myös tiedonhaullisissa tarpeissa.</p> <p>Tutkielma tuokin kääntymistutkimuksen kenttään uuden mielenkiintoisen näkökulman siitä, minkälaista islamia nykyajan kääntyneet alkavat mahdollisesti noudattaa, mistä kääntyneet omaksuvat tietonsa, sekä kuinka kääntyneet käyttävät omaa tulkintaa muslimi-identiteetinsä luomisessa.</p>				
<p>Avainsanat – Keywords kääntyminen, islam, islamiin palaaminen, tulkinta, muslimi-identiteetti</p>				

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Philosophical Faculty		Osasto – School School of Theology	
Tekijät – Author Minni-Maria Kauppinen			
Työn nimi – Title Islam, Interpretation and Internet – Stories about Conversion by Five Finnish Women			
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages
Comparative Religion	Pro gradu -tutkielma	x	16.3.2015
	Sivuainetutkielma		
	Kandidaatin tutkielma		
	Aineopintojen tutkielma		
Tiivistelmä – Abstract			
<p>This study examines the conversion process of five Finnish Muslim women and themes related to conversion and Islam. The data of this study consists of five stories written by converted women, with a few supplemental questions that were based on the original stories. The data was collected via e-mail interviews. As the method of analysis, I have used narrative analysis. Using narrative analysis, I have categorized themes and aspects that arose from the stories. I have also summarized the stories of each of the converted women using the data collected with the interviews and the supplemental questions. The themes of the interview data were later compared with the themes that arose from a previous study on the topic, using the analysis of the narratives/stories and narrative analysis.</p> <p>The aims of this study are to examine why Finnish women convert to Islam, what themes precede this conversion, how the new Muslim identity is built and formed, and how the conversion affects the social life of the converted. As a result of this study, I found that the themes which preceded the conversion were variable. The spirituality that preceded the conversion was identified through criticism of the Christian faith which in many cases was the original spiritual background of the converted women in this study. This criticism of the Christian faith was also called atheism at some point by some of the women, but the atheism in this study seemed to be combined with some kind of belief in god. I also found that some of the women started to study Islam after they met their future spouses who were Muslims. Some of the women started to study Islam because they came across information about Islam that was based on prejudice and false accusations or they came across Islam in their academic studies. One of the possible answers to the question of why these women chose Islam was also that some of them faced a crisis in their personal life which forced them to search for new answers.</p> <p>Regarding their Muslim identity, the participants of this study brought up the adaptation of Muslim customs, with a special emphasis on the question of veiling. Some women defined their Muslim identity through how good they perceived themselves to be at practicing Muslim customs or the doctrine of Islam. In comparison to the previous study on the topic, a different interpretation of Islam was presented by some of the women in this study regarding the question of veiling or how to dress like a proper Muslim woman. In this study, such interpretation has been called Quranism or the interpretation that follows only the Quran in the matter of Islamic doctrine and customs. In addition, according to the women of this study, the Finnish culture was somehow in conflict with the Islamic culture. In terms of the social life and the relationships of the converted women in this study, I discovered that the social circle of Muslims, also called <i>umma</i>, has transformed into Internet forums and blogs. Internet was also used to search and gather information about Islam.</p> <p>This study reveals new interesting aspects of conversion to Islam. As a result this study, we can begin to question what kind of Islamic trend the converts begin to follow, where they gather information from, and how women converted to Islam use interpretation as a means of shaping their Muslim identity.</p>			
Avainsanat – Keywords conversion, islam, returning to islam, interpretation, muslim identity			

Sisällys

1 Johdanto	1
1.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	1
1.2 Aiempi tutkimus	2
1.3 Aineiston hankinta ja tutkimusmetodi	5
1.3.1 Haastateltavien etsintä	5
1.3.2 Aineiston keruumetodi	6
1.3.3 Tutkimusmetodi ja tutkielman eteneminen	9
2 Yksilöstä yhteisön jäseneksi – kääntyminen aiemman tutkimuksen pohjalta	12
2.1 Konversio, kääntyminen vai islamiin palaaminen?	12
2.2 Aika ennen kääntymistä	13
2.3 Kääntymisen jälkeen	17
2.3.1 Uskonnollinen identiteetti	18
2.3.2 Kulttuuri ja identiteetti	20
2.4 Elämä muslimina	21
2.4.1 Arkielämä ja tavat	21
2.4.2 Sosiaaliset suhteet	22
3 Viiden naisen tarinat	25
3.1 Aada	25
3.2 Emma	26
3.3 Ella	28
3.4 Sofia	29
3.5 Venla	31
4 Kohti islamia	33
4.1 Uskonnollisuus ennen kääntymistä	33
4.1.1 Kristinuskon ristiriitaisuus	33
4.1.2 Ateismi ja jumalausko	35
4.2 Islamiin tutustuminen	39
4.2.1 Sosiaalinen vaikutus ja kriisi	39
4.2.2 Vanhaa, uutta, lainattua ja loogista	45

5 Suomalainen musliminainen	47
5.1 Kääntyminen	47
5.1.1 Kääntymisestä käytetyt käsitteet	47
5.2 Muslimi ja nainen.....	49
5.2.1 Minäkuva ja uskonnollinen identiteetti	49
5.2.2 Naiskuva, pukeutuminen ja islam	51
5.2.3 Arkielämä – kulttuurien kohtauspiste	55
5.3 Sosiaaliset suhteet	58
5.3.1 Lähipiiri ja kääntynyt	58
5.3.2 Muslimisuhteet ja Internet.....	61
6 Johtopäätökset	66
Lähteet ja kirjallisuus	75
Liitteet	79

1 Johdanto

1.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

*When I have talked about my research, in academic as well as nonacademic context, many people have ventilated skepticism and wonder about how Western women at all could deliberately convert to Islam, a religion they often associate with oppression of women. Overall, Islam has become a charged and widely discussed subject that generates a lot of emotions; everyone seems to have an opinion about it.*¹

Pro gradu -tutkielmassani tutkin suomalaisia islamiin kääntyneitä naisia. Keskustellessani eri ihmisten kanssa islamista havaitsin, että aihe herätti lukuisasti tunnepitoisia mielipiteitä ja ennakkoluuloja, jotka eivät tuntuneet perustuvan muuhun kuin uutisten antamaan kuvaan sotaisasta ja naisia sortavasta uskonnosta. Aihe puhuttaa myös kirjallisuuden puolella, tästä hyvänä esimerkkinä Rosemary Sookhdeon *Askel Varjoihin – Miksi naiset kääntyvät islamiin?* (2012), joka tarjoaa oman, vahvoilla mielipiteillä värityneen kuvan kääntymisestä. Kiinnostuinkin itse ottamaan selvää aiheesta lisää. Kuinka länsimaalainen tai peräti suomalainen nainen voisi kiinnostua ja haluta kääntyä islamiin, ja miksi? Perehdyin aiheeseen kandidaatintutkielmassani *Yksilöstä yhteisön jäseneksi – länsimaalaisten naisten islamiin kääntyminen ja sen jälkeinen elämä* (2012), jossa käsittelemme länsimaalaisten naisten islamiin kääntymistä aiemman tutkimuksen pohjalta. Kandidaatintutkielmani olikin ikään kuin pohjustus pro gradu -tutkielmalleni.

Pro gradu -tutkielmani on tehty sähköpostin välityksellä kootun, narratiiviseen kerrontamenetelmään pohjautuvan aineiston avulla. Alkuun pyysin naisia kertomaan omin sanoin kääntymisestään, jonka jälkeen esitin heille muutamia kysymyksiä teemoista, jotka olivat nousseet aiemmassa tutkimuksessa esille. Kysymykset ja teemat sivuavat uskontoa ja uskonnollisuutta, onhan tutkielman aiheena uskonnollinen kääntyminen. Kuitenkin uskonto ja uskonnollisuus, islam, tulee esille tutkielmassani vain naisten kertomana ja kokemana. Tutkielmani ensisijaisena tarkoituksena ei siis ole selvittää, millaista islamin oppia naiset seuraavat tai tehdä selkoa islamin uskosta yleisemmällä tasolla. Tutkielmassani tarkastelen sitä, miksi naiset kääntyivät juuri islamiin,

¹ Mansson McGinty 2006, 4.

mitä teemoja tai taustatekijöitä kääntymiseen liittyi ja miten kääntymisen vaikutti ja vaikuttaa edelleen naisten elämään.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on *Miksi naiset kääntyivät islamiin ja mikä edelsi kääntymistä?* Aiemman tutkimuksen perusteella voidaan esittää tiettyjä hypoteeseja ja oletuksia syistä, jotka johtivat kääntymiseen. Haluan tutkielmassani lähteä liikkeelle itse kääntymisestä ja tarkastella, pitivätkö aiemman tutkimuksen pohjalta tehdyt oletukset paikkaansa. Tutkimuskysymykseni kattaa myös uskonnollisen aihepiirin siinä laajuudessa kuin naiset itse ovat sen kokeneet, eli etsii vastausta siihen.

Puhuttaessa ja käsitellessä kääntymistä puhutaan samalla kääntyvän naisen identiteetin muutoksesta ja muokkautumisesta. Pro gradu -tutkielmassani aionkin toiseksi keskittyä siihen, *kuinka kääntyneen naisen muslimi-identiteetti muodostui.* Muslimi-identiteetin muodostumiseen liittyen tarkoituksena on pohtia myös, mitkä tekijät identiteetin muotoutumiseen vaikuttivat, mitä näkökulmia islam tuo naisten identiteettiin sekä kääntyneiden käsitystä itsestään naisena.

Kolmanneksi kartoitan naisten arkielämän ja sosiaalisten suhteiden muutosta. Kolmas tutkimuskysymykseni on, *kuinka islamiin kääntymisen vaikutti arkielämään ja sosiaalisiin suhteisiin?* Missä suhteessa muslimi-identiteetin kehitys oli muslimien tapojen omaksumiseen? Pohdin myös, kuinka sosiaaliset suhteet muuttuivat kääntymisen myötä ja miten naiset siihen suhtautuivat.

1.2 Aiempi tutkimus

Aiempaa tutkimusta naisten islamiin kääntymisestä on tehty paljon, etenkin länsimaiden osalta. Esittelen tässä kuitenkin vain niitä tutkimuksia, jotka ovat lähimpänä pro gradu -tutkielmani aihetta niin maantieteellisesti kuin käsiteltävien teemojen osalta.

Hyvänä esimerkkinä suomalaisesta tutkimuksesta aiheesta mainittakoon Elina Soinisen Jyväskylän yliopistoon tekemä kulttuuriantropologian pro gradu -tutkielma *Paluu islamiin – yhdeksän suomalaisnaisen kääntymisen islamiin* (2007). Tutkielmassa Soininen haastatteli yhdeksää erikikäistä islamiin kääntynyttä suomalaisnaista ja vertasi heidän kokemuksiaan käyttämiinsä

taustateorioihin. Soininen tarkasteli pro gradu -tutkielmassaan tarkemmin etenkin kääntymisprosessia ja kääntyneiden naisten sosiaalisen ympäristön muutosta. Lisäksi hän tarkasteli myös kääntymisprosessin jälkeisen elämän rakentamista islamin määäämien ohjeiden mukaisesti sekä minäkuva. Metodina Soininen käytti puolistrukturoitua teemahaastattelua, jossa hän haastatteli informantit henkilökohtaisesti ja pareittain.

Pohjoismaista tutkimusta aiheesta löytyy lukuisasti. Hyviä esimerkkejä tästä on norjalaissyntyisen Anne Sofie Roaldin *New Muslims in the European Context: The Experience of Scandinavian Converts* (2004), jossa Roald tutki islamin ja pohjoismaalaisen kulttuurin kohtaamista kääntyneiden näkökulmasta. Roald pohti kirjassaan etenkin muslimiksi syntyneiden ja kääntyneiden muslimien suhdetta ja heidän kulttuuriensa kohtaamista sekä sitä, missä suhteessa islam ja pohjoismaalaiset arvot olivat kääntyneiden elämässä. Tutkimus kattoi Tanskan, Norjan ja Ruotsin kääntyneitä muslimeita, mutta Roald täsmensi, että tutkimuksessa käsiteltävät aiheet pätevät myös laajemmassa maantieteellisessä mittakaavassa, etenkin länsimaissa. Roald käyttikin omien tutkimustensa lisäksi apuna muiden pohjoismaalaisten ja länsimaalaisten tutkimuksia islamiin kääntyneistä ja islamiin kääntymisestä. Roald on laatinut samaa tutkimusta hyödyntäen myös artikkelin ”The Shaping of Scandinavian Islam: Converts and Gender Equal Opportunity” Karin van Nieuwkerkin toimittamaan teokseen *Women Embracing Islam* (2006).

Toinen omaan aiheeseeni liittyvä Roaldin tutkimus on *Muslim i Sverige* (2003), joka on Roaldin ja ruotsalaisen Pernilla Ouisin yhteisesti kirjoittama teos. *Muslim i Sverige* käsittelee kääntymisen lisäksi islamia ja muslimeita Ruotissa yleisemmällä tasolla ja kattaa aiheita maahanmuutosta sharian tulkitsemiseen, naisten oikeuksiin ja globalisaation vaikutuksen muslimi-elämässä. Kääntymistä on kirjassa käsitelty tarkemmin vain yhdessä, Roaldin kirjoittamassa alaluvussa.

Pohjoismaista ja länsimaalaista tutkimusta aiheesta edustaa myös antropologi Anna Mansson McGintyn *Becoming Muslim: Western Women's Conversions to Islam* (2006), johon hän haastatteli sekä ruotsalaisia että yhdysvaltalaisia kääntyneitä naisia. Mansson McGinty tutki kääntymistä etenkin kognitiivisena ja kulttuurisena ilmiönä, eikä tarkastellut juurikaan kääntymistä uskonnollisesta näkökulmasta, jolloin tarkasteltaisiin ensisijaisesti islamin oppia tai islamin uskonjärjestelmiä.

Länsimaalaista tutkimusta aiheesta edustaa myös Karin van Nieuwkerkin toimittama teos *Women Embracing Islam* (2006). Se on kokoelma artikkeleita, joissa käsitellään naisten islamiin

kääntymistä eri teemojen avulla. Artikkeleista etenkin Nicole Bourquen ”How Deborah Became Aisha – The Conversion Process and the Creation of Female Muslim Identity” käsittelee teemoja, jotka tulevat esiin myös omassa tutkielmassani. Artikkelin esittelee yhden muslimiksi kääntyneen naisen, Aishan, tarinaa samalla sivuten muiden muslimiyhteisön naisten kääntymistarinoita. Artikkelin on sivumäärältään sangen suppea verrattuna käsiteltävien aiheiden määrään, mutta se nostaa kuitenkin hyvin esille tutkielmani kannalta olennaisia teemoja.

Yksi merkittävä uskonnollista kääntymistä käsittelevä teos on Lewis R. Ramboin muotoilema uskonnollisen kääntymisen vaiheteoria. Teoksessa *Understanding Religious Conversion* (1993) Rambo esittelee yksityiskohtaisesti seitsemään eri vaiheeseen jakautuvan teoriansa, jonka avulla hän pyrkii järjestelmään uskonnolliseen kääntymiseen liittyvien teemojen, mallien ja prosessien joukkoa. Ramboin teos on maininnan arvoinen myös siitä syystä, että sitä hyödynnettiin myös muussa aiemmassa tutkimuksessa.² Ramboin vaiheteoria pyrkii muodostamaan kaikkiin uskontoihin sopivan kääntymisen vaiheteorian, jota tuon tutkielmassani esille tarpeen mukaan taustateemojen hahmottelemisen apuna, sekä analyysissä. Koska vaiheteoriaa ei ole sidottu tarkemmin mihinkään tiettyyn uskontoon, sisältää se kuitenkin joitain eriäviä näkemyksiä ja yleistyksiä verrattuna muiden aiempien tutkimusten tarjoamiin näkemyksiin islamiin kääntymisessä.

Viimeisempänä merkittävänä aiempana tutkimuksena mainitsen Mia Lövheimin artikkelin ”A Voice of Their Own: Young Muslim Women, Blogs and Religion” Stig Hjarvardin ja Mia Lövheimin toimittamasta teoksesta *Mediatization and Religion – Nordic Perspectives* (2012). Artikkelin käsittelee nuorten musliminaisten kirjoittamia blogeja ja niiden merkitystä uskonnollisessa keskustelussa. Artikkelin bloggaavat naiset eivät ole muslimiksi kääntyneitä, mutta artikkelissa pohditaan uuden sosiaalisen median tuomia mahdollisuuksia harjoittaa uskontoa ja keskustella siitä ilman Internetin ulkopuolisten uskonnollisten auktoriteettien ja instituutioiden kontrollia. Lövheim esittää, kuinka nuoret musliminaiset osallistuvat aktiivisesti uuden sosiaalisen median, etenkin blogien, kautta uskonnolliseen keskusteluun ja toimivat keskustelussa itsenäisinä toimijoina omine mielipiteineen. Nuorten musliminaisten Internetin ja sosiaalisen median käyttö nousee esille myös omassa tutkielmassani.

² Ks. Bourque 2006 ja Soininen 2007.

1.3 Aineiston hankinta ja tutkimusmetodi

1.3.1 Haastateltavien etsintä

Etsiessäni haastateltavia käytin haastateltavien joukkoa rajaavina tekijöinä kolmea kriteeriä: 1) Haastateltavien tuli olla islamiin kääntyneitä; 2) Haastateltavien tuli olla naisia; 3) Haastateltavien tuli olla syntyperältään suomalaisia.³

Näiden kolmen pääkriteerin avulla mahdollisten haastateltavien joukko kaventui huomattavasti. Koska tarkoitukseni oli käyttää aineistonkeruumenetelmänä haastattelua sähköpostin välityksellä, päätin hyödyntää sähköistä materiaalia jo haastateltavien hankinnan yhteydessä. Nykyaikana yksi Internetissä vaikuttavista suurista ja alati kasvavista medioista ovat blogit ja bloggaus. Blogit eivät rajoitu tunnettujen ja julkisuudessa esiintyvien ihmisten viestinnän välineeksi, vaan kuka tahansa pystyy kirjoittamaan julkista blogia. Blogit ovat lisäksi hyvin vuorovaikutuksellisia viestimiä, sillä lukijoilla on mahdollisuus kommentoida blogin pitäjän eli bloggaajan käsittelemää aihetta. Bloggaajat esiintyvät monesti joko täysin julkisesti omalla nimellään tai puolijulkisesti jollain vapaavalintaisella nimimerkillä. Usein blogeissa mainitaan myös bloggaajan henkilökohtainen tai blogia varten perustettu sähköpostiosoite tai muita sosiaalisen median kanavia, joiden kautta itse bloggaajaan saa otettua yhteyttä.

Päätinkin lähteä liikkeelle haastateltavien etsinnässä etsimällä suomalaisten muslimiksi kääntyneiden naisten pitämiä blogeja. Käytin hakukoneena suomalaista blogimediaa, blogilista.fi-sivustoa. Bloggaajat voivat halutessaan lisätä oman bloginsa blogilista.fi-sivustolle, joka jakaa blogit eri kategorioihin ja listoihin blogeissa käsiteltävien avainsanojen ja aihepiirien mukaan. Blogilista.fi tarjoaa esimerkiksi avainsanalle islam 56⁴ eri aihetta käsittelevää julkista blogia. Blogien valinnan rajaamista helpottavina tekijöinä käytin päivitystahtia ja julkisuutta. Mikäli blogi oli julkinen kaikille, mutta sitä oli päivitetty viimeksi kuukausia sitten, päätin, että olisi epätodennäköistä että bloggaaja olisi kiinnostunut vastaamaan tutkielmani haastatteluun. Tiheä ja säännöllinen päivitystahti taas kertoi siitä, että blogin pitäjä voi olla kiinnostunut keskustelemaan islamiin kääntymisestä ja islamiin liittyvistä aihepiireistä.

³ Suomalaiset vanhemmat, joiden myötä suomalainen kulttuuri-identiteetti periytyy. Myös ulkomailla asuva, suomalaiseksi itsensä määrittelevä nainen. Suomalaisuutta ei siis rajattu asuinmaan tai paikan mukaan.

⁴ <http://www.blogilista.fi/avainsana/islam>, katsottu 15.11.2013.

Julkisuuden määrittelin sillä, että blogi oli listattu blogilista.fi-sivustolle. Lisäksi itse bloggaajan sähköpostiosoite tulisi olla helposti löydettävissä ja julkisesti esitettynä blogissa. Nämä seikat huomioon ottaen päädyin ottamaan yhteyttä neljään bloggaajaan. Bloggaajista kolme vastasi viestiini⁵ alle viikossa, neljäs bloggaaja ei vastannut lainkaan. Kaikki kolme vastaajaa suostuivat haastatteluun, ja kaksi heistä esitti lisäksi kiitosta siitä, että tutkin juuri islamiin kääntyneitä naisia. Yksi bloggaavista naisista, josta käytän nimeä Emma, kertoi myös itse laatineensa joskus pro gradu -tutkielman ja ymmärtävänsä, kuinka hankalaa haastateltavien saaminen joskus voi olla. Tämän vuoksi hän tarjoutui lisäämään lähettämäni viestin pienillä muokkauksilla⁶ omaan blogiinsa, ja lisäksi hän tarjoutui tiedustelemaan tuntemiltaan islamiin kääntyneiltä naisilta, haluaisitko nämäkin osallistua tutkimukseeni. Näin sain niin sanotun lumipallomenetelmän avulla haastateltavaksi vielä viisi islamiin kääntynyttä naista. Yhteensä haastateltavia naisia kertyi siis kahdeksan, joista kaikki suostuivat narraation laatimisen lisäksi vastaamaan tarkentaviin kysymyksiin. Lähetettyäni narraatiopyynnöt haastatteluun suostuneille naisille, joukosta karsiutui kolme haastateltavaa, koska heistä ei kuulunut haastatteluun suostumisen jälkeen mitään toistuvista yhteydenottoyrityksistä huolimatta. Lopulliseksi informanttien määräksi kertyi siis viisi.

1.3.2 Aineiston keruumetodi

Tutkielman aineiston keruumetodina käytän narratiiviseen kerrontamenetelmään pohjautuvaa sähköpostihaastattelua. Itse narratiivinen kerrontamenetelmä pitää sisällään kaksi vaihtoehtoa. Ensimmäisen mukaan vastaajalle annetaan täysin vapaat kädet kommentoida tutkittavana olevaa aihetta. Toisen vaihtoehdon mukaan vastaajalle voidaan antaa lähtökohtia tai elementtejä, joita narratiivisen kertomuksen tulee sisältää.⁷ Koska tutkimustehtävänä on löytää vastauksia juuri tiettyihin tutkimuskysymyksiin eli aihepiireihin, käytin narraatioita johdattelevina lähtökohtina tai elementteinä avoimia tukikysymyksiä, jotka rajasivat narraation aihepiirit. Näin ollen kertomuksista tuli kokonaisuuksia, joissa samalla myös keskityttiin tiettyihin osa-alueisiin.

Narraatioiden tutkimuskysymykset määrittyvät tutkimustehtävän ja tutkimuskysymysten perusteella. Koska tutkin ennen kaikkea *kääntyneitä* naisia, narraatiot lähtivät liikkeelle itse kääntymisestä. Haastattelijat saavat itse määrittää narraatioiden pituuden, kunhan narraatioissa oli

⁵ Ks. liite 1.

⁶ Ks. liitteet 1 ja 2.

⁷ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.

tavalla tai toisella otettu kantaa kaikkiin teemoihin ja apukysymyksiin. Jäykkä ja tarkka vaatimus narraation pituudesta olisi voinut haitata vastaamisprosessia, sillä jokaisella on oma tapansa kirjoittaa ja ilmaista asioita. Toinen voi ilmaista saman asian hyvinkin lyhyesti, kun taas toinen tarvitsee enemmän tilaa ja laveutta.

Omaa aineistonkeruumetodiani kuvaakin parhaiten se mitä Vilma Hänninen sanoo artikkelissaan, jossa hän pohtii ja erittelee narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Hännisen mukaan kertomusmuotoista aineistoa tuottaa parhaiten sellainen haastattelutapa, jossa haastateltavaa pyydetään kertomaan oma tarinansa tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta, tässä tapauksessa siis ”miten ja miksi käännyit islamiin?” Kertojalle korostetaan, että hän saa itse kertoa aiheesta vapaamuotoisesti, omin sanoin. Tarinan laatimisen jälkeen haastattelija esittää tarinasta itsestään nousevia lisäkysymyksiä ja lopuksi haastattelija täydentää kokonaisuutta kysymällä sellaisia omista tutkimusongelmistaan nousevia kysymyksiä, jotka eivät spontaanisti ole nousseet esiin.⁸ Tutkielmaani varten pyysin haastateltavia laatimaan omin sanoin kertomuksen kääntymisestään ja tarjosin avuksi kertomuksen kirjoittamisen alkuun pääsemiseen muutamia apukysymyksiä.⁹ Vastaaminen kysymyksiin tai niiden huomioiminen oli kuitenkin vapaavalintaista, eikä vastausten tarvinnut olla varsinaisesti juonellisia tarinoita. Saatuani kertomukset esitin niistä nousevia lisäkysymyksiä, jonka jälkeen nostin muutamalla kysymyksellä esiin käsittelemättä jääneitä seikkoja, jotka pohjautuivat aiemman tutkimuksen antamaan kuvaan kääntymisestä ja siihen liittyvistä teemoista.

Narratiivitutkimusta tehdessä, ja aineistoa kerätessä ylipäätään, on huomioitava tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Vaikka tutkija olisikin haastattelun kulusta niin informatiivinen kuin vain mahdollista, haastateltavat voivat silti yllättyä, miten tarinan kertominen vie mennessään ja mitä asioita haastateltavat lopulta paljastavat. Tutkijan tarinasta esittämät tulkinnat, ja oikeastaan jo tarinan asettaminen tulkittavaksi objektiksi, saattavat tuntua määrittelemättömällä tavalla loukkaavilta, jolloin tutkimuksen yksi eettisistä säännöistä, ei-vahingoittavuus, ei täysin toteudu. Oman ongelmansa tuottaa se, että henkilö saattaa olla hyvin tunnistettava silloinkin, kun nimet on poistettu ja tunnistamisen mahdollistavat yksityiskohdat on muutettu.¹⁰

⁸ Hänninen 2010, 164.

⁹ Ks. liite 4.

¹⁰ Hänninen 2010, 174.

Informanttien anonymiteetin suojaamiseksi annoin jokaiselle vastaajalle uuden etunimen, jonka valitsin vuonna 2012 syntyneiden tyttöjen suosituimpien etunimien mukaan.¹¹ Näin nimet valikoituivat jonkun säännön mukaan, mutta kuitenkin sattumanvaraisesti. Lisäksi pyrin haastateltavien anonymiteetin ja tunnistamattomuuden suojaamiseen tutkielmani rakenteella eli käsittelemällä aineistoa analyysissa teemoittain, enkä henkilöittäin. Esittelen jokaisen haastateltavan lyhyesti ja tiivistetysti ennen analyysia.¹² Tiivistelmät ovat kuitenkin vain lyhyet koonnit haastattelumateriaalista analyysin selkeyttämiseksi. Mikäli käsitteisin aineiston kokonaisuudessaan analyysissa henkilöittäin, vastaajat olisivat luultavasti tunnistettavissa. Teemoittain käsittelemällä yhden henkilön tarina sulautuu muiden tarinoiden massaan, ja vain tutkimuksen kannalta oleelliset teemat tulevat käsiteltyä. Samalla yhdenkään vastaajan koko tarina ei myöskään missään vaiheessa ole kokonaan ja alkuperäisessä muodossaan julkisesti luettavissa. Aineiston koon ja informanttien määrän pienuuden vuoksi on kuitenkin huomioitava, että vaikka informanttien nimet muutetaan anonyymeiksi, on tunnistettavuus mahdollinen ongelma. Tämän ongelman toi ilmi yksi informanteista, joka kertoi tunnistaneensa mahdollisesti kaksi tuttavaansa tutkielman analyysin ja kertomusten perusteella.

Aineiston keruuvaiheessa tulee ottaa huomioon myös muutamia muita seikkoja. Ensinnäkin haastattelijana ja tutkijana minun on huomioitava oma taustani suhteessa haastateltaviin. Oma motiivini tutkielman tekoon on kuitenkin lopulta yliopistollisen opinnäytetyön laatiminen ja tutkinnon valmiiksi saaminen. Haastattelen muslimiksi kääntyneitä naisia omana itsenäni eli ei-muslimina suomalaisena nuorena naisena. Tähän sisältyy tiettyjä ongelmia. Kun ei-muslimi nainen haastattelee musliminaisia, riskinä voi olla joidenkin asioiden väärinymmärrys ja väärintulkinta, vaikka haastattelija ja haastateltava puhuvatkin samaa kieltä, ja katsovat puhuvansa samasta aiheesta, kääntymisestä.¹³ Haastateltava voi vastata haastattelijan, eli minun, esittämiin kysymyksiin esimerkiksi lainaamalla islamin tai Koraanin opetuksia ja oppeja, vaikka tarkoituksena olisikin selvittää haastateltavan oman identiteetin kehitystä ja tulkintaa.

Väärintulkintoja voi syntyä myös siten, että jotkut haastateltavat kokevat velvollisuudekseen korostaa uskonnollista puolta omassa kääntymistarinassaan, kun taas toiset puhuvat maallisemmista seikoista. Myös haastateltavien, informanttien, motiivit tutkimuksen laatimisessa on otettava huomioon. Jotkut informanteista kertoivat halunneensa osallistua tutkimukseeni siitä syystä, että he

¹¹ Väestörekisterikeskus, suosituimmat suomenkielisten lasten etunimet 2012.

¹² Ks. luku 3.

¹³ Mansson McGinty 2006, 15–16.

pystyisivät omalta osaltaan vaikuttaamaan islamista ja muslimiksi kääntyneistä naisista luotuun kuvaan, joka voi olla osittain negatiivinen.¹⁴ Mansson McGinty totesi omassa tutkimuksessaan, että osa hänen haastattelemistaan kääntyneistä naisista halusi ehkä osallistua tutkimuksen tekoon, koska kääntymistarinoissa oli seikkoja, joista naiset eivät halunneet tai kyenneet keskustelemaan muiden muslimien tai ystäviensä kanssa. Tutkimukseen osallistuminen oli tapa saada oma tarina kerrotuksi ja kuulluksi.¹⁵

1.3.3 Tutkimusmetodi ja tutkielman eteneminen

Pro gradu -tutkielmani aineiston analyysin metodina käytän narraatioita ja narratiivisuutta, sekä narratiivien analyysia. Hannu L. T. Heikkinen määrittää narratiivisuuden kattavan neljä eri näkökulmaa tieteellisessä keskustelussa. Sillä voidaan viitata tiedonprosessiin eli tietämisen tapaan ja tiedon luonteeseen, jolloin narratiivisuus yhdistetään konstruktivistiseen tiedonkäsitykseen. Toiseksi sitä voidaan käyttää kuvatessa tutkimusaineiston luonnetta, ja kolmanneksi narratiivisuus voidaan yhdistää aineiston analyysitapoihin. Neljänneksi narratiivisuus yhdistetään tutkimuskirjallisuudessa narratiivien käytännölliseen merkitykseen.¹⁶

Tässä tutkielmassa narratiivisuuden käsitettä käytetään kuvaamaan sekä tutkimusaineiston laatua että tutkimusaineiston analyysitapaa. Narratiivisuudella viitataan siis yleisellä tasolla kertomusmuotoiseen kielenkäyttöön. Kerrontaan perustuva narratiivista aineistoa ovat esimerkiksi haastattelut tai vapaat kirjalliset vastaukset, joissa tutkittavalle annetaan mahdollisuus kertoa käsityksensä tutkimusaiheesta omin sanoin. Tässä merkityksessä aineiston narratiivisuus tarkoittaa proosamuotoista tekstiä – narratiivinen tutkimusaineisto on kerrontaa, joko suullisesti tai kirjallisesti esitettynä. Yksinkertaisimmillaan narratiivinen aineisto on mitä tahansa kerrontaan perustuvaa aineistoa.¹⁷

Narratiivinen aineisto poikkeaa Heikkisen mukaan analyysitavallaan muusta aineistosta. Narratiivista aineistoa ei voi tiivistää yksiselitteisesti jäännöksettä numeroiksi tai kategorioiksi, vaan sen jatkokäsittely edellyttää aina tulkintaa. Narratiivien käyttö analyysitapana voidaan jakaa

¹⁴ Ks. lisää seuraavasta alaluvusta.

¹⁵ Mansson McGinty 2006, 16.

¹⁶ Heikkinen 2010, 145.

¹⁷ Heikkinen 2010, 148.

kahteen: narratiivien analyysiin sekä narratiiviseen analyysiin. Narratiivien analyysissa huomio kohdistuu kertomusten luokitteluun erilaisiin luokkiin, esimerkiksi tapaustyyppien, metaforien tai teemojen avulla. Narratiivisessa analyysissa taas pyritään tuottamaan kertomuksellisesta aineistosta uutta kertomusta. Narratiivinen analyysi ei siis kohdista huomiota aineiston luokitteluun, vaan se luo aineiston pohjalta uuden kertomuksen.¹⁸ Omassa tutkielmassani käytän hyödyksi molempia tapoja. Ensin hyödynnän narratiivien analyysia eli pyrin analysoimaan kertomuksia aineiston keruun vaiheessa käytetyn teemoittelun avulla. Pyrin yhdistämään teemoihin jakautuneen haastatteluaineiston ikään kuin yhdeksi tarinaksi.

Pyytäessäni informanteja luomaan kääntymisestään kertomusmaisen narraation annoin heille toteutuksen puolesta sangen vapaat kädet, vaikkakin informanteilla oli myös mahdollisuus rakentaa narraatio tukikysymysten avulla. Jotkut informantit etenivät narraatioissaan esimerkiksi tapahtumien aikajärjestyksen tai teemojen mukaan, kun taas toiset käsittelivät eri teemoja ja tapahtumia epäkronologisesti siirtyen välillä esimerkiksi ajallisesti taaksepäin tai eteenpäin, ja päätyen lopulta nykyhetkeen. Tämän vuoksi on lähes mahdotonta pyrkiä luomaan täysin kattava käsitys siitä, mitä tapahtui ennen kääntymistä ja mitä kääntymisen jälkeen. Kuitenkin tämän aikaerottelun laatiminen on teemojen käsittelyn kannalta oleellista. Saman teeman, kuten esimerkiksi sosiaalisen vaikutuksen, merkitys voi vaihdella, tai se voi saada sävyeroja, kun teemaa tarkastelee ajallisella kontekstissa eli ennen kääntymistä tai kääntymisen jälkeen.

Koska pro gradu -tutkielmani tarkoituksena on luoda kuvaus tai narraatio naisten kääntymisestä, päädyin jakamaan teemat aluksi kronologisesti kahtia. Ensin käsittelen niitä teemoja, jotka nousivat esille kääntyneiden narraatioissa, kun he puhuivat ajasta ja elämästään ennen kääntymistään. Siirryttäessä aikaan kääntymisen jälkeen informanttien narraatioissa esiintyi väistämättä jonkinlaista hahmottelua siitä, miten he olivat suhtautuneet asioihin, tai teemoihin, ja miten he suhtautuvat asioihin nyt. Siksi narraatioissa esiintyy jonkinlaista ajallista jatkumoa, vaikka informantit eivät ole sitä välttämättä tarkoittaneet. Teemojen käsittelyssä ajallinen jatkumo esiintyy kääntymisen jälkeisessä ajassa taustalla eli joidenkin teemojen käsittely saattaa sisältää vertailua alkukäsityksen ja nykyhetken käsityksen välillä. Teemoittelua esiintyy myös aiemmassa tutkimuksessa, johon tätä tutkielmaa suhteutetaan.

¹⁸ Heikkinen 2010, 149.

Metodisia näkökulmia tuon esille lisää tarpeen mukaan eri tutkimuslukuissa. Seuraavassa luvussa tarkastelen kääntymistä aiemman tutkimuksen perusteella ja nostan esille teemoja, joiden pohjalta olen laatinut myös narraatioita tukevat kysymykset. Luvun 2 teemoja esittelen tarkemmin myös analyysiluvuissa. Luku 3 sisältää jokaisen informantin haastattelun pohjalta lyhyen tiivistelmän, joka toimii johdatteluna analyysille. Luku 4 on ensimmäinen analyysiluku, ja siinä käsittelen teemoja, jotka esiintyivät ajassa ennen kääntymispäätöksen tekoa. Luvussa 5 analysoin kääntymisen jälkeisiä teemoja ja kääntymisestä käytettyjä käsitteitä. Kääntymispäätöksen jälkeisiin teemoihin kuuluu esimerkiksi muslimi-identiteetin muodostaminen, arkielämä ja sosiaaliset suhteet. Luvussa 6 esittelen lopuksi analyysista nousseet johtopäätökset.

2 Yksilöstä yhteisön jäseneksi – kääntymisen aiemman tutkimuksen pohjalta

Tässä luvussa esittelen tarkemmin kääntymisen teemoja, jotka ovat nousseet esille aiemmassa tutkimuksessa. Käytin teemoja apuna informanttien alkuperäisen narraation tulkitsemisessa ja narraatioiden pohjalta esitettyjen täydentävien kysymysten hahmottelussa. Aiemman tutkimuksen teemat muodostavat ikään kuin taustateorian, johon vertaan informanttien kertomusten ja lisäkysymysten avulla koottua aineistoa analyysiluvuissa.

2.1 Konversio, kääntymisen vai islamiin palaaminen?

Puhuttaessa uskonnollisesta kääntymisestä islamin osalta on mietittävä tarkoin oikeiden käsitteiden käyttöä. Englanninkielisessä tutkimuksessa kääntymisestä käytetään termiä *conversion*, jonka suomenkielinen vastine olisi joko *konversio* tai *kääntyminen*. Islamin kohdalla käsitteistöön tulee mukaan myös islamiin palaaminen, jota kääntyneet ja muslimit monesti itse käyttävät. Islamin opin mukaan jokainen syntyy muslimina, ja islam on ihmiskunnan alkuperäinen ja luonnollinen uskonto. Vain kasvatus voi tehdä hänestä jonkin muun uskonnon edustajan.¹⁹

Tutkielmassani käytän käsitettä kääntyminen, sillä se on vakiintunut suomenkielinen käsite ilmiöstä. Lisäksi käsite nousi esille myös informanttien narraatioissa. Samoin termi islamiin palaaminen nousi esille muutamassa narraatioissa, ja käytän sitä tutkielmassani silloin, kun viittaa suoraan tietyn informantin kertomukseen. Kääntymisen ja islamiin palaamisen lisäksi informantit käyttivät käsitteitä uskoon tulo tai muslimiksi tulo. Uskoon tulolla informantit kuvasivat etenkin aikaa ja hetkeä ennen kääntymistä, ja siihen liitettiin monesti erilaisia elämäntilanteita, paikkoja tai tapahtumia. Tätä aihetta pohdin tarkemmin alaluvussa 4.3. Informantit käyttivät käsitteitä narraatioissaan myös sekaisin. Yleisellä tasolla puhuttaessa käytänkin tutkielmassani käsitettä kääntyminen.

Konversiossa eli kääntymisessä kohtaavat yksilöllinen ja yhteisöllinen, sillä se on sekä yhden ihmisen elämänmuutoksen prosessi, että sosiaalinen ilmiö. Yksilön tasolla kyse on henkilökohtaisesta muutoksesta, jonka vaikutukset tuntuvat ihmisessä identiteetin tasolla.

¹⁹ Hämeen-Anttila 2004, 140.

Kuitenkaan aina maailmankuvan muutokset tai uusiin sosiaalisiin ryhmiin liittymiset eivät ole kääntymistä. Sosiaalisella tasolla kääntymisen on ilmiö, joka säilyy ihmisen elämässä sosiaalisen ryhmän tai yhteisön jäsenyyden avulla. Ryhmää voidaan pitää myös kääntymisen luotettavuuden mittarina; yksittäisestä kokemuksesta tulee osa yhteistä uskoa vuorovaikutuksessa muihin. Puhutaankin muutoksesta suhteessa yhteisöön. Ihminen kääntyy johonkin aatteeseen tai uskontoon tai jostakin pois ja luo samalla uudenlaisia suhteita ympäristöönsä. Aatteet ja ideologiat ovat toisin sanoen yksilöllisiä ja sosiaalisia.²⁰

2.2 Aika ennen kääntymistä

Kääntymistä tarkastellessa ja tutkittaessa on huomioitava, että tulkinnat ajasta ennen kääntymistä ovat retrospektiivisiä, eli menneisyydessä tapahtuneita asioita peilataan nykyisyyden tiedoilla ja oletamuksilla. Tarinat ajasta ennen kääntymistä ovatkin ennen kaikkea tulkintoja.²¹ Kääntymisprosessin aikana kääntyneet yrittävät selkeyttää omaa käsitystä itsestään ja maailmasta työstämällä ja sovittamalla yhteen monesti täysin toisistaan eroavia ja yhteensopimattomia mielikuvia tai käsityksiä. Tämän prosessin aikana kääntynyt yhdistää vanhaa uuteen pyrkimällä tekemään kaikesta tapahtuneesta ja koetusta merkityksellistä.²² Kuitenkin näitä tulkintoja on tärkeää ja mielenkiintoista tarkastella.

Aikaisempi tutkimus on esittänyt uskonnolliselle kääntymiselle monia vaiheteorioita²³, jotka eroavat toisistaan. Kuitenkin teoriat käsittelevät usein samoja teemoja. Nämä teemat liittyvät yksilön arkielämään ja identiteettiin, ja käsittelevät uskonnollisuuteen, kulttuuriin ja sosiaaliseen elämään viittaavia kysymyksiä. Tässä alaluvussa esittelen muutamia seikkoja, jotka nousivat aiemman tutkimuksen pohjalta esille.

Ensimmäinen seikka on tyytymättömyys vanhaan uskontoon ja uskonnollisuuteen, joka johtaa uusien vastausten etsimiseen. Artikkelissaan ”How Deborah Became Aisha – The Conversion

²⁰ Hiltunen 1999, 135.

²¹ Van Nieuwkerk 2006, 4.

²² Mansson McGinty 2006, 9.

²³ Esim. Rambo 1993.

Process and the Creation of Female Muslim Identity” Nicole Bourque yhdisti omia havaintojansa skotlantilaisista islamiin kääntyneistä naisista Ali Kösen tutkimukseen²⁴ Ison-Britannian muslimikäännynnäisistä. Bourquen ja Kösen havaintojen mukaan kääntymisprosessi alkaa kauan ennen islamin uskontunnustuksen, eli *shahadan* lausumista. Oman uskon opit ja arvot, jotka yksilö on omaksunut vanhemmiltaan ja yhteiskunnalta, aletaan vähitellen kokea epäolennaiseksi asiaksi yksilön elämässä. Köse kutsuu tätä aikaa ”henkiseksi viivytykseksi” (spiritual moratorium), joka saattaa kestää muutamia vuosia. Köse korostaa, että uuden uskonnon omaksuminen ei ole ”uudesti syntymistä”, koska yksilöt eivät alun pitäen olleet tyytyväisiä omaan aiempaan uskontoonsa ja uskonnolliseen elämäänsä. Uudesti syntymisen sijaan Köse kutsuu tätä vastausten etsimiseksi.²⁵

Kösen tavoin Lewis Rambo kutsuu tätä etsimisen vaiheeksi. Rambo yhdistää etsimisen vaiheen sitä mahdollisesti edeltävään kriisin vaiheeseen. Kriisi voi olla Rambon mukaan esimerkiksi vaikutukseltaan tai kestoaltaan vaihteleva, mutta se ohjaa yksilön etsimään vastauksia, jotta kriisin vaikutukset saataisiin lievitettyä, ratkaistua tai poistettua.²⁶ Rambon mukaan etsimisen vaihe vaihtelee sen mukaan, kuinka aktiivisesti tai passiivisesti yksilö toimii oman kääntymisensä suhteen. Aktiivinen vastausten etsintä tarkoittaa yksilöä, joka etsii aktiivisesti uusia uskonnollisia vaihtoehtoja vanhan tilalle. Uusien vaihtoehtojen etsinä voi lähteä liikkeelle esimerkiksi siksi, että yksilö kokee vanhat uskonnolliset tavat epätydyttävänä. Passiivinen vastausten etsinä taas tarkoittaa yksilöä, joka on mahdollisesti kriisin vaikutuksesta tullut heikoksi, jonka vuoksi yksilö on helppo kohde ulkopuoliselle manipuloinnille ja suostuttelulle.²⁷

Myös Soinisen päätyi Kösen kanssa samankaltaiseen, vastausten etsimisen näkemykseen. Soinisen haastatellamat naiset olivat ennen kääntymistään kristittyjä. Kaikki haastatellut, yhtä lukuun ottamatta, mainitsivat olleensa tapakristittyjä, eli vieraantuneita uskonnostaan. Naiset kokivat, etteivät he olleet saaneet riittävää uskonnollista kasvatusta kotoaan, eikä uskonto ollut heidän elämässään näkyvä osa arkea. Vain yksi haastatelluista kertoi osallistuneensa aktiivisesti kristillisen seurakunnan toimintaan ja jopa rukoilleensa säännöllisesti. Osa haastatelluista taas koki, etteivät he olleet koskaan oikeita kristittyjä. Soininen täsmensi, että koska koti ja perhe eivät tarjonneet haastatelluille uskonnollista esimerkkiä, vastuu jäi haastatelluille itselleen. Vieraantumisen

²⁴ Köse 1996.

²⁵ Köse 1996, 122-123, Bourque 2006, 246.

²⁶ Rambo 1993, 46-55.

²⁷ Rambo 1993, 56-59.

syntymän kautta periytyneestä uskonnosta, kristinuskosta, saattoi haastatellut etsimään vastauksia muiden uskontojen piiristä.²⁸

Toinen tekijä kääntymisessä on limittäinen ensimmäisen tekijän kanssa. Tämä tekijä on sosiaalinen vaikutus. Kösen mukaan tyytymättömyyden tunteen aikana muiden muslimien läsnäololla oli oleellinen vaikutus kääntymisprosessiin.²⁹ Bourque totesi tutkimuksensa sopivan Kösen luomaan kaavaan. Esimerkkinä artikkelissa hän käytti päähenkilöä, jota hän kutsui Aishaksi. Aisha kasvoi kristillisen Pelastusarmeijan jäsenenä. Jo varhain hän alkoi havaita, että tämä uskonjärjestelmä piti sisällään joitain epäjohdonmukaisuuksia. Aluksi ne jäivät teini-ikäisten huolien varjoon. Ollessaan seitsemäntoista Aisha tapasi tulevan miehensä, joka oli keskeyttänyt työnsä kaupassa rukoillakseen. Aisha vaikutti näkemästään ja lainasi myöhemmin mieheltä islamilaista kirjallisuutta. He myös keskustelivat islamin opeista. Aishan kertoman mukaan islam vastasi kysymyksiin, joihin hänen silloinen kristillinen uskonsa ei kyennyt vastaamaan, ja hän päätti lopulta kääntyä islamiin. Bourque haastatteli tutkimukseensa myös muita kääntyneitä naisia. Ne naiset, jotka olivat menneet naimisiin muslimieheen kanssa ennen kääntymistään, painottivat, etteivät he kääntyneet kenenkään pakottamina, vaan halusivat itse tutustua islamiin.³⁰

Roaldin aineistossa noin 80 prosenttia haastatelluista kertoi olleensa joko naimisissa tai seurustelusuhteissa muslimin kanssa ennen kääntymistään. Muutamalla oli myös kääntyneitä sisaruksia tai lapsia. Roaldin haastattelemat painottivat, että he tutustuivat islamiin omatoimisesti eikä kääntymiseen ollut vaikuttanut minkäänlaista painostusta.³¹ Soinisen yhdeksästä haastatellusta seitsemän oli joko seurustellut tai ollut naimisissa muslimimieheen ennen omaa kääntymistään. Soinisen mukaan kääntynyt oli toiminut tapauksissa ikään kuin islamin puolesta puhujana. Kaksi Soinisen haastatelluista, jotka seurustelivat ennen kääntymistään, painotti, että olivat itse tutustuneet islamiin ennen kuin edes tutustuivat seurustelukumppaniinsa.³²

Sosiaalisesta vaikutuksesta puhuttaessa naiset halusivat eritoten painottaa, ettei islamiin kääntymisen tapahtunut millään tapaa painostamalla tai käännättämällä. Tämä näkemys on jossain

²⁸ Soininen 2007, 31–36.

²⁹ Köse 1996, 123.

³⁰ Bourque 2006, 234–237.

³¹ Roald 2003, 105–106.

³² Soininen 2007, 28–39.

määrin Rambon esittämän etsinnän vaiheen passiivisen tekijän kanssa yhtenäinen, jossa heikko yksilö päätyy jonkin uskonnon pariin ulkopuolisen vaikutuksen ansiosta. Rambo käsittelee tätä teemaa myös teoriansa seuraavassa vaiheessa, jota voidaan kutsua kohtaamisen vaiheeksi, jossa Rambo pohtii etenkin lähetystyön ja lähetystyöntekijöiden vaikutusta yksilön uskonnollisessa kääntymisessä.³³ Muun aiemman tutkimuksen pohjalta voidaan kuitenkin todeta, että oli sosiaalinen vaikutus kuinka merkittävä tahansa, on se kuitenkin vain yksi muutoksen liikkeelle paneva tekijä muiden joukossa.

Kolmas tekijä onkin tullut esille etenkin siinä yhteydessä, kun on pohdittu sosiaalisen vaikutuksen merkittävyyttä. Monet edellä mainittujen tutkimuksien naisista perustelivat tutustuneensa itse omatoimisesti ja omasta halustaan islamiin. Islamiin tutustumisen myötä kääntyminen oli saanut vahvistusta. Bourquen mukaan Köse tuo esille nojaavan perustelun (intellectual appeal). Tämä tarkoittaa sitä, että islamin opit sopivat yksilön omaan arvomaailmaan, ja että se on loogisempi kuin muut, vaihtoehtoiset uskonnot.³⁴ Myös Roald havaitsi tutkimuksissaan saman. Osa vastanneista kertoi islamin viehättävän heitä sosiaalisten syiden vuoksi: muslimeilla oli tiheämpi ja erilainen sosiaalinen verkko kuin ruotsalaisilla. Toiset viittasivat kuitenkin järkeen nojaavaan perusteluun. He kertoivat kääntyneensä islamiin, koska islam oli järkevä ja looginen uskonto. Roald havaitsi järkeen nojaavaa perustelua myös muussa tutkimusmateriaalissaan.³⁵

Mansson McGinty tarkastelee tätä vaihetta hieman eri näkökulmasta. Mansson McGintyn mukaan kääntymiseen liittyy kahdenlaisia eri teemoja, joiden avulla kääntynyt päätyy valitsemaan islamin. Kuten alaluvun ensimmäisessä kappaleessa esitettiin, kääntymisprosessi on aina jollain tapaa asioiden ja ilmiöiden merkitykselliseksi tekemistä (meaning-making). Sen lisäksi Mansson McGinty esittää, että naiset päätyvät valitsemaan islamin, koska se vetoaa heidän henkilökohtaisiin malleihinsa, tai esikuviinsa (personal models). Henkilökohtaisilla malleilla Mansson McGinty tarkoittaa yksilön sisäisiä toimintoja, jotka kattavat ajattelun ja tunteet, ja joiden avulla yksilö ottaa selvää ja järjestää tietoja itsestään, sekä maailmasta. Kognitiivinen ja tiedostettu asioiden tunnistaminen ja yhteensovittaminen toimivat henkilökohtaisten mallien kautta, ja ne heijastavat myös yksilön kykyvykkyyttä tehdä asioita merkitykselliseksi. Islamiin kääntymisen on ”hyppy tuntemattomaan”, joka sytyttää yksilössä kognitiivisen tunnistamisen mallin. Näin ollen islamilaiset

³³ ks. Rambo 1993, 67–101.

³⁴ Bourque 2006, 237, Köse 1996, 117-119.

³⁵ Roald 2003, 108.

opit ja tavat tunnustetaan ja hyväksytään, koska ne vetoavat johonkin henkilökohtaiseen malliin, joka sisältää jo islamin kanssa yhteensopivia tunteita, ajatuksia tai haluja.³⁶

2.3 Kääntymisen jälkeen

Bourquen artikkelissa täsmennetään, ettei kääntyminen lopu vain uskontunnustukseen, vaan yksilön täytyy pysyä kääntyneenä ja alkaa elää muslimina. Köse painottaa tutkimuksessaan, että kääntymisen jälkeinen jatkuva yhteydenpito muslimeihin on erittäin tärkeää, sillä se auttaa kääntymäisiä pysymään uudessa uskossaan.³⁷

Kääntymistä käsitellessä on otettava huomioon myös muslimitapojen omaksuminen. Moni Kösen tutkituista kävi läpi niin sanotun koeajan ennen uskontunnustusta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tutkittavat harjoittivat joitain islamin opin mukaisia tapoja ennen kuin päättivät kääntyä.³⁸ Tämä koeaika jatkui jopa kääntymisen jälkeen niin, että tapoja omaksuttiin yksi kerrallaan. Bourquen mukaan naiset jakoivat tavat kahteen luokkaan: a) se mitä pystyi tekemään yksin, kuten esimerkiksi sianlihan syönnin välttäminen ja päivittäminen rukoileminen, ja b) se mitä pystyi tekemään julkisesti, kuten esimerkiksi *hijabin*³⁹ käyttäminen työpaikalla. Naisten mukaan oli helpompaa omaksua ja hyväksyä uusi identiteetti ja elämäntapa ensin itsekseen kuin julistaa sitä kaikille muille.⁴⁰

Rambo tarkastelee Kösen esille tuomaa yhteydenpitoa muihin muslimeihin vuorovaikutuksen vaiheen avulla. Kun yksilö päättää pysyä uuden uskonnon mukaisessa vaihtoehdossa, toisinsanoen yksilö päättää kääntyä, voimistuu vuorovaikutus uskonnollisen ryhmän kanssa. Kääntyvien tulee opetella uuden uskonnollisen ryhmän opetukset, tavat, elämäntyyli ja odotukset, ja kääntyvälle tarjotaan mahdollisuus tulla täysvaltaiseksi ryhmän jäseneksi. Vuorovaikutuksen vaiheeseen kuuluu Rambon mukaan myös jonkinlainen tiivistymisen prosessi, joka voi tarkoittaa esimerkiksi ryhmään

³⁶ Mansson McGinty 2006, 9–13.

³⁷ Köse 1996, 132–134.

³⁸ Köse 1996, 123 ja 129.

³⁹ Musliminaisten käyttämä, hiukset peittävä huivi, joka ilmentää islamin oppien mukaista naisten vaatimatonta pukeutumista.

⁴⁰ Bourque 2006, 237–238.

kuuluvuuden näyttämistä pukeutumisen avulla.⁴¹ Yhteisön merkitys tulee esille myös Rambon esittelemässä sitoutumisen vaiheessa, jonka aikana yksilö esittää oman sitoutumisensa uuteen uskontoon esimerkiksi julkisen rituaalin avulla. Rituaalit eivät merkitse ainoastaan yksilön kääntymisprosessin lopullista hahmottumista, vaan rituaalit tarjoavat yksilölle keinon vahvistaa omia uskomuksiaan ja jäsenyyttään uskonnollisessa ryhmässä.⁴²

Kääntymistä tutkittaessa on muistettava, että aika ennen kääntymistä linkittyy ja liittyy vahvasti kääntymispäätöksen, ja uskontunnustuksen lausumisen, jälkeiseen aikaan. Samat teemat ja kysymykset ovat läsnä koko kääntymisprosessin aikana. Islamiin kääntyminen ei ole ainoastaan prosessi, jonka aikana omaksutaan tiettyjä tapoja. Pikemminkin se on prosessi, jonka aikana yksilö oppii näkemään itsensä muslimina, elämään muslimina ja esittämään itsensä muslimina myös muille. Tullakseen muslimiksi ja ollakseen hyvä muslimi etenkin naisten tulee kohdata myös muiden muslimien käsityksiä, jotka voivat olla hyvin erilaisia kuin omat käsitykset. Muiden muslimien lisäksi naisten täytyy toimia ystäviensä, perheidensä ja työtovereidensa kanssa muslimina. Muslimiksi tullaan, kun kehitetään oma käsitys siitä, mitä muslimina olo merkitsee itselle. Näin ollen kääntymistä voidaan kutsua myös muslimi-identiteetin muokkautumisen prosessiksi.⁴³ Seuraavaksi tarkastelen ja esittelen näitä teemoja hieman tarkemmin.

2.3.1 Uskonnollinen identiteetti

Muslimi-identiteetin muotoutuminen liittyy vahvasti kääntymispäätökseen sitoutumiseen ja siinä pysymiseen. Muslimi-identiteetin muotoutuminen voidaan jakaa moneen eri osaan, riippuen siitä mistä näkökulmasta aihetta tarkastellaan. Nora Repo esittää väitöskirjassaan identiteetin muodostumisen olevan yksilön tiedostamaton prosessi. Identiteetti ei koskaan muodosta täydellistä ja eheää kokonaisuutta, vaan jatkuvasti muokkaa itseään sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Kuitenkin identiteetin muodostuminen riippuu aina yksilön omista tarpeista, kokemuksista, olosuhteista ja yksilön luonteenpiirteistä. Yksilön identiteetti muodostuu eri osista⁴⁴, jotka voivat saada eri yhteyksissä positiivisia tai negatiivisia merkityksiä.⁴⁵

⁴¹ Rambo 1993, 102–108.

⁴² Rambo 1993, 124.

⁴³ Bourque 2006, 239.

⁴⁴ Esimerkiksi ihonväri, sukupuoli, ikä, poliittinen aktiivisuus.

⁴⁵ Repo 2012, 38–39.

Revon mukaan identiteettiä voidaan myös määrittää eri osien sijaan eri tasojen mukaan. Identiteetti on ”paikka”, jossa yksilön menneisyys ja tulevaisuus kohtaavat. Yksilön näkemys itsestään ja identiteetistään riippuu siitä kuvasta, joka yksilöllä on itsestään menneisyydessä ja tulevaisuudessa. Yksilön nykyisen identiteetin ja identiteetti-ihanteen vuorovaikutus muokkaa identiteetin kehitystä tulevaisuudessa. Identiteetin kehitys muokkaa myös yksilön itsetuntoa ja yksilöllisen identiteetin ja sosiaalisen identiteetin suhdetta. Tämä vaikuttaa myös siihen, kuinka yksilö suhtautuu jäsenyyteensä eri sosiaalisissa ryhmissä. Näin ollen identiteettiä voidaankin tarkastella risteyksenä, jossa identiteetin eri osat, yksilölliset luonteenpiirteet ja tärkeiden sosiaalisten ryhmien jäsenyys kohtaavat identiteetin eri tasojen, ajan ja kontekstin, kanssa.⁴⁶

Bourque tarkastelee muslimi-identiteetin muotoutumista uskonnollisen identiteetin kautta. Bourquen artikkelin naiset kertoivat, että kääntymisen ei vaatinut ainoastaan uskonnon vaihtoa, vaan muutosta käsityksestä omasta itsestä. Naiset kuvasivat uskontunnustuksen lausumista ääneen ensimmäisen kerran ikään kuin siirtymäriitiksi, joka merkitsi identiteetin kehityksen alun. Uskontunnustuksen lausumisen jälkeen kaikki aikaisemman elämän synnit annettiin anteeksi ja jokainen aloitti niin sanotusti puhtaalta pöydältä. Uuden identiteetin muodostamista auttoi myös islamin mukainen näkökulma kääntymiseen. Kuten aikaisemmin on mainittu, islamin mukaan ei käännytä uuteen uskoon, vaan palataan takaisin islamiin.⁴⁷ Tapa symboloida uuden muslimi-identiteetin rakentamista on esimerkiksi ottaa itselle musliminimi.⁴⁸

Uskonnollisen identiteetin lisäksi naiset joutuivat muokkaamaan omaa käsitystään sukupuoli-identiteetistään. Bourquen artikkelissa todetaan, että uuden identiteetin muokkaantuminen vie aikaa. Yksilön täytyy mukautua uuden elämän tuomiin muutoksiin ja kokea ne itselle miellyttäväksi. Tämä onnistuu parhaiten muiden muslimien avulla, sillä he auttavat identiteetin kehitystä tukemalla ja ymmärtämällä ongelmakohtia. Uskonnollinen identiteetti esitetään muille ihmisille usein vasta, kun yksilö on itse sopeutunut omaan uskonnolliseen identiteettiinsä ja tuntee itsensä itsevarmaksi. Naisten kohdalla tämä usein tarkoitti hijabiin pukeutumista julkisissa tilanteissa.⁴⁹

⁴⁶ Repo 2012, 44–47.

⁴⁷ Bourque 2006, 239.

⁴⁸ Ks. myös Soininen 2007, 91–94.

⁴⁹ Bourque 2006, 247.

Soinisen tutkimuksessa sukupuoli-identiteetin näkökulmaa tarkasteltiin huntuun, tai hijabiin, pukeutumisen näkökulmasta. Soinisen haastateltavien mukaan huivin käyttö linkittyi myös uskonnolliseen identiteettiin, sillä huivin käyttö merkitsi heidän mukaansa etenkin sitä, että he tunsivat muslimi-identiteettinsä niin vahvaksi, että uskalsivat tuoda sen julkisesti esille. Päästyään yli huiviin pukeutumiseen liittyvistä peloista ja epävarmuudesta haastatellut kokivat, että huivista tuli osa heidän minäkuvaansa ja että he tunsivat olonsa alastomaksi ilman sitä. Haastatellut myös kokivat elävänsä huntuun pukeutuneena täyspainoisempaa elämää musliminaisena.⁵⁰

Etenkin Bourque pohtii artikkelissaan identiteetin muotoutumisen yhteydessä myös sukupuoli-identiteetin muutoksesta. Bourquen mukaan tullakseen musliminaiseksi, tulee kääntyneiden muokata myös omaa sukupuoli-identiteettiään. Naisten tulee hyväksyä rooli, jonka Allah on heille asettanut. Tämä asettaakin naisen erityiseen asemaan aviomieheen, lapsiin ja vanhempiin nähden.⁵¹ Näin ollen sukupuoli-identiteetti-sanalla tarkoitetaankin enemmän suomen kielen termiä sukupuolirooli, sillä sukupuoli-identiteetti käsittää myös oman sukupuolen hyväksymisen ja omaksumisen osaa.

2.3.2 Kulttuuri ja identiteetti

Kääntymiseen liittyy uskonnon muutoksen lisäksi toisensalisen kulttuurin kohtaaminen. Kääntyneiden tulee muokata ja mukauttaa omaa kulttuurinen identiteettiään islamiin asettamaan viitekehykseen. Roald toteaa, että tätä muutosta on kääntyneillä tapahtunut jo vuosisatoja, ja se osaltaan selittää islamin monimuotoiset kasvot maailmanlaajuisesti tarkastellessa, ja sen miksi islamin sanotaan sopivan yhteen kaikkien maailman kulttuurien kanssa. Roald joka itsekkin on kääntynyt islamiin toteaa, kuinka hän itse lopulta koki pystyvänsä löytämään oman itsensä ja hyväksymään oman kulttuurisen taustansa islamin luoman kehyksen sisällä.⁵²

Bourquen artikkelissa kääntyneet suhtautuivat kansallisuuteen kolmella tapaa. Jotkut tunsivat jääneensä kahden eri kulttuurin ja kansallisuuden väliin. Toiset korostivat uskonnollista identiteettiään, eli kertoivat olevansa *ensiksi muslimeja, seuraavaksi skotteja*. Kolmas vaihtoehto oli määrittää kokonaan uusi kansallinen identiteetti, jolloin kääntynyt oli esimerkiksi

⁵⁰ Soininen 2007, 88.

⁵¹ Bourque 2006, 240.

⁵² Roald 2004, vii–viii.

skotlantilainen muslimi. Tätä vaihtoehtoa perusteltiin sillä, että islam yhdisti ja ylitti monia kulttuurisia ja kansallisia rajoja, jolloin kansallisesta identiteetistä ei tullut ongelmaa.⁵³

Alkuperäisen kansallisen identiteetin lisäksi identiteetin muodostumiseen sisältyy myös toisen kansallisen identiteetin ongelma. Bourquen artikkelissa mainitaan useaan otteeseen, kuinka muslimiyhteisö on jakaantunut tarkemmin muslimeiksi ”syntyneiden” maahanmuuttajien kotimaiden mukaan. Tämän perusteella Britanniassa johtava ja suurimman ihmisjoukon kattava yhteisö oli pakistanilainen islam. Muita pienempiä yhteisöjä ja suuntauksia olivat muun muassa arabialainen islam ja malesialainen islam. Käytännössä nämä eri suuntaukset tarkoittivat islamin tulkintaa kyseisten alueiden paikallisten tapojen ja käytänteiden perusteella. Pakistanilaiset muslimit saattoivat esimerkiksi suhtautua pukeutumiseen tai naisten oikeuksiin eri tavalla kuin muut muslimit. Nämä kulttuuriset näkemykset saattoivat joskus olla jopa ristiriidassa Koraanin opetusten kanssa. Nämä eri kansalliset näkemykset vaikuttavat vahvasti muslimiyhteisöiden rakentumiseen.⁵⁴

Myös Roald tarttui kirjassaan tähän ongelmaan. Hän totesikin että kääntyneet eli niin sanotut uudet muslimit kohtasivat suuren ja monimuotoisen määrän eri islamin suuntauksia. Roald totesikin, että uudet muslimit pyrkivät monesti etsimään totuutta ”puhtaista lähteistä” sen sijaan että he olisivat mukautuneet yhteen monista kulttuurisesti sidotuista islamin suuntauksista, joita tiettyyn kulttuuriin syntyneet muslimit edustavat.⁵⁵

2.4 Elämä muslimina

2.4.1 Arkielämä ja tavat

Muslimiksi kääntyminen ei ole ainoastaan uuden identiteetin omaksumista ja muokkaamista. Kääntyminen on myös tunneittain ja päivittäin tapahtuvaa uusien tapojen ja käytänteiden oppimista ja toteuttamista. Fyysiset arkielämän muutokset vaikuttavat myös siihen, kuinka oma muslimi-identiteetti rakentuu. Jokapäiväisillä tavoilla ja toimilla naiset vahvistavat uutta identiteettiään

⁵³ Bourque 2006, 245.

⁵⁴ Bourque 2006, 243–244.

⁵⁵ Roald 2004, 113–114.

musliminaisina. Tapojen ja sääntöjen noudattamisella on siis tärkeä ja oleellinen merkitys kääntyneenä pysymisessä ja uuden muslimi-identiteetin muodostamisessa.⁵⁶

Bourquen mukaan arkielämän käytänteitä ei noudatettu ainoastaan sen takia, että ”niin on tapana islamissa”, vaan niille annettiin syvempi merkitys. Kääntyneiden naisten muslimi-identiteetti ruumiillistui tapojen noudattamisen kautta. Joka kerta kun nainen esimerkiksi rukoili tai tarjosi hyvän aterian perheelleen, hän vahvisti päätöksensä elää musliminaisena. Tapojen noudattamisella oli myös tarkoitus osoittaa ja kertoa muille olevansa muslimi. Arkielämän tavoista omaksuttiin ensin ne, jotka näkivät vain muut muslimit, kuten rukoileminen. Vasta kun oma usko ja identiteetti kehittyivät tarpeeksi vahvaksi, naiset alkoivat harjoittaa tapoja myös julkisesti.⁵⁷

Bourquen mukaan arkielämän muutoksiin suhtauduttiin vaihtelevasti. Yksi Bourquen haastattelemissa naisista kehotti aloittamaan pienemmistä muutoksista, kuten jokapäiväisen rukoilun opettelemisesta omalla tahdilla. Bourquen artikkelin päähenkilö, Aisha, alkoi kääntymisensä jälkeen myös pitää muille kääntyneille tai islamista kiinnostuneille naisille opintopiiriä, jossa naiset pystyivät opettelemaan uusia tapoja yhdessä. Rukoilun lisäksi opintopiirissä opeteltiin muun muassa oikeanlaista peseytymistä ja pukeutumista. Keskusteleminen ja mielipiteiden kuunteleminen Koraanin ja hadithien mukaisista tavoista auttoi naisia päättämään itse, mitä tapoja he omaksuivat ja alkoivat noudattaa. Uskon vahvistuessa tapojen noudattamisen nähtiin helpottuvan.⁵⁸

2.4.2 Sosiaaliset suhteet

Tapojen ja käytänteiden muutosten lisäksi kääntyneet kokivat muutosta omissa sosiaalisissa suhteissaan. Aiemman tutkimuksen perusteella suurimpaan rooliin sosiaaliseen elämään liittyvissä kysymyksissä nousivat suhteet muihin muslimeihin. Suhteet muihin muslimeihin auttoivat monesti kääntyneitä naisia tapojen ja oppien omaksumisessa. Kääntyneitä kutsuttiinkin yleisemmin ”uusiksi muslimeiksi”, kun taas muut muslimiyhteisön jäsenet olivat ”muslimeiksi syntyneitä”. Monet naiset kertoivat, että ilmoittaessaan muslimiystävilleen ja sukulaisilleen kääntymisestään heidät hyväksyttiin ja toivotettiin tervetulleiksi ”sisarina”. Naiset kertoivat, että he tunsivat

⁵⁶ Bourque 2006, 240.

⁵⁷ Bourque 2006, 242.

⁵⁸ Bourque 2006, 241-242.

yhteenkuuluvuuden tunnetta, ja sillä olikin suuri merkitys kääntyneenä pysymiseen. Bourque lisää, että aktiivinen kanssakäyminen muiden muslimien kanssa, uusien tai syntyneiden, auttoi myös uusia muslimeita ymmärtämään islamia paremmin.⁵⁹

Roald selvitti tutkimuksessaan kääntyneiden eli uusien, muslimien suhteita ja suhtautumisia syntyneihin muslimeihin. Hän sai naisilta kahdenlaisia vastauksia ja huomasi niiden vaihtelevan sen mukaan, missä vaiheessa kääntymisprosessi oli. Kysymykset koskivat sitä, miten syntyneet muslimit suhtautuivat kääntyneisiin. Osa vastanneista kertoi kokeneensa, etteivät he tulleet hyväksytyksi uusina muslimeina muslimiryhmään. Vastakohtana tälle varhaisessa vaiheessa kääntymisprosessiaan olleet naiset kertoivat, että syntyneet muslimit ottivat uudet muslimit hyvin vastaan. Lisäkysymyksillä kävi kuitenkin ilmi, että vaikka vastakääntyneet tunsivat saaneensa hyvän vastaanoton, hekin kokivat, etteivät syntyneet muslimit kuitenkaan täysin hyväksyneet kääntyneitä muslimeita. Roald täsmensi, että negatiivisimmat vastaukset hyväksymisen kokemuksista tulivat usein naisilta, joiden kääntymisestä oli kulunut viidestä kahteenkymmeneen vuotta. Parasta kohtelua ja kunnioitusta kokeneet naiset olivat niitä, jotka olivat vasta kääntyneitä.⁶⁰

Eräs Bourquen tutkimuksen kääntyneistä naisista kertoikin, että hänen pakistanilaisen yhteisönsä naiset arvostelivat häntä hyvin herkästi, vaikka nainen noudatti omien sanojensa mukaan *oikeaa* islamia. Naista arvosteltiin, koska hän ei halunnut noudattaa pakistanilaisia tapoja. Yleinen ongelma olikin oppia erottamaan paikalliset kulttuuriset, kuten esimerkiksi pakistanilaiset, arabialaiset tai malesialaiset tavat islamin opin mukaisista tavoista. Kulttuurierot näkyivät myös naisten pukeutumisessa ja rukoilutavoissa. Artikkelin naiset kertoivat, että ”syntyneet” muslimit usein arvostelivat ”uusina” muslimeita, mutta eivät koskaan toisen kulttuurin ”syntyneitä” muslimeita.⁶¹

Roaldin mukaan syntyneet muslimit kokivat usein asemansa uhatuksi, sillä heidän mielestään kääntyneet muslimit olivat parempia muslimeita, koska kääntyneet olivat valinneet islamin, kun taas syntyneet eivät olleet saaneet valita uskontoaan. Kääntyessään islamiin naiset usein hankkivat paljon tietoa tulevasta uskonnostaan, ja alkavat sen kautta myös erotella perinteisiä, kansallisia oppeja puhtaasti islamilaisista opeista, jotka ovat Koraanin ja hadithien mukaisia. Muslimeiksi syntyneet omaksuvat islamista myös kulttuuriset tavat ja opit, jolloin he tuntevat olonsa uhatuksi,

⁵⁹ Bourque 2006, 243.

⁶⁰ Roald 2003, 118.

⁶¹ Bourque 2006, 244.

kun kääntyneet muslimit alkavat opettaa heille ”oikeaa” islamia. Roald täsmensi että negatiivinen kuva kääntyneiden ja syntyneiden välisestä suhteesta voi tulla osaksi koulutuksellisten erojen ja yhteiskunnallisesta asemasta. Monet syntyneistä muslimeista ovat maahanmuuttajia, jolloin heidän yhteiskunnallinen asemansa oli usein marginaalissa, ja myös koko muslimiyhteisö voitiin nähdä syrjäytyneenä. Monet Roaldin tutkimista kääntyneistä taas olivat korkeakoulutettuja, ja monesti myös korkeammassa asemassa yhteiskunnassa.⁶²

Sosiaalisia suhteita käsitellessä tulee muslimiyhteisön suhteiden lisäksi huomioida kääntyneiden suhteet omiin sukulaisiinsa ja ystäviinsä. Vaikka suhde voi toimia ongelmitta kääntyneen omasta näkökulmasta, toisen osapuolen näkökulma voi olla eri. Roaldin tutkimusten mukaan kääntyneet itse monesti kokivat, että islamiin kääntymisen jälkeen heistä tuli parempia tyttäriä vanhemmilleen. Islamin oppien mukaisesti lasten tulee kunnioittaa vanhempiaan, ja kääntyneet saattoivat esimerkiksi alkaa pitää tiheämmin yhteyttä omiin vanhempiinsa, kuin mitä he olivat pitäneet ennen kääntymistään.⁶³

Luvuissa 4 ja 5 sovellan aiemman tutkimuksen pohjalta nousseita näkemyksiä omaan aineistooni. Sitä ennen esittelen lyhyesti vastaajieni kertomukset.

⁶² Roald 2003, 119.

⁶³ Roald 2003, 111.

3 Viiden naisen tarinat

3.1 Aada

Aadan elämässä uskonnollisuus on ollut mukana jo lapsuudesta saakka. Kristinuskoa Aada ei kuitenkaan kokenut omaksi uskonnokseen ja määrittä itsensä nuoruudessa agnostikoksi tai ateistiksi. Hän koki olevansa monoteisti ilman uskontoa, sillä jumalausko tuntui Aadasta kuitenkin loogiselta. Aada kokikin kristinuskossa olevan liikaa välikäsiä hänen ja jumalan välillä, ja hän erosi kirkosta 2011. Samana vuonna Aada tutustui tulevaan mieheensä, joka oli muslimi. Islamia kohtaan Aada koki tunteneensa alkuun pelkoa, jota ruokkivat Internetin keskustelupalstojen islamin vastaiset kommentit. Aadan omat käsitykset tulevasta muslimimiehestään eivät kuitenkaan olleet keskustelupalstojen mukaiset, ja Aada jatkoi suhdetta. Alkuvuodesta 2012 Aada alkoi itsekkin tutkia islamia, vaikka hänen miehensä painottikin, että hänelle riittäisi, kunhan Aada vaan uskoo jumalaan.

Islamiin pariin Aada lähti avoimin mielin, kuitenkin pitäen vahvasti kiinni omista arvoistaan, kuten feminismistä ja eläinten oikeuksista. Islam onkin Aadan mukaan tulkinnanvarainen uskonto, josta löytyy monia eri koulukuntia. Aada kertoo, että hänelle avautui islamin kautta ikään kuin uusi maailma. Islam vastasi myös Aadalle tärkeää käsitystä suorasta yhteydestä jumalaan. Kääntymyksen jälkeen islamiin Aada koki kuitenkin pian uskonkriisin. Sunnimuslimien laaja sääntöviidakko ja hadithien opetukset tuntuivat Aadasta pakolta, jonka myötä varsinainen jumala-usko jäi taka-alalle. Hän pyrki erottamaan islamin kaikista kulttuurillisista tavoista, ja päätyi lopulta termiin *koranismi*. Lopulta Aada löysi itsensä islamista yksin Koraania seuraavana muslimina.

Islam ja usko ovat Aadalle hyvin henkilökohtaisia asioita, eikä hän tuo niitä julkisesti esille. Pukeutumisen suhteen Aada pyrkii peittämään naiselliset muotonsa, mutta hän ei käytä julkisesti huivia tai pukeudu kaapumaisiin vaatteisiin. Huiviin pukeutuminen on Aadan mukaan kuitenkin ajatuksena kaunis. Aadan minäkuvaan islamiin kääntymisen on vaikuttanut positiivisesti, ja Aada kokee islamin voimaannuttaneen hänet. Aada uskaltaa olla rohkeasti oma itsensä, mutta on kuitenkin valmis kehittymään uskossaan. Aada kokee kääntymisen jälkeen itsensä naisellisemmaksi, ja hän tietää myös naisen arvon ja paikan. Tapojen suhteen Aada pyrkii noudattamaan sitä, mitä sanotaan Koraanissa. Esimerkiksi rukoilussa Aada noudattaa opetusta siitä, että rukoilla tulisi vasta silloin, kun on siinä sydämellään mukana. Aada välttelee sianlihaa ja

veriruokia, ja aikoo tehdä pyhiinvaelluksen Mekkaan jossain elämänsä vaiheessa. Hän on myös jättänyt alkoholin ja tupakoinnin, ja pitäytyy kiroilusta. Kuitenkin huomattavimmat muutokset kääntymisen myötä ovat olleet rauhan ja turvallisuuden tunteen tulo Aadan elämään.

Aada kertoo, että hänen ystäväpiirinsä ja työkaverinsa suhtautuvat muslimeihin negatiivisesti ja jopa pelkäävästi, ja tämän vuoksi Aada ei ole kertonut julkisesti olevansa muslimi. Hän täsmentää, että jotkut hänen ystävistään todennäköisesti katkaisisivat yhteydenpidon, mikäli asia tulisi ilmi. Myös hänen perheensä suhtautuu muslimeihin ja islamiin samalla tavalla, eikä Aada ole kertonut kääntymisestään heillekään. Itse Aada kuitenkin pyrkii Koraanin oppien mukaisesti kunnioittamaan vanhempiaan ja auttamaan heitä niin hyvin kuin pystyy. Positiivista kannustusta kääntymiseensä Aada saa kuitenkin mieheltään, ja uusilta muslimiystäviltilään, niin kääntyneiltä kuin syntyneiltä. Aada kuitenkin kokee olonsa ulkopuoliseksi etenkin sunnimuslimien seurassa. Aada onkin löytänyt omien ajatustensa mukaisia muslimeita Facebookin liberaalimuslimien keskusteluryhmästä.

3.2 Emma

Emma kertoo olleensa koko ikänsä kiinnostunut uskonnoista ja erilaisista elämäntavoista, vaikka elikin omien sanojensa mukaan epäuskonnollisessa perheessä. Kuitenkin Emma kuvaa lapsuuden perheensä olleen tavallinen evankelisluterilainen ydinperhe, jonka piirissä uskonnollisista asioista ei juuri keskusteltu. Kiinnostus uskontoja kohtaan heräsi kouluunmenon yhteydessä, ja lukiossa. Maailmanuskontojen kurssilla esitelty islam oli tuolloin vain yksi uskonto muiden joukossa, ja se tuntui Emmasta vielä muihin eksoottisimpiin uskontoihin verrattuna jopa tylsältä. Korkeakouluopintojensa aikana Emma tapasi tulevan aviomiehensä, joka oli muslimi, ja osittain tästä syystä Emma päätyi laatimaan opinnäytetyönsä islamia ja naisten oikeuksia käsittelevästä aiheesta. Emman avioituessa miehensä kanssa miehen perhe tiedusteli hänen halukkuuttaan kääntyä islamiin. Emma kuitenkin vastasi suoraan, ettei ollut valmis kääntymään, eikä kukaan lopulta odottanut hänen kääntyvän islamiin.

Ennen kääntymistään Emma koki elämässään muutaman kuukauden kestäneen kriisivaiheen. Parin kuukauden ikäisen lapsen tuoreena äitinä Emma pohti sen hetkiseen elämäänsä liittyviä kysymyksiä, kuten sitä, miksi hän koki vieraantuneensa kantasuomalaisesta tapakulttuurista. Emma pohti myös, miksi hän oli avioitunut muslimimiehen kanssa ja miksi hän oli viihtynyt miehensä kotimaassa ja sen kulttuurissa. Käännekohta tapahtui Emman tartuttua mieheltään lainaamaansa

Koraaniin, josta hän löysi tukea omille ajatuksilleen. Kokemusta Emma kuvaa kertomalla, että oli kenties ollut koko elämänsä muslimi tajuamatta sitä aiemmin. Tämän myötä Emma päättikin kääntyä islamiin. Hän etsi tietoa etenkin kirjastosta ja Internetistä. Tärkeänä tietolähteenä Emma käytti suomalaisille sunnimuslimille suunnattua keskustelupalstaa.

Emma kokee islamin tuoneen hänelle varmuutta olla oma itsensä, ja kääntyminen islamiin onkin vaikuttanut positiivisesti Emman minäkuvaan. Islam tarjoaa Emman mukaan naisille mahdollisuuden toteuttaa omaa naisuuttaan alistumisen sijaan. Suurin osa Emman ystävästä, mukaan lukien hänen miehensä ja miehensä perhe, on ulkomaalaisia, eikä Emma koe itseään kovin suomalaiseksi. Suomalainen arvomaailma ja tapakulttuuri eivät vastaa Emman omaa käsitystä, ja eron tekevät etenkin suomalainen juomakulttuuri, miesten ja naisten välinen seurustelukulttuuri, avioliittokäsitys ja pukeutumiskulttuuri. Emma kertoo esimerkiksi pukeutuneensa pitkähihaisiin ja -lahkeisiin vaatteisiin jo kolme vuotta ennen kääntymistään. Huivin käyttöä Emma harjoitteli alkuun, mutta käyttää sitä nykyään aina ulos mennessään tai kotona, mikäli heillä on vieraita kylässä. Islamin mukaisia arjen tapoja Emma omaksui elämäänsä vähitellen. Emma kuvaa kuitenkin islamin olevan kokonaisvaltainen uskonto, ja täydentää siunausformuloiden ja tapojen tuovan hänen elämäänsä turvallisuutta ja jatkuvuuden tunnetta. Ne opettavat hänen mukaansa tuntemaan kiitollisuutta ja muistamaan kaikkea hyvää, mitä elämä on tuonut mukanaan.

Kääntymisen myötä Emman suhde vanhempiinsa on muuttunut hieman ristiriitaiseksi. Vanhemmat eivät esimerkiksi osaa täysin suhtautua Emman huivinkäyttöön, kuten taas Emma ei itse hyväksy kaikkia vanhempiensa tapoja. Emma toivookin, että asiat muuttuvat ajan kanssa parempaan suuntaan. Hänen ystäväpiirinsä taas ei kokenut suuria muutoksia kääntymisen myötä. Hänellä oli aina ollut pieni ystäväpiiri, mikä johtui osittain Emman suhtautumisesta esimerkiksi nuorten illanviettotapoihin. Emman ystäväpiiriin kuuluu ihmisiä, jotka hyväksyivät Emman sellaisenaan ennen hänen kääntymistään, ja he ilmaisevat kiinnostusta islamiin lähinnä kyselemällä Emmalta erilaisia uskontoon liittyviä asioita. Emma kokeekin, ettei kääntyminen niinkään muuttanut häntä ihmisenä, vaan oli hänen kehityksensä huipentuma.

3.3 Ella

Ella kertoo kasvaneensa ateistiperheessä. Kotoa löytyi Raamattu, mutta sitä ei koskaan avattu eikä uskonnollisista asioista kotona juuri keskusteltu. Koulun uskonnontunneilla Ella koki hämmennystä puhuttaessa kristinuskon jumalasta ja Jeesuksesta. Esimerkiksi opetuksissa jumalan kaikkivoipaisuudesta ja lähimmäisenrakkaudesta ei Ellan mukaan ollut juuri järkeä, koska maailmassa oli niin paljon kärsimystä. Ella kertoo kokeneensa elämässään useita vaikeuksia, kuten koulukiusaamista, menetyksiä, yksinäisyyttä, ja lisäksi hän sairastui vakavasti. Ella kertoo joskus rukoilleensa koulussa opitulla tavalla, etenkin maailman kärsimyksen ja koulukiusaamisen lakkaamisen puolesta. Ella sanoo olleensa kasvuiässä ateisti. Kuitenkin hän kertoo myös olleensa syvällinen ihminen, eikä hän hyväksynyt kaikkea mitä media ja tiede asioista opettivat.

Kevättalvella 2012 Ella tapasi kurdimiehen, jonka kanssa hän myöhemmin alkoi seurustella. Ella koki luottavansa mieheen jopa enemmän kuin ystäviinsä, jotka pelottelivat Ellaa hirveästä terroristimiehestä. Ella keskusteli poikaystävänsä kanssa paljon myös syväisemmistä asioista, kuten uskonnoista. Ella alkoi keskustelujen myötä, ystäviensä pelottelusta huolimatta, ottaa selvää islamista, vaikka järkyttyikin, kun hänen poikaystävänsä kysyi, haluaisiko Ella kääntyä islamiin. Ella etsi tietoa Internetistä esimerkiksi katselemalla videoita YouTubesta, jossa esiintyi muslimiksi kääntyneitä naisia. Naiset näyttivät pääsääntöisesti onnelliselta, mihin Ella halusi itsekin pyrkiä. Sairastuttuaan vakavaan munuaistulehdukseen Ella pyysi omien sanojensa mukaan apua jumalalta, koska hän pelkäsi kuolemaa. Toipilasaikanaan Ella tutustui vielä syvemmin eri uskontoihin, joista islam tuntui lopulta muita paremmalta vaihtoehdolta. Islamin säännöistä ja opeista Ella otti selvää kyselemällä poikaystävältään, poikaystävänsä kavereilta ja keskustelupalstoilta. Ella osti myös Koraanin, ja pikkuhiljaa palaset alkoivat loksahdella kohdilleen. Tie kohti islamia tuntui oikealta.

Kääntymiseen johtaneen matkan aikana Ella kokee löytäneensä itsensä ja onnellisuuden. Vaikka kääntymisen oli lopulta Ellan oma valinta, hän on kiitollinen poikaystävänsä, että he tapasivat ja että hän tutustutti Ellan islamiin. Hän kokee islamin olevan sen moraalisten arvojen takia kuin tehty hänelle. Islam vaikuttaa kokonaisvaltaisesti jokaiseen hänen elämänsä askareeseen. Ennen kääntymistään Ella koki olleensa poikamainen tyttö, kun taas nykyään hän on hyvin naisellinen nainen. Huivia Ella ei vielä käytä vakituisesti. Kääntymisen myötä Ellasta on tullut omien sanojensa mukaan tasapainoisempi, aikuisempi, myötätuntoisempi ja parempi ihminen. Ella kokeekin itse palanneensa islamiin, vaikka ei-muslimien kanssa hän käyttääkin termiä kääntymisen. Tutustuessaan islamiin Ella koki olleensa tervetullut muiden muslimien joukkoon, ja

hän koki sellaista yhteisöllisyyttä, jota ei ollut aiemmin elämässään kokenut. Ella kertoo saaneensa paljon hyväksyntää ja ystäviä myös nettiblogien kautta.

Ella myöntää, että muslimiksi syntyneillä ja muslimiksi kääntyneillä on monesti erilaisia käsityksiä asioista, ja että erot johtuvat kulttuurista. Ella on omien sanojensa mukaan kasvatettu länsimaiseen kriittisyyteen, jonka takia hän kokee olevansa hieman toisinajattelija monien asioiden suhteen. Muslimiyhteisössä ollaan iloisia Ellan kääntymisestä, mutta hänen ajattelutapaansa ei välttämättä oteta yhtä suurella ilolla vastaan. Erimielisyyksistä huolimatta Ella on löytänyt monia uusia ystäviä. Monet Ellan vanhoista ystäväistä ovat sen sijaan katkaisseet ystävyysuhteensa Ellaan kääntymisen myötä. Ella arvelee sen johtuvan islamia kohtaan tunnetusta pelosta. Vanhempiinsa Ella suhtautuu kääntymisensä myötä aiempaa kunnioittavammin ja rakastavammin, vaikka he ovatkin ateisteja. Ystäviensä kielteisestä suhtautumisesta huolimatta Ella tietää valinneensa oikein ja olevansa oikealla tiellä.

3.4 Sofia

Uskonnollisuus ja usko jumalaan olivat osana Sofian elämää jo lapsuudesta saakka. Sofia ei kuitenkaan kokenut kristinuskon olevan hänelle oikea uskonto, ja hän kiinnostuikin islamista ensimmäisen kerran ollessaan 10 vuoden ikäinen. Kiinnostus näkyi huivileikkeinä ja Koraaniin tutustumisena, josta Sofia kopioi lauseita silloiseen päiväkirjaansa. Sofia arvelee kiinnostuneensa juuri islamista, koska islam huomioitiin silloin mediassa paljon. Murrosikäisenä Sofia harrasti enemmän tai vähemmän tosissaan saatananpalvontaa. Täysi-ikäisyyttä ja aikuisuutta kohti siirryttäessä saatananpalvonta vaihtui ateismiin ja siihen, ettei Sofia enää keskittynyt jumalaukseen ja uskonnollisuuteen. Varsinainen uskoontulo tapahtui Sofian ollessa 23-vuotiaana matkustelemassa Keski-Amerikassa. Hän oli häkeltynyt sademetsän ja luonnon kauneudesta ja kokenut, ettei kauneuden takana voinut olla kukaan muu kuin jumala. Pian tämän tapahtuman jälkeen Sofia lähti opiskelemaan arabian kieltä ja sen yhteydessä islamia. Syyriassa vietetyn vaihtopilasvuoden aikana Sofia tutustui islamilaiseen kulttuuriin ja muslimien arkielämään, ja koki löytäneensä vastauksia moniin häntä askarruttaneisiin kysymyksiin. Islamiin Sofia kääntyi 2007. Hän kuitenkin koki jo alkuvaiheessa olevansa hieman erilainen muihin muslimeihin verrattuna, koska hänen lähtökohtansa islamiin olivat akateemiset.

Akateemisen taustansa vuoksi Sofia pyrkii parhaansa mukaan erottamaan uskonnon ja kulttuurin toisistaan. Hän ei koe olevansa varsinaisesti *koranisti*, mutta suhtautuu silti haditheihin kriittisesti. Hän ei ota ohjenuorakseen mitään, mitä ei ole Koraanissa mainittu. Sofialle ja hänen miehelleen on tullut asiasta erimielisyyksiä, ja Sofia kertookin joutuneensa osittain näiden erimielisyyksien ja riitojen vuoksi uskonkriisiin. Miehensä veljen neuvosta Sofia kuitenkin palasi takaisin omaan käsitykseensä islamista ja koki lähentyneensä jumalaa. Sofia itse kokee olevansa ennen kaikkea suomalainen muslimi, eikä hänen mielestään islamiin kääntyneen tule hylätä automaattisesti alkuperäistä kulttuuritaustaansa ja omaksua arabialaista kulttuuria. Uusi muslimi-identiteetti tulisi rakentaa omaa alkuperäistä kulttuuritaustaa vasten.

Kääntymisensä alkuvaiheessa Sofia pyrki noudattamaan islamin uskon peruspilareita, mutta kertoi palanneensa myöhemmin takaisin islamin opin vastaisille, huonoille tavoille. Miehensä tavattuaan Sofia alkoi kuitenkin noudattamaan islamia tarkemmin. Tämä tarkoitti esimerkiksi joistakin harrastuksista luopumista ja rukoilun tuloa osaksi päivittäistä elämää. Sofia alkoi myös pukeutua peittävämpiin ja pidempiin vaatteisiin, vaikka hän ei käyttänyt huivia. Sofia toteaa, että islam näkyy enemmän hänen miehensä elämässä, koska tämä pyrkii noudattamaan sunnan esimerkkiä kaikessa. Sofia itse taas ei koe haditheihin pohjaavaa sunnan muodostavan pakollisia ohjenuoria kaikille muslimeille, koska osa tavoista ja säännöistä pohjaa hänen mukaansa enemmän kulttuurisiin tekijöihin tai oman aikansa hygieniasäännöksiin.

Ystävyssuhteet eivät ole Sofian mukaan kokeneet muutosta kääntymisen vuoksi, vaan sen vuoksi, että hän on muuttanut toiselle paikkakunnalle ja saanut lapsen. Hän ei myöskään juuri keskustele kääntymiseen liittyvistä asioista ystäviensä kanssa. Suurin osa Sofian muslimittavista on virtuaalituttuja, joihin Sofia on tutustunut Internetissä. Osa heistä on sielunsisaria, kun taas osa ei hyväksy hänen näkemyksiä ollenkaan. Facebookin kautta löytyneen suomalaisten koraanistien yhteisön kautta Sofia on kuitenkin löytänyt paljon tukea ja vahvistusta omaan uskoonsa. Yhteisön suhtautuminen Sofiaan onkin ollut hänen mukaansa mahtavaa. Sofia kertoo, ettei hänen suhteensa vanhempiinsa ole muuttunut kääntymisen myötä, vaan enemmänkin Sofian suhtautuminen vanhempiinsa on muuttunut. Hän on esimerkiksi oman päihteettömyytensä ansiosta tullut huolestuneeksi vanhempiensa alkoholinkäytöstä.

Sofia toteaa elämänsä olevan sangen erilaista kuin ennen, mutta hän ei ole varma johtuuko se kääntymisestä vai hänen aviomiehestään. Sofia toteaa, ettei enää koe sitä samaa sisäistä rauhaa mitä hän koki kääntymyksen, vaan islamista on tullut hänelle enemmänkin taakkaa kuin vapaus. Hän

toteaa tuntevansa, että hän on tilivelvollinen miehelleen uskontoon liittyvistä seikoista ja että hänen tulisi enemmän miellyttää aviomiestään kuin jumalaa uskonnollisissa asioissa. Sofia toivookin tilanteen muuttuvan pian ja löytävänsä yhteisen sävelen miehensä kanssa arkielämään.

3.5 Venla

Venla kertoo syntyneensä uskonnottomaan perheeseen eikä itsekään kokenut koskaan tarvitsevansa varsinaista uskontoa. Kristinuskon ristiriitaiset opit, kuten pelastusoppi, söivät Venlan itävää lapsuudenuskoa. Venla määritteli itsensä ateistiksi, joka ei uskonnollisilla asioilla päätään vaivannut. Ajatusta siitä, että jumala voisi olla olemassa, Venla ei kuitenkaan hylännyt täysin. Lukemisesta ja ympäröivästä maailmasta kiinnostuneena Venla huomasi törmäävänsä yhä useammin sanaan ”muslimi” samassa lauseessa negatiivissävytteisten termien, kuten ”terroristi”, kanssa. Venla tiesi, että muslimeita oli maailmassa paljon, ja hän pohti, miten kaikki muslimit saattoivat kuulua niin kamalään uskontoon.

Tarttuessaan ensimmäisen kerran Koraaniin Venla kertoo häkeltyneensä. Hän kuvailee ajattelensa jo ateistina, ettei maailmassa ollut mitään niin kaunista ja ihmeellistä kirjaa, eikä kauneus ollut vain pintaa. Koraanissa tuntui olevan jotain todellista. Islam tuntui Venlasta heti loogiselta ja järkeenkäyvältä ja hän kertoo tunteneensa islamia kohtaan vetoa. Kuitenkin ateistina Venla pohti, kuinka hän voisi uskoa jumalaan, joka tuntui hänestä vieraalta ja etäiseltä. Lisäksi hänen mieltään kalvoivat tiedon puute ja väärinkäsitykset islamista. Venla kertoo myös välillä ajatelleensa, että olisi ollut parempi, että hänen islamia kohtaan tuntemansa veto hiipuisi hiljalleen. Vaikka Venla kertoo tympääntyneensä välillä ristiriitaiseen uskontoon, hän kuitenkin aina palasi takaisin etsimään lisää tietoa ja totuutta.

Jouduttuaan kerran vaikeaan tilanteeseen Venla kertoo painaneensa kasvonsa lattiaan ja pyytäneensä itkien jumalalta apua. Venla lupasi palvella jumalaa lopun ikänsä, mikäli apua todella tulisi. Venla kertoo saaneensa lopulta apua, mutta hän alkoi vasta vuoden päästä tapahtuneesta toteuttaa omaa osuuttaan sopimuksesta. Ymmärryksen islamia kohtaan kasvaessa Venla jäi pohtimaan kahta asiaa, Koraanissa ilmoitettuja tieteellisiä asioita ja naisten oikeuksia. Venla etsi tietoa islamista etenkin Internetin kautta lukemalla. YouTube-videoiden avulla hän oppi rukoilemaan ja lausumaan joitain katkelmia Koraanista. Etsiessään tietoa Venla huomasi pian

uskovansa, ja asteittain se alkoi merkitä hänelle enemmän. Alkuun Venla tyytyi vain ajattelemaan olevansa muslimi, ilman että se näkyi hänen elämässään suuresti. Venla kertoo kuitenkin alkaneensa, asiaa suuremmin suunnittelematta, pukeutumaan huiviin ja rukoilemaan sekä harjoittamaan islamia muutenkin. Venla kertoo tienneensä, että hänen tuli tehdä niin, mikäli hän halusi tulla onnelliseksi. Vasta tuolloin Venla koki tulleen muslimiksi, ymmärtäneensä päätöksensä ja lausuneensa uskontunnustuksen.

Kääntymisensä myötä Venla kertoo saaneensa voimaa ja kyvyn nähdä maailman eri tavalla. Venla kertoo olevansa edelleen sama ihminen kuin ennen kääntymistään, mutta kääntymisen myötä hän on saanut tarkoituksen elämälleen. Venla suhtautuu islamissa kiellettyihin asioihin, kuten päihteisiin, niin, että hän katsoo saaneensa näiden tapojen tilalle jotain parempaa. Venla kertoo rakastavansa muslimina oloa ja sanoo, että hänen itsetuntonsa on parantunut kääntymisen myötä. Islam näkyykin Venlan elämässä kokonaisvaltaisesti.

Venla kertoo, ettei valitettavasti tunne monia muslimeita, mutta hänen tuntemansa ovat suhtautuneet Venlan kääntymiseen hyvin. Venlan vanhemmat taas suhtautuvat asiaan kaksijakoisesti. Venla kertoo, ettei hänen isänsä sanonut asiaan ”juuta eikä jaata”, kun taas hänen äitinsä oli vahvasti kääntymistä vastaan. Venla kertoo turhautuvansa siitä, että hänen äitinsä ajattelee enemmän sitä, mitä muut ajattelevat Venlan kääntymisestä kuin sitä, että Venla on kääntymisensä myötä tullut onnelliseksi. Venla kertoo, ettei hänellä ollut kuin yksi ystävä ennen kääntymistään, eikä heidän suhteensa ole muuttunut kääntymisen myötä mitenkään. Kääntymisen jälkeen löydetyistä ystäväistä monet ovat epäuskonnollisia, ja heidän elämäntapansa ovat Venlan mukana epäislamilaiset, etenkin koskien päihteiden käyttöä. Venla kertoo pohtineensa joskus, kokevatko hänen ystävänsä Venlan ajattelevan heistä ”rumasti” erilaisten elämäntapojen vuoksi, mutta lisää kuitenkin täydentää, ettei tällaisia käsityksiä ole tullut vielä esille. Useimmiten Venla keskusteleekin ystäviensä kanssa joistain muista aiheista kuin islamista. Eräs hänen ystävänsä kuuluu helluntaiseurakuntaan, ja Venla kertoo ystävän kunnioittavan Venlan päätöstä, mutta toivovan, että Venla kääntyisi hänen uskontoonsa.

4 Kohti islamia

4.1 Uskonnollisuus ennen kääntymistä

4.1.1 Kristinuskon ristiriitaisuus

Informanttien vastauksissa kääntymistä edeltänyt uskonnollisuus määriteltiin monesti kristinuskon kautta. Koska kaikki informantit syntyjään suomalaisia naisia, on oletettavaa, että jokainen oli jollain tapaa joutunut kosketuksiin etenkin evankelisluterilaisen uskonnon kanssa. Naisten kertomukset todentavat tämän oletuksen. Kaikki informantit mainitsivat kristinuskon olleen jollain tapaa heidän uskonnollisena taustanaan, ja omaa uskonnollista käsitystä verrattiin kristinuskon oppeihin tai uskomuksiin. Neljä informanttia viidestä mainitsi osallistuneensa peruskoulussa tai lukiossa evankelisluterilaisen uskonnon tunneille. Informanteista Venla, Emma ja Ella kertoivat syntyneensä ja kasvaneensa jollain tapaa uskonottomassa perheessä.

Perheessäni oltiin vannoutuneita ateisteja, äitini ei usko mihinkään, ja on aina sanonut, kun olen lapsena kysynyt jotain uskonnosta, että ne ovat satua. Kotoa löytyi äitini vanha raamattu, sitä ei kuitenkaan koskaan avattu. Äitini oli eronnut kirkosta heti täysi-ikäisenä ja myöhemmin kokeillut uudestaan, jehovantodistajuutta vissiin ainakin, mutta kumosi ne teoriat heti kun erosi jehovantodistajapoikaystävänsä kanssa. Äiti on kuitenkin ollut aika häilyvä uskontonsa kanssa, en oikeastaan ole vielä saanut tietää mihin hän oikeasti uskoo, sillä joskus hänkin kuitenkin mainitsee jumalan. – Ella

Lapsuuden perheeni oli hyvin tavallinen evankelisluterilainen ydinperhe. Ainoa kerta, kun kävin vanhempieni kanssa yhdessä kirkossa muutamia hautajaisia lukuun ottamatta, oli konfirmaatiotilaisuuteni ollessani 14-vuotias. Vanhempani eivät ole osoittaneet minkäänlaisen uskonnollisuuden merkkejä eikä niistä asioista lapsuudenperheessäni puhuttu. - - Itse asiassa voi sanoa, ettei perheeni ollut uskonnollinen millään muotoa. – Emma

Venla määritteli oman perheensä puhtaasti uskonottomaksi. Emmen mukaan hänen perheensä oli tavallinen evankelisluterilainen ydinperhe, jossa ei kuitenkaan käsitelty tai harjoitettu uskonnollisia asioita. Ella kertoi tullevansa selkeästi ateistisesta perheestä, mutta selvensi, että hänen äitinsä oli oman uskonnollisuudensa suhteen häilyvä. Sofia ja Aada eivät maininneet perheensä uskonnollisuutta.

Moni informanteista koki kristinuskossa olevan jotain ristiriitaista ja opillisesti ja uskomuksellisesti väärää. Opeista ja uskomuksista nostettiin esille etenkin ne, jotka olivat ristiriidassa naisten oman uskonnollisuuden ja hengellisyyden kanssa. Informanteista Aada, Ella ja Venla mainitsevat selkeitä esimerkkejä kristinuskon opeista tai uskomuksista, jotka tuntuivat heistä ristiriitaisilta tai vääriltä. Ongelmalliseksi koettiin esimerkiksi Jeesuksen ihmeteot ja jumaluus, kolminaisuusoppi, Jumalan kaikkivoipaisuus sekä perisynti ja pelastusoppi. Kristinuskon ”väärä” suhteutui myös jollain tapaa riittämättömään uskonnolliseen kasvatukseen. Joko perhe oli ateistinen, tai sitten uskonnollisista asioista ei keskusteltu riittävästi kotona tai koulussa.

Kuten luvussa 2.2 todetaan, aiemmassa tutkimuksessa on tehty samankaltaisia havaintoja, eli kääntyneet olivat tyytymättömiä alkuperäiseen uskontoonsa. Yhteiskunnan ja vanhempiensa tarjoamat uskonnolliset vaihtoehdot tuntuivat merkityksettömiltä verrattuna kääntyneen kokemukseen omasta elämästään ja hengellisyydestään.⁶⁴ Esimerkiksi Soinisen haastattelemat naiset kokivat uskonnollisen kasvatuksensa ja kristinuskon tuntemuksensa riittämättömäksi sekä näkivät osittain samoja ongelmakohtia kristinuskon opeissa kuin tutkimukseni informantit. Soininen kuitenkin katsoi tämän johtuvan suurimmaksi osaksi informanttien retrospektiivisestä näkökulmasta. Soinisen mukaan kääntyneiden oli todennäköisesti vaikea erotella sitä, mitkä ajatukset olivat uuden islamilaisen tulkintamallin värittämiä ja mitkä objektiivisia tosiasioita. Soinisen mukaan kristinuskon kritiikkiä ei tullut tulkita motiivina tai kimmokkeena islamiin kääntymiselle, vaan tämä seikka avasi tien uusille tulkinnoille.⁶⁵

Tulkiemani informanttien tapauksessa asia ei kuitenkaan ole kuitenkaan selitettävissä ainoastaan retrospektiivisyydellä, jota Soininen painotti. Ennen kääntymistä koettuun ja kerrottuun uskonnollisuuteen liittyi myös muita teemoja kristinuskon kritiikin lisäksi. Informanteista kukaan ei maininnut kääntyneensä suoraan kristinuskosta islamiin, vaan uskonnollisuudessa ja uskonnollisen identiteetin rakentamisessa koettiin vielä muita vaihteita, joita käsittelem seuraavaksi.

⁶⁴ Bourque 2006, 236.

⁶⁵ Soininen 2007, 31–36.

4.1.2 Ateismi ja jumalausko

Emmaa lukuun ottamatta, informantit kertovat narraatioissaan määritelleensä itsensä jossain vaiheessa ateistiksi tai agnostikoksi. Kuitenkin kiinnostus uskonnollisiin asioihin tai jumaluskoon ilmeni naisten kertomuksista ateismista huolimatta. Ateismi tässä yhteydessä tarkoittikin monesti sitä, ettei uskonnollinen identiteetti ollut määrittynyt jonkun uskonnon, kuten kristiuskon, kautta, eikä sen määrittelyä koettu kyseisessä elämänvaiheessa tarpeelliseksi. Jumaluskoa ei kuitenkaan ajatuksena ollut täysin hylätty, vaan se saattoi esiintyä niin sanotusti uskontoon sitoutumattomassa, monoteistisessä muodossa.

Olen aina ollut jollakin tavalla hengellinen ihminen ja tavoitellut jumalallista ulottuvuutta. Minulle on ollut aina tärkeää olla jokin sisäinen polku, jota seurata koska sieltä löydän sen positiivisuuden, turvan ja merkityksen elämälleni. Muuten elämä olisi päämäärätöntä räppimistä. - - Nuoruudessani olin agnostikko/ateisti, mutta jumaluskoa tutkiessani ja opiskellessani Jumalasta tuli minulle looginen totuus. Ei vain sellaisena kuin kristinusko sitä on iät ja ajat opettanut. Minulle Jumala on jotakin ihan muuta. Järjestäytyneestä uskonnosta en uskonut löytäväni sitä oikeaa polkua, joten minusta tuli vain monoteisti ilman minkäänlaista uskontoa. Silti tunsin, että jotain uskostani puuttui. – Aada

En koskaan uskonut tarvitsevani uskontoa. Synnyin uskonnottomaan perheeseen ja muun muassa kristinuskon pelastusoppi - että omat teot eivät vaikuta mitenkään siihen, mitä kuoleman jälkeen tapahtuu - söi paljon itävää lapsenuskoani. En halunnut ajatella, etteikö Jumalaa missään nimessä voisi olla olemassa, mutta päädyin silti ateistiksi, joka ei uskonnoilla vaivannut päätään. –Venla

Ateismi määrittäykien informanteilla pitkälti kristinuskon kritiikin ja ristiriitaisuuden kautta. Alkuperäisen kulttuurin, kasvatuksen tai koulutuksen kautta peritty uskonnollinen tausta ei informanteilla vastannut heidän omaa uskonnollisuuttaan tai hengellisyyttään, ja tätä kristinuskon riistiriitaisuuksiin turhautumista ja siitä luopumista informantit kutsuvat ateismiksi. Ateismin klassisesta määrittelystä poiketen informantit kertoivat uskoneensa jossain määrin jonkinlaiseen jumalaan tai jumaluuteen, joka ilmeni monoteistisesti. Kaikki informantit, Emmaa lukuun ottamatta,⁶⁶ puhuvat jumalasta yksikkömuodossa, persoonana. Jumalalle annetaan erilaisia määreitä, kuten ”jumala on”, ”jumala kuuntelee”, tai jumaluuteen viitataan persoonapronominilla hän. Myös jumala-sanana kirjoittaminen isolla alkukirjaimella antaa viitteitä siitä, että informantit yhdistivät kääntymistä edeltäneen jumaluskonsa yhteen jumalaan uskomiseen.

Informanttien kertomana ”ateismi” olisikin siis sellaista uskonnollisuutta tai uskoa, jossa uskotaan yhteen jumalaan, mutta jossa ei kuuluta minkään tietyn uskonnon piiriin. Moni informanteista myös käytti termiä uskonnoton käsitellessään etenkin perhetaustaansa. Kuitenkin informanteille ateismin

⁶⁶ Emma ei mainitse narraatioissaan kertaakaan jumalaa, eikä hän käsittele jumaluskoa.

ja uskonnoton voidaan katsoa tarkoittaneen jollain tasolla samaa asiaa. Kati Niemelän mukaan ero uskonnollisen ja uskonnoton ihmisen välillä on lopulta vain käsitteellinen. Hänen mukaansa yksi näkökulma uskonnoton ja uskonnollisen ihmisen erotteluun on yksilön oma tulkinta siitä, missä määrin hän pitää itseään uskonnollisena.⁶⁷ Informantit määrittelivät kertomuksissaan itsensä ateisteiksi siinä elämänvaiheessa, kun uskonnolliset asiat eivät olleet relevantteja tai niihin ei syystä tai toisesta haluttu panostaa. Venla kuvasi olleensa ateisti, joka ei uskonnollisilla asioilla ”vaivannut päätään”. Ellan kohdalla ateismi yhdistyi elämänvaiheeseen, jossa hänen elämänsä oli ”jo tarpeeksi mutkikasta” ilman uskonnollisia pohdintoja, ja ympäristö epäuskonnollinen. Ella kertoikin perustelleensa ateismiaan sillä, ”*että jos jumala olisi olemassa, miksi maailmassa oli niin paljon kärsimystä, vaikka hän oli kaikkivaltias?*” Myös Aadan kertomuksessa ateisti-käsitettä käytettiin siinä yhteydessä, kun hän arvioi oman hengellisyydensä yhteensopimattomuutta kristinuskon oppien kanssa. Aadan kohdalla yhteensopimattomuus kulminoitui etenkin ajatukseen siitä, että hänen ja jumalan välillä oli kristinuskossa liikaa välikäsiä.

Ella, Sofia, Venla ja Emma kertoivat ennen kääntymistään tutustuneensa myös muihin uskontoihin kuin islamiin. Tiedon etsintä esiintyi etenkin oman hengellisyyden vertailemisena eri uskontojen näkökulmasta. Mielenkiintoisena huomiona voidaan nostaa se, että kaksi informanttia mainitsi kiinnostuneensa jossain vaiheessa buddhalaisuudesta. Ella kertoi harkinneensa buddhalaisuutta, mutta se ei vaan tuntunut lopulta oikealta. Syyksi Ella esitti käsityksensä jumalasta, joka on monoteistinen.

Aloin sitten lukea islamia koska se vain tuntui oikealta. Muut uskonnot olivat jo saaneet mahdollisuutensa, eivätkä tehneet vaikutusta minuun. Alku oli tietysti vaikeaa ja tuntui että islam on täynnä sääntöjä, mutta paloon halusta päästä Jumalan kanssa yhteyteen uudestaan keinolla millä hyvänsä. –Ella

Emman toi buddhalaisuuden esille pohtiessaan omaa uskonnollisuuttaan. Hän kertoi kokeneensa etenkin buddhalaisen luostarielämän omaan hengelliseen käsitykseensä sopivaksi. Muihin uskontoihin Emma tutustui ostamalla ja lainaamalla eri uskontoja käsitteleviä perusteoksia ja katsomalla aiheesta kertovia televisio-ohjelmia. Kiinnostus muita uskontoja kohtaan heräsi etenkin yläkoulun ja lukion aikoihin.

Jossakin vaiheessa haaveilin tulevaisuudesta luostarissa, sillä koin, että sitä kautta voisin keskittyä tärkeiden ja olennaisten asioiden ajatteluun. - - Valitsin lukiossa uskonnon valinnaisia kursseja, joilla käsiteltiin maailmanuskontoja. Yksi käsitellyistä uskonnoista oli islam, mutta en ollut siitä silloin erityisen kiinnostunut. Joihinkin

⁶⁷ Niemelä 2003, 122.

eksoottisiin uskontoihin verrattuna se tuntui jopa tylsältä, sillä ”minähän tiesin siitä jo kaiken”, kuten silloin ajattelin. – Emma

Sofia mainitsi kiinnostuneensa islamista ensimmäisen kerran jo 10-vuotiaana, mutta ennen lopullista kääntymistään hän kokeili vielä ateismia sekä saatananpalvontaa.

Yläasteella puolestaan kiinnostuin saatananpalvonnasta, enemmän tai vähemmän tosissani. Taisi tuo aika olla enemmän murrosajan hömppää, mutta näin jälkikäteen ajateltuna uskonnollisuus oli selvästi läsnä myös murrosiässä - onhan saatanpalvontakin eräänlaista uskonnon harjoittamista. Aikuistuessani ja lähestyessäni täysi-ikäisyyttä olin jo jättänyt nuo ”leikit” sikseen ja ajattelin olevani ateisti. Tai oikeastaan oikeammin sanottuna en keskittynyt Jumalaan tai yleensäkkään uskonnollisuuteen, vaikka lukiossakin uskonnon tunnit olivatkin yksi lempiaiheitani. -Sofia

Pohdittaessa informanttien uskonnollisuutta ennen kääntymistä lopputulos näyttää olevan aina samantapainen. Soininen selitti uskonnollisuutta retrospektiivisyyden avulla. Mansson McGinty tarkasteli aihetta merkitykselliseksi tekemisen ja henkilökohtaisten mallien kautta. Henkilökohtaiset mallit ovat Mansson McGintyn mukaan sisäisiä malleja ajatuksista ja tunteista, joiden kautta ihmiset tarkastelevat ja ymmärtävät maailmaa. Mansson McGintyn mukaan nämä mallit ovat merkittäviä, sillä niihin liitettiin tiettyjä lapsuuden ja nuoruuden aikana tai myöhemmin koettuja tunteita, ajatuksia ja muistoja. Näitä malleja muokataan ja vahvistetaan myöhemmin islamilaisilla ajatuksilla kääntymisprosessin myötä.⁶⁸

Mikäli kääntymistä tarkastellaan sisäisten mallien kautta, voitaisiin aineistoni pohjalta perustella, että kääntyneillä oli jo lapsuudessa muodostunut sisäinen malli jumalasta, joka rakentui kristinuskon monoteistisen ja persoonallisen jumalakäsityksen avulla suomalaisen kulttuurin vaikutuksesta. Jossain elämänvaiheessa informantit kokivat tämän uskonnollisen käsityksen ristiriitaiseksi, jolloin he määrittelivät itsensä ateisteiksi tai uskonottomiksi. Lopulta, eri uskontoihin ja maailmankatsomuksiin tutustumisen myötä, uskonnoista kääntyneitä viehätti etenkin se, jossa jumalakäsitys vastasi heillä jo olevaa sisäistä mallia. Näin ollen on jopa ymmärrettävää, että informantit yhdistivät uskonnolliseen taustaansa uskon yhteen, persoonalliseen jumaluuteen, joka islamissa esiintyy Allahin hahmossa.

Toisaalta Ella ja Emma mainitsivat narraatioissaan pohtineensa myös esimerkiksi buddhalaisuutta, jossa jumalakäsitys on monoteistiseen, persoonalliseen jumalaan verrattuna hyvinkin erilainen. Aiemman tutkimuksen valossa tämä tiedonhaun ja pohdiskelun vaihe voidaan nähdä osana

⁶⁸ Mansson McGinty 2006, 8–10.

kääntymisprosessia. Lewis Rambon mukaan kääntymisprosessi on lopulta yhdistelmä kääntyneen toiveiden, tarpeiden ja suuntautumisen vuoropuhelua, sosiaalista ryhmää, johon käännytään, sekä sosiaalista kasvupohjaa, jossa nämä prosessit tapahtuvat. Rambon mukaan kääntyminen pitää sisällään ainakin neljä osa-aluetta, jotka ovat kulttuurinen, sosiaalinen, henkilökohtainen ja uskonnollinen. Näillä osa-alueilla voi olla jokaisen kääntymistarinan suhteen erilainen painoarvo, mutta kääntymistarinoissa tulee aina ottaa huomioon kaikki edellä mainitut osa-alueet.⁶⁹

Siinä missä Ellan ja Emman kiinnostus buddhalaisuuteen ei välttämättä vastannut heidän sisäistä malliaan esimerkiksi persoonallisesta jumalasta, buddhalaisuus saattoi viehättää muita osa-alueita heidän hengellisyydessään, suhteessa kääntymiseen, kuten esimerkiksi Rambon mainitsemaa henkilökohtaista tai uskonnollista osa-aluetta. Molempien osalta pohtiminen jäi kuitenkin vain ajatuksen tasolle, ja Ellakin totesi, että ”*se ei tuntunut oikealta*”. Myös ”ateismi” selittyy tällä. Ella, Venla ja Emma kertoivat tulleen uskonnottomasta tai ateistisesta perheestä. Rambon teorian valossa ateismi selittyy tällöin etenkin sosiaalisen kasvupohjan ja sosiaalisen ryhmän perusteella. Kuitenkin ateismi oli naisille vain yksi vaihe uskonnollisessa kehityksessä, joka hylättiin lopulta islamin ja jumaluskon tieltä.

Yhteenvedona voidaan todeta, että informanteilla esiintyi uskonnollisuudessa ennen islamia jonkinlaista ateismia ja uskoa persoonalliseen jumalaan. Retrospektiivisyyden ja merkitykselliseksi tekemisen näkökulmista on kuitenkin lähes mahdotonta erottaa, ilmaantuivatko nämä kaksi vastakohtaista uskonnollista näkemystä samanaikaisesti vai peräkkäin. Koska neljä informanttia viidestä mainisti kertomuksissaan ateistisen taustan, sillä on retrospektiivisyydestä huolimatta merkitystä. Informanttien ateismi voidaan tehdä merkitykselliseksi yhdistämällä siihen jo jonkinlainen ajatus tai käsitys jumaluskosta. Tällöin siirtyminen uskonnottomuudesta tai ateismista uuden uskonnon, islamin, pariin voitaisiin selittää, koska uskonnottomuudesta huolimatta taustalta löytyi jo usko tai sisäinen malli jumalasta. Narraatioiden kerronnallisen luonteen vuoksi ateismin ja jumaluskon suhteesta ei kuitenkaan voida tehdä selkeää erottelua kronologisesti, eikä se aiheen kannalta ole oleellistakaan. Tästä huolimatta ateismin ja jumaluskon esiintyminen informanttien kertomuksissa on silti merkittävää ja aiempaan tutkimukseen verrattuna poikkeavaa.

⁶⁹ Rambo 1993, 7–8.

4.2 Islamiin tutustuminen

4.2.1 Sosiaalinen vaikutus ja kriisi

Emma, Ella ja Aada kertovat tutustuneensa ennen kääntymistään muslimieheen, ja seurustelun aloittamisen tai avioliiton myötä naiset halusivat ottaa selvää miehensä uskonnosta. Ella ja Aada kertoivat tunteneensa islamia kohtaan ennakkoluuloja ja jopa pelkoa, jota media, keskustelupalstat ja heidän ystävänsäkin ruokkivat. Ella ja Aada kuitenkin havaitsivat, etteivät heidän tapaamansa muslimimiehet vastanneet ennakkoluuloja, ja he päätyivät ottamaan selvää islamista.

Aiemman tutkimuksen mukaan sosiaalisella vaikutuksella oli kääntymiseen hyvin suuri merkitys. Sosiaalisella vaikutuksella tarkoitetaan suhdetta vähintään yhteen muslimiin, jonka voidaan nähdä vaikuttaneen kääntymiseen. Tässä työssä sosiaalisen vaikutuksen merkitystä tarkastellaan samaan tapaan kysymällä, mikä merkitys sosiaalisilla suhteilla oli *ennen* varsinaista kääntymistä. Sosiaalisen vaikutuksen tarkastelulla tässä yhteydessä pyritään vastaamaan kysymykseen, miksi ja miten naiset päätyivät islamin pariin.

Bourquen haastattelemista naisista valtaosa kertoi olleensa naimisissa muslimimiehen kanssa ennen kääntymistään islamiin.⁷⁰ Myös Soininen havaitsi sosiaalisen vaikutuksen olleen yhtenä syynä informanttiansa kääntymisessä. Seitsemän yhdeksästä Soinisen informantista oli joko seurustellut tai ollut avioliitossa muslimimiehen kanssa sinä aikana, kun he olivat tutustuneet islamin ja alkaneet kiinnostua siitä. Soininen ei kuitenkaan tulkinnut kääntymisen johtuneen ainoastaan sosiaalisesta vaikutuksesta, vaan oleellinen merkitys oli myös kääntymisen uskonnollisella merkityksellä.⁷¹ Kuitenkin Soinisen tutkimuksesta on havaittavissa, että sosiaalisilla suhteilla oli oleellinen merkitys islamiin tutustumiseen, ja sitä kautta kääntymiseen. Roaldin haastattelemista naisista 80 prosenttia oli joko naimissa tai seurusteli muslimimiehen kanssa ennen kääntymistään. Joillakin haastatelluilla oli myös kääntyneitä sisaruksia tai lapsia.⁷² Roaldin aineistossa sosiaalinen vaikutus näkyi Soinisen tapaan siinä, että naiset päätyivät muslimipuolisoidensa tai sukulaistensa vuoksi tutustumaan islamiin tarkemmin.

⁷⁰ Bourque 2006, 237.

⁷¹ Soininen 2007, 37–46.

⁷² Roald 2003, 105–106.

Vaikka sosiaalinen vaikutus oli myös tämän tutkielman informanttien kohdalla havaittavissa, se ei kuitenkaan ollut merkittävin tai selkein selittävä tekijä islamiin pariin pääntymiselle. Selkeitä esimerkkejä tästä ovat Sofia ja Venla. Venla kertoi tutustuneensa islamiin omatoimisesti ennen kääntymistään. Venlan kiinnostus islamia kohtaan heräsi, kun hän havaitsi, että islamiin yhdistettiin monesti etenkin mediassa negatiivisia termejä, kuten terrorismi. Venla pohti, miten niin suuri määrä islamin uskonnon piirissä eläviä ihmisiä halusi kuulua niin kauheaan uskontoon.

Sofia kertoi päätyneensä islamiin akateemisista lähtökohdista, sillä hän oli tutustunut islamiin yliopisto-opiskelujensa ja vaihto-oppilasvuotensa aikana. On toki huomioitava, että vaihto-oppilasvuotensa aikana Sofia tutustui muslimeihin, jolloin sosiaalisen vaikutuksen merkitystä ei täysin voida jättää huomiotta. Kuitenkin Sofia itse painotti lähtokohtansa olleen aina ensisijaisesti akateeminen, eikä hän päätenyt alun perin opiskelemaan islamia sosiaalisten suhteiden vaikutuksen pohjalta. Sofian ja Venlan narraatioista voidaan havaita, ettei heillä ollut sosiaalisten suhteiden pohjalta kumpuavaa halua tutustua islamiin, vaan kiinnostus heräsi muiden tekijöiden vuoksi.

Emman, Ellan ja Aadan kohdalla tutustumista islamiin ja sitä kautta kääntymistä ei myöskään voida selittää ainoastaan sosiaalisen vaikutuksen avulla. Emma kertoi päätyneensä lukemaan Koraania, koska kohtasi elämässään jonkinlaisen henkilökohtaisen kriisin.

Olin muutaman kuukauden ikäisen lapsen äiti ja kävin ehkä senkin vuoksi elämänvaiheitani tarkemmin läpi. Ehkä kyse oli todella aikaisesta kolmenkymppin kriisistä (tai pahasti myöhästyneestä kahdenkymppin kriisistä), sillä kävin mielessäni siihenastiseen elämäni liittyviä kysymyksiä. Pohdin erityisesti sitä, miksi minusta oli koko ikäni tuntunut luonnolliselta olla absolutisti; miksi en viihtynyt ulkona, juhlissa ja illanvietoissa; miksi olin mennyt naimisiin muslimimiehen kanssa ja miksi pidin hänen kotimaassaan näkemääni elämäntapaa ja arvomaailmaa pääosin terveempänä kuin suomalaista; miksi olin tuntenut tarvetta tehdä asiat oman mieleni mukaan seuraamatta muiden nuorten laumaa. Sanalla sanoen pohdin sitä, miksi minusta tuntui luonnolliselta olla erilainen suomalaiseen kantaväestöön verrattuna ja miksi se tuntui asialta, josta en ollut valmis antamaan periksi. –Emma

Emma kertoi päätyneensä lukemaan mieheltään lainaamaansa Koraania jostain selittämättömästä syystä, vaikka oli ensin aikeissa palauttaa sen. Lukemisen myötä Emma kertoi tajunneensa, että oli ollut muslimi kenties koko elämänsä ajan. Vaikka Emma siis lainasikin Koraanin mieheltään, hän ei narraationsa mukaan tutustunut islamiin pelkästään avioliittonsa vuoksi, vaan päätyi islamin pariin kohdattuaan elämänarvoihinsa ja identiteettiinsä liittyneen kriisin. Sosiaalisella vaikutuksella olikin Emman tapauksessa epäsuora vaikutus, sillä hän päätyi islamin puoleen lopulta henkilökohtaisista syistä. Toisaalta Emma kertoi laatineensa islamia ja naisten oikeuksia sivunneen opinnäytetyön, koska oli siihen aikaan tutustunut tulevaan mieheensä ja halusi selvittää naisten asemaa islamissa tulevaisuudensa kannalta. Emma oli tuolloin kuitenkin vastannut kieltävästi, kun

hänen miehensä perhe oli avioitumisen yhteydessä tiedustellut Emman halukkuutta kääntyä islamiin. Pintapuolinen tutustuminen islamiin tapahtui siis osin sosiaalisen vaikutuksen vuoksi, mutta lopullinen syventyminen ja sitä kautta kääntyminen nousi Emman omista, henkilökohtaisista haluista ja tarpeista.

Emman tarina sopiikin yhteen Kösen teorian kanssa. Köse selitti uskonollisuutta henkisen viivästymisen (spiritual moratorium) vaiheen avulla, jonka aikana kääntyneet kokivat joko kognitiivisia huolia, jotka suuntasivat heidät etsimään vastauksia toisten uskontojen piiristä, tai emotionaalisia ongelmia tai sekaannusta, joka sai heidät ajattelemaan, että uskonto johdattaisi heidät vastauksen pariin.⁷³ Vaikka Emma kertoi tarttuneensa Koraaniin ikään kuin sattumalta, hänen kertomansa sopii Kösen teoriaan.

Rambo muotoili Kösen esittämät emotionaaliset ongelmat tai kognitionaaliset huolet kriisi-termin avulla. Myös Soininen tarkasteli omien informanttinsa kokemusta Rambon kriisiteorian valossa.⁷⁴ Rambon mukaan kääntymistä edelsi yleensä jonkinlainen kriisi. Se voi olla uskonnollinen, poliittinen, psykologinen tai kulttuuriseen alkuperään liittyvä. Rambon mukaan oli ymmärrettävää, että esimerkiksi kuolema, kärsimys tai muut kipeät kokemukset voivat herättää oman elämän uudelleentulkintaprosessin, mutta kriisin laukasevina tekijöinä voidaan nähdä myös muita, mitättömämpiä tapahtumia.⁷⁵ Emman kriisin voidaan katsoa liittyvän psykologisiin tekijöihin ja kulttuuriseen alkuperään, sillä hän arvioi kriisinsä aikana etenkin seikkoja, jotka liittyivät tunteeseen siitä, että hän oli erilainen kuin muut suomalaiset. Emma kertoi kohdanneensa kriisin ikään kuin aikaisena kolmenkymppin kriisinä, ja kriisin laukaisevana tekijänä voidaan Emman narraation pohjalta pitää pienen lapsen äitiyttä. Tämä kriisi, tai tekijä joka vaikutti kääntymiseen, sai osaltaan hänet etsimään vastauksia islamin parista.

Rambo luettelee useita kriisin laukaisevia selitystekijöitä, ja yksi niistä on *oliko siinä kaikki?* - tyylinen ajatusmalli. Ajatusmallin mukaan yksilö huomaa jonkin tärkeän merkkipaalun, kuten ylennyksen työelämässä tai perheen perustamisen saavutettuaan, ettei lopputulos ollutkaan ehkä niin tyydyttävä kuin mitä hän oli etukäteen ajattellut. Niinpä hän voi ajatella, ettei elämällä ollut

⁷³ Köse 1996, 122. Ks. myös Bourque 2006, 236.

⁷⁴ Ks. Rambo 1993, 44-55.

⁷⁵ Rambo 1993, 44-46.

enää tarkoitusta tai syytä. Tämänkaltainen tulkinta voi saada yksilön etsimään uusia vaihtoehtoja tai löytämään uudelleen omat, kasvatuksen myötä perityt kulttuuriset juurensa.⁷⁶

Myös Ellan narraatiosta on löydettävissä jonkinlaisia kriisin kohtaamisen piirteitä yhdistettynä sosiaaliseen vaikutukseen. Ella kertoi kohdanneensa elämässään monenlaisia vaikeuksia, kuten koulukiusaamista, yksinäisyyttä ja sairastumista. Keskusteltuaan muslimipoikaystävänsä kanssa Ella kiinnostui uskonnoista ja islamista. Hän etsi alkuun tietoa muslimiksi kääntyneistä YouTube-palvelun videoista, joissa muslimiksi kääntyneet naiset esiintyivät poikkeuksetta onnellisina.

Se hassu hormoni, onnellisuushormoni nimittäin, oli puuttunut elämästäni jo pitkään, ja olin valmis tekemään mitä vain saadakseni sen takaisin. Takana oli rankka vuosi, monenmoista menetystä ja surua, itkua, kipua ja hylätyksi tuleamista. Olin siis aivan totaalisen rikki. Aloin kuitenkin alitajunnassani työstää ajatusta ja leikkiä ajatuksella, koska muslimius kuulosti niin houkuttelevalta. -Ella

Pian videoiden katsomisen jälkeen Ella kertoi sairastuneensa vakavasti, ja lopulta rukoilleensa jumalalta, ettei hän kuolisi vielä.

Makasin sängyn pohjalla noin kolme viikkoa puolitajuttomana ja popsin lääkkeitä, ja siinä sitten tuli ajateltua kaikenlaista syvällistä, kun ei muutakaan voinut tehdä. Pelkäsin kuolemaa, aivan oikeasti minua ei koskaan ollut kuolema pelottanut niin paljon kuin niinä iltoina, että en enää herää, etten enää ole olemassa. Sen kolmisen viikkkoa istuin kotona koneella, ja luin eri uskonnoista. Islam oli viimeisenä listalla, mutta muut uskonnot eivät saaneet mitään aikaa, kaikissa muissa oli jonkinmoinen "aukko", vika tai puute, tai asia jota en voinut ymmärtää. -Ella

Kriisiksi määriteltävä tapahtuma olikin Ellan elämässä sairauden kohtaaminen. Rambon mukaan vakavasta sairaudesta parantuminen voi olla yksi kääntymiseen ohjaava tekijä. Rambo kertoo tutkimuksessaan, kuinka eräs sikhiläisyyteen kääntynyt oli vakavien sairauksien jälkeen löytänyt lopulta parannuskeinon joogaamisesta ja ruokavalion vaihdoksesta. Hänen aloitettuaan harjoittamaan näitä oireet katosivat ja hänen terveydentilansa koheni. Tämän kokemuksen myötä hän ymmärsi, että joogaamisessa oli muitakin piirteitä kuin vain kuntoiluun liittyviä seikkoja.⁷⁷ Ellan kohdalla Rambon kuvaama muutos toteutui rukoilun ja avunsaannin kautta.

Yhtenä iltana, kun olin todella kipeä, sanoin Jumalalle mielessäni jotain epätoivoista ja kliseistä tähän tyyliin: "Jos oot olemassa niin älä anna mun kuolla vielä." Ja luulen tosiaan että Hän sen kuuli, sillä muutaman päivän päästä alkoi taas ruoka maistumaan, lääkkeet vaikuttamaan ja kivut vähenemään, ja koin todellakin kokeneeni juuri ihmeperantumisen. Ja se sai mut ajattelemaan asioita uudestaan. -Ella

⁷⁶ Rambo 1993, 50.

⁷⁷ Rambo 1993, 49–50.

Rambon mainitsema uusi harjoite, jota yksilö alkaa kriisin kohdattuaan harrastaa tai tehdä, oli Ellan tapauksessa rukoilu, sillä vaikka Ella kertoi rukoilleensa joskus lapsena, kuten koulussa oli opetettu, hän oli vielä tuolloin jossain määrin ateisti. Rambon mukaan harjoitteen omaksumisen myötä yksilö koki jonkin asian parantuneen verrattuna elämäänsä ennen harjoitteen omaksumista. Ella koki parantuneensa kuin ihmeen kaupalla sairaudestaan.

Sosiaalinen vaikutus islamiin kääntymiseen näkyi Ellan tapauksessa ainoastaan osittain. Hän kertoi olleensa alusta pitäen jossain määrin uskonnollinen, omien sanojensa mukaan *syvällinen* ihminen, mutta ateistisen taustansa vuoksi hän ei pyrkinyt etsimään vastauksia uskonnollisiin kysymyksiin uskonnon avulla. Kuitenkin poikaystävänsä kanssa keskusteltuaan Ella alkoi kiinnostua aiempaa enemmän uskonnollisista asioista. Ennen lopullista päättymistään islamiin Ella tutustui tarkemmin myös muihin uskontoihin, kuten kristinuskoon ja buddhalaisuuteen. Uskontoihin tutustumiseen johti lopullisesti kriisin eli vakavan sairauden kohtaaminen. Näin ollen Ella ei siis poikaystävänsä vaikutuksesta päätenyt tutustumaan ainoastaan islamiin, vaan kiinnostui ennemminkin ottamaan selvää uskonnollisista asioista yleensä. Lopulta Ella päätyi islamiin, koska muut uskonnot eivät vastanneet hänen hengellistä ja uskonnollista ajatusmaailmaansa. Sosiaalinen vaikutus ei Ellan tapauksessa siis sysännyt häntä islamin pariin, vaan lopullinen valinta oli lähtöisin Ellan omista henkilökohtaisista kokemuksista eli ”kriisistä” ja uskonnollisesta käsityksestä.

Aadan kohdalla sosiaalinen vaikutus ilmeni selkeämmin, mutta sisälsi muitakin teemoja. Aadan kohdalla Rambon teorian valossa kriisinä toimi kirkosta eroaminen. Aada koki, ettei kirkko palvellut hänen hengellisyyttään kuten hän itse halusi. Rambon mukaan oli uskonnosta luopumisen syy mikä tahansa, monet tietysti uskonnollisesta suuntauksesta luopuneet ihmiset kokivat jonkinlaisen kriisin, joka ohjaa heidät etsimään uusia uskonnollisia kokemuksia, instituutioita, opetuksia tai yhteisöjä. Rambon mukaan kääntymisen vaatii aina jonkinlaisen luopumisen tai uudelleen tulkittamisen kokemuksen yksilön elämässä, sillä kääntymisen oli ennen kaikkea siirtymistä yhdestä suuntauksesta toiseen.⁷⁸ Aada ei käyttänyt narraatioissaan sanaa kriisi, kun hän käsitteli aikaa ennen uskonnollisuutta. Kuitenkin Rambon teorian perusteella voidaan sanoa, että Aada koki jonkinlaisen muutoksen uskonnollisessa elämässään ennen kuin hän alkoi tutustua islamiin. Terminä ”kriisi” ymmärretään monesti hyvin vahvana henkisen sekaannuksen ajanjaksona, mutta Rambon teoriassa termi on laaja-alaisempi. Kriisi voisi olla yksi selitys, miksi

⁷⁸ Rambo 1993, 53.

Aada lopulta päätyi perehtymään islamiin tarkemmin. Toisena selittävänä tekijänä voidaan pitää sosiaalista vaikutusta.

2011 kesällä tapasin miehen, joka oli muslimi. Islam pelotti rehellisesti sanottuna paljon ja pelkoni toikin meille paljon ongelmia suhteen alussa. Pelottelin itseäni vielä lisää netin keskustelupalstojen avulla, jossa muslimimiehet kuvailtiin väkivaltaisiksi naisten hakkaajiksi, alistajiksi ja huijareiksi. Löysin myös islamvastaisia pelottelevia propagandasivuja. Mutta silti näin mieheissäni jotain sellaista mistä en saanut kiinni, joten jatkoin suhdetta. Päätin alkaa tutkimaan islamia alkuvuodesta 2012. - - Hänelle olisi riittänyt että uskon Jumalaan. Kaikista epäilyistä huolimatta mieheni on todella kiltti, rauhallinen ja hyväsydäminen. Hän ei ole tarkka muslimi, vain enemmän tapamuslimi, eikä oikein osaa seurata mitään koulukuntaa mutta itse luokittelen hänet maltilliseksi sunniksi.

–Aada

Aada lisäsi, ettei hänen miehensä missään vaiheessa painostanut häntä tutkimaan islamia, tai kääntymään. Halu tutustua islamiin nousi Aadan tapauksessa enemmänkin siitä, että hän halusi ymmärtää paremmin tulevaa aviomiestään ja tämän uskonnollista taustaa, koska Aadan pelko ja ennakkoluulot olivat aiheuttaneet heidän suhteeseensa ongelmia. Islam ei kuitenkaan viehättänyt lopulta Aadaa ainoastaan hänen miehensä uskonnollisuuden vuoksi, vaan Aada kertoi kokeneensa jo kauan olleensa ikään kuin monoteisti ilman uskontoa.⁷⁹ Näin ollen sosiaalinen vaikutus ainoastaan sysäsi Aadaa islamin suuntaan, ja sitä tuki Aadan kohtaama uskonnollisen elämän kriisi.

Sosiaalista vaikutusta pohtiessa on tärkeää huomioida, että Aada, Ella ja Emma, jotka olivat tutustuneet muslimipuolisoonsa ennen kääntymistään, painottavat vahvasti, ettei islamin pariin päätyminen tai kääntyminen johtunut muslimimiesten painostuksesta. Tämä seikka mainittiin myös Soinisen ja Bourquen tutkimuksissa. Samoin Kirsi Kurvinen toteaa tutkielmassaan, että muslimimaahanmuuttajien kanssa avioituneilla naisilla oli monesti tarve puolustaa omaa kääntymistään. Tämä johtui Kurvisen mukaan ”yleisestä käsityksestä”, jonka mukaan muslimimiehet olivat pakottamalla tai manipuloimalla saaneet vaimonsa kääntymään islamiin. Kurvisenkin aineisto tuo ilmi naisten kääntyneen aina lopulta omasta vapaasta tahdostaan ja kokevan ”aviomiehen kautta kääntynyt” -ilmaisun loukkaavana.⁸⁰

Sosiaalinen vaikutus tulee tutkielmani informanttien kohdalla huomioida, mutta se ei kuitenkaan ole selkein selittävä tekijä sille, miksi informantit kääntyivät juuri islamiin. Toisena selittävänä tekijänä voidaan pitää Kösen ja Rambon teorioiden pohjalta hahmoteteltua ajatusta siitä, että kääntyneet olivat kohdanneet elämässään jonkin vaikuttavuudeltaan ja vahvuudeltaan vaihtelevan kriisin. Sofia ja Venla kertoivat päätyneensä islamin pariin täysin omista lähtökohdistaan. Emma,

⁷⁹ Ks. tarkemmin luku 4.1.

⁸⁰ Kurvinen 2003, 84–85.

Ella ja Aada, jotka joko seurustelivat tai olivat avioliitossa ennen kääntymistään, eivät päätyneet islamin pariin ainoastaan miestensä uskonnollisten taustojen vuoksi, vaan muista syistä. Informantit eivät siis päätyneet perehtymään islamiin tarkemmin ainoastaan sosiaalisen vaikutuksen takia, eli miellyttääkseen aviomiehiään, vaan islamissa oli itsessään seikkoja, jotka saivat naiset kiinnostumaan uskonnosta syvällisemmin. Näitä seikkoja käsitellen seuraavaksi.

4.2.2 Vanhaa, uutta, lainattua ja loogista

Bourque esittää Kösen teorian tarjoavan toisen näkökulman islamin pariin päätymiseen. Bourquen mukaan Köse esittää teoriassaan, että islam viehättää naisia järkiperaisten syiden vuoksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että islamin oppi tuntuu järkevältä ja sopii yhteen henkilön aiemman arvojärjestelmän ja käsityksen kanssa, ja että islam tuntuu loogisemmalta kuin muut uskonnot.⁸¹ Islamin järkevyyttä ja loogisuutta esittivät myös osa Roaldin vastaajista.⁸² Tämä käsitys esiintyy myös tutkimuksen informanttien narraatioissa. Emma koki Koraania lukiessaan ymmärtäneensä, miksi hän oli koko elämänsä kokenut olevansa erilainen suomalaiseseen kantaväestöön verrattuna. Koraani tuntui tarjoavan vastaukset kaikkiin Emman kysymyksiin, ja kuukausien epätietoisuus muuttui sisäiseksi tietoisuudeksi siitä, että kaikki oli niin kuin asioiden pitkin olla. Ella taas kuvasi löytäneensä islamin opeista jo varhaisessa vaiheessa selkeän logiikan.

Ulkopuolisen ei-muslimin mielestä Koraanissa tai islamin sanomassa ei ole logiikkaa, mutta jostain syystä siinä kaikessa oli minulle järjeä. Kaikelle oli syynsä miksi niin tehdään tai ei tehdä. [- -] Ostin Koraanin ja aloitin lukemaan, heti alussa en todellakaan ymmärtänyt sen logiikkaa, mutta pikkuhiljaa palaset alkoivat loksahdella paikoilleen. Sain vastauksia, mitä olin jo kauan ollut hakemassa elämältä. Takapakkia ja väärinymmärrystä tietysti joskus tuli, mutta tämä tie vain tuntui oikealta. Aloin ajatella suurempia asioita. -Ella

Ella siis kuvasi havainneensa islamin, ja etenkin Koraanin, loogisuuden islamiin tutustumisensa alkuvaiheessa. Ellan syventyessä paremmin Koraanin ja islamin opetukseen matkaan alkoi kuitenkin tulla mutkia, väärinymmärryksiä ja takapakkia etenkin tiedon puutteen vuoksi. Venlan kokemus oli samankaltainen. Ensimmäisen kerran Koraaniin tarttuessaan Venla kuvasi tajunneensa jo ateistina, että kirjassa oli jotain, joka vetosi häneen. Islam tuntui hänen mukaansa heti loogiselta ja järkeenkäyvältä. Perehtyessään lopulta tarkemmin Koraaniin ja islamiin Venla alkoi kuitenkin kyseenalaistaa islamin oppeja.

⁸¹ Bourque 2006, 237, ks. Köse 1996, esim. 117–119.

⁸² Roald 2003, 108.

Miksi naiset ongelmista huolimatta valitsivat islamin? Sekä Venla että Ella kuvasivat ongelmista huolimatta kokeneensa islamin lopulta kuitenkin jollain tapaa oikeana. Venla kertoi kokeneensa islamiin kohtaan vetoa, joka sai hänet opiskelemaan islamia aina uudelleen, vaikka hän tympääntyikin välillä uskontoon, josta liikkui ristiriitaista tietoa. Ellan mukaan tie kohti islamia ”vain tuntui oikealta”. Molemmat naiset myös kuvasivat kokeneensa selkeän käännekohdan, jossa ateistisen taustan omaava nainen päätyivät rukoilemaan apua jumalalta. Ellalla tämä tapahtui hänen ollessaan vakavasti sairas, Venlalle taas hänen jouduttuaan vaikeaan tilanteeseen. Tämän käännekohdan jälkeen naiset lopulta alkoivat perehtyä islamiin tarkemmin.

Islamin loogisuus esiintyy selvimmin vain Emman narraatiossa. Venlan ja Ellan kertomana ensivaikutelma kertoo islamin loogisuudesta ja omaan arvomaailmaan sopivuudesta, mutta tarkemman perehtymisen jälkeen esiin alkoi tulla kysymyksiä, jotka nousivat naisten uskonnollisen taustan, arvomaailman ja elämäkokemuksen pohjalta. Sofia kertoi kokevansa olevan hieman erilainen muihin muslimeihin verrattuna, koska hänen lähtökohtansa islamiin oli aina ollut akateeminen. Aada kertoi lähteneensä tutkimaan islamia omien arvojensa pohjalta. Aadalle tärkeää oli miehen ja naisen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus sekä eläinten oikeudet. Islamia tutkiessaan Aada perehtyi oman kertomuksensa mukaan etenkin muslimien väliseen keskusteluun ja Koraaniin, ja hän havaitsi pian, että islam oli uskonto, jota hän voi tulkita itse. Islam vastasi myös lopulta paremmin hänen uskonnollista käsitystään kuin esimerkiksi kristinusko. Myös Ella esitti ymmärtäneensä pian islamia pohtiessaan, että islamia voi tulkita monista lähtökohdista. Tulkinnallisen moninaisuuden ymmärtäminen esiintyy Sofian, Aadan ja Ellan kertomuksissa tärkeänä tekijänä, joka vaikutti lopulta kääntymispäätökseen.

Kaikkien informanttien tie kohti islamia sisälsi monia eri mutkia, mutta narraatioiden pohjalta on havattavissa samankaltaisia teemoja. Sosiaalinen vaikutus esiintyi islamia kohti tönäisevänä voimana, sen sijaan että se olisi ilmennyt kääntymiseen painostamisena tai pakottamisena. Tätä seikkaa Aada, Emma ja Ella myös painottavat kertomuksissaan – muslimipoikaystävästä huolimatta päätös kääntymisestä tai islamin tutkimisesta oli heidän omansa. Myös Soinisen, Bourquen ja Kurvisen aineisto tukee tätä. Vaikka Aada, Emma ja Ella olivat selkeämmin sosiaalisen vaikutuksen alaisina, heidän päätymisessä islamin pariin näkyy samoja teemoja kuin Venlan ja Sofian tarinoissa. Islam viehätti lopulta jollain tapaa naisten jo omaksumaa arvomaailmaa, uskonnollista käsitystä, moraalijärjestelmää ja oppijärjestelmää. Samoin kuin islamin oppijärjestelmä on moninainen, ovat myös naisten käsitykset islamista ja tarinat islamin uskoon päättämisestä erilaisia.

5 Suomalainen musliminainen

5.1 Kääntyminen

5.1.1 Kääntymisestä käytetyt käsitteet

Informanteista kaikki kertoivat käyttävänsä termiä islamiin palaaminen. Venlan perusteli termin käyttöä sillä, että se kuvasi koko prosessia. Venlan mukaan islamiin kääntyminen ei ollut ainoastaan uusien uskonoppien omaksumista, vaan käännäyttäessä omaksuttiin täysin uusi elämäntapa. Ella, Sofia ja Aada vastasivat käyttävänsä termiä etenkin muiden muslimien kanssa puhuttaessa. Aada täsmensi, että hän käytti ”islamiin palaamista” silloin, kun keskustelukumppani ymmärsi termin merkityksen, eikä termi herättänyt negatiivisia ajatuksia. Informanteista vain Emma puhui yksinomaan ”islamiin palaamisesta”. Lisäksi informanttien narraatioissa esiintyivät myös termit kääntyminen sekä uskoontulo. Lisäksi Venla käytti myös käsitettä muslimiksi tulo.

Olipa kyse palaamisesta, kääntymisestä tai uskoontulosta, kokemukseen yhdistettiin kertomuksissa hyvin tunteikkaita muistoja.

Siltä tieltä ei ollut paluuta, sillä alkaessani lukea sitä [Koraania] ymmärsin syyn sille, miksi olen sellainen kuin olen. Olin ollut tietämättäni muslimi kenties koko ikäni. Koraani tuntui antavan vastaukset kaikkiin kysymyksiini. - - Muistan tunteen mennessäni ulos ensimmäisen kerran sen jälkeen, kun olin ymmärtänyt olevani muslimi. Tuntui kuin olisin nähnyt maailman ensimmäisen kerran väreissä – että olisin kulkenut aikaisemmin musta-valkosilmäläsit päässä. –Emma

Oikea uskoontuloni tapahtui minun ollessa 23-vuotias. Matkustelin tuolloin Keski-Amerikassa ja kerran matkatessani vuorelta alas sademetsään tajusin, että Jumala on todellakin olemassa. Katsoin sitä luonnon kauneutta korkeuksista ja aloin itkeä, kun näin sademetsän lähenevän. Näkymä oli jotain sanoinkuvaamatonta ja en voinut muuta kuin todeta, että tämän kauneuden takana ei voi olla kukaan muu kuin Jumala. –Sofia

Tyydyin jonkin aikaa ajattelemaan olevani muslimi, ilman, että se näkyi elämässäni paljonkaan, mutta sitten se ei enää riittänyt minulle. Asiaa suuremmin edes suunnittelemana, laitoin huivin päähän ja aloin opetella rukoilemaan ja muutenkin harjoittamaan uskoa. Tiesin, että minun täytyi tehdä niin. Jos en tekisi, en koskaan voisi olla onnellinen. Vasta silloin minusta todella tuli muslimi. - - Silloin annoin elämäni Jumalan haltuun ja sain siitä uskomatonta voimaa ja kyvyn nähdä Jumalan luomistyön kauneus - jokaisessa vaahterassa, kukassa, pilvessä. Näin, miten ne kaikki ylistivät Jumalaa ja opin rakastamaan Häntä täydestä sydäimestäni. Olin täynnä kiitollisuutta Jumalaa kohtaan siitä, miten paljon mahdollisuuksia Hän oli minulle antanut. –Venla

Oppi islamiin palaamisesta eli siitä, että islamin mukaan jokainen ihminen on jo syntyessään muslimi tietämättä sitä kenties itsekään, näkyi selkeästi vain Emman narraatiossa. Hän yhdisteli

ennen kääntymistään koettua uskonnollisuuttaan, kulttuurista identiteettiään ja minäkuvaansa käsitykseen, kuinka hän lopulta kääntymisen myötä tajusi olleensa muslimi koko ikänsä. Ella mainitsi narraatiossaan, kuinka ”*islam oli moraalisilta arvoiltaan kuin tehty hänelle*”, mutta pääosin Ellan, kuten myös Sofian, Venlan ja Aadan kertomukset mukailevat enemmänkin ajatusta siitä, että muslimiksi tulo oli kasvuprosessi, johon liittyi myös erilaisia ongelmia. Ainoastaan Emman esitti ajatuksen, että islamiin kääntyminen oli pelkästään oman ”muslimiuden tajuamista”. Emman narraatiossa ei esiinny suuria ongelmia oppien, tapojen tai muiden islamiin liittyvien seikkojen omaksumisessa tai hyväksymisessä, joita on muiden informanttien kertomana.

Kääntymistä kuvaavan termin valinnassa on otettava huomioon, että informantit laativat kertomuksensa ei-muslimille haastattelijalle tietäen, että kertomusten pohjilta laadittaisiin tieteellinen tutkielma. Informanteista Ella, Sofia ja Aada kertoivat puhuvansa islamiin palaamisesta silloin, kun he keskustelivat aiheesta muiden muslimien kanssa. Näin ollen voi olettaa, että informantit saattoivat minulle kirjoittaessaan tietoisesti käyttää joitain muita termejä. Kaikki informantit kuitenkin myönsivät käyttävänsä itse jossain yhteydessä termiä islamiin palaaminen, vaikka vastauksissa vain Emma käytti tätä termiä. Tulkinta ei selitä termien käytön tarkoitusta täysin, mutta se on silti huomionarvoinen pohdittaessa kääntymistä kuvaavien termien käyttöä ja niiden merkitystä.

Oppina islamiin palaaminen ei kuitenkaan näkynyt selkeästi informanttien kertomuksissa. Tätä ilmentää esimerkiksi neljän informantin esittämä ateistisen maailmankatsomus, kun he pohtivat uskonnollisuutta ennen islamia. Tämä on yksi tekijä, joka osoittaa informanttien kääntymisprosessin olleen ennemmin kasvuprosessi kohti muslimiutta kuin varsinaista muslimiuden tajuamista. Vaikka kaikki informantit myönsivät käyttävänsä myös termiä islamiin palaaminen, Emmaa lukuun ottamatta he mainitsivat myös, että termiä käytettiin tavallisesti vain keskustellessa muiden muslimien sekä termin merkityksen ymmärtävien kanssa. Näin ollen termin käyttö voi tarkoittaa Venlan, Sofian, Ellan ja Aadan kertomuksissa sitä, että he hyväksyivät opin islamiin palaamisesta, mutta eivät ehkä tulkinneet kääntymistään tämän käsitteen avulla.

5.2 Muslimi ja nainen

5.2.1 Minäkuva ja uskonnollinen identiteetti

Naiset kertoivat muuttuneensa islamiin kääntymisen jälkeen. Muutos kuvattiin kahdenlaisella tavalla. Toisaalta islam oli tuonut jotain uutta omaan identiteettiin ja elämään, toisaalta oma elämä noudatti osaksi islamin mukaisia oppeja ja tapoja jo ennen kääntymistä. Tapojen ja arkielämän muutosta tarkastellaan enemmän seuraavissa alaluvuissa. Tässä keskityn siihen, miten islamiin kääntymisen vaikutti naisten minäkuvaan, millaiseksi naiset kokivat vaikutuksen ja millä tavalla vaikutus ilmeni ja ilmenee edelleen.

Mansson McGintyn mukaan kääntymisestä puhuttaessa naiset järjestävät kertomuksensa monesti useiden eri teemojen ympärille. Jotkut naiset käsittelivät kääntymistään ja omaa minäkuvaansa hengellisten asioiden kautta, toiset taas yhdistivät teemoja sukupuolen pohdintaan. Tämän vuoksi kääntymistarinoita ei voida yksiselitteisesti tulkita vain jonkin tietyn mallin avulla. Eri mallien tai teemojen avulla voidaan nostaa kääntymistarinoista esiin eri seikkoja, kuten tarinoiden erilaisuuksia tai teemoja.⁸³

Sofia esitti, ettei kääntymisen ollut juuri vaikuttanut hänen minäkuvaansa tai omakuvaansa naisena. Ennen hänen käsityksensä naiseudesta oli vaikuttanut äitiys. Sofia lisäsi, että hänen käsityksensä ja kuvansa naiseudesta oli hyvin pitkälti ”islamilainen” jo ennen kääntymistä. Sofia kertoi kuitenkin tuntenteensa sisäistä rauhaa uskon löydettyään.

Emma kuvasi vahvistaneensa kääntymisensä myötä vain jotain, jonka hän oli jo tuntenut koko elämänsä ajan. Hän kertoi olleensa ennen kääntymistään hyvin tietoinen omasta erilaisuudestaan muihin suomalaisiin verrattuna. Kääntymisen myötä Emma kertoi ymmärtäneensä, mistä hänen erilaisuutensa johtui, ja hänestä tuli itsevarmempi. Ymmärtämisellä oli Emman mukaan hyvin positiivisen vaikutus hänen minäkuvaansa. Itsevarmuuteen oli vaikuttanut myös lasten saanti. Aadan kuvaus oli samankaltainen kuin Emman. Aada kertoi olleensa ennen kääntymistään epävarma ja ujo, ja hänellä oli taipumusta vertailla itseään muihin.

⁸³ Mansson McGinty 2006, 55-56.

Olin myös sosiaalisesti kömpelö kun tuli eteen tilanteita missä piti edustaa itseään. Silloin en tiennyt mitä olen ja mihin olen menossa, nyt tiedän. Islam voimauttaa minut. -Aada

Kääntymisen myötä Aada kertoi hyväksyvänsä itsensä sellaisena kuin hän oli, mutta hän pyrkii myös kehittämään itseään. Hän kuvasi kunnioittavansa ja arvostavansa itseään enemmän kuin ennen. Hänestä oli tullut myös rohkeampi ja hänen elämänsä oli positiivisempi. Aadan tavoin myös Venla kuvasi islamin vaikuttaneen minäkuvaansa. Hän havainnollisti tätä seuraavalla tavalla.

Nyt minulla on jotain, tämä uskonto, jonka takana seison jyrkästi. Ennen sitä vain oli, vailla tarkoitusta ja uskoi, että joskus kuolemme ja sitten ei tapahdu mitään. -Venla

Venla kuvasi rakastavansa muslimina oloa. Hän sanoi, että hänen itsetuntonsa oli parantunut kääntymisen myötä. Kuitenkin samaan aikaan Venla kertoi tulleensa nöyremmäksi, sillä hänkin oli vain ihminen, jonka yläpuolella oli joku häntä paljon mahtavampi. Venla sanoi olevansa kääntymisen jälkeen hyvin pitkälti sama henkilö kuin ennenkin, mutta nykyään hänen elämällään oli tarkoitus. Aadan tavoin myös Venla pyrki kehittämään itseään. Venla kertoi, että jos hän ennen kääntymistään esimerkiksi teki jotain väärää, hän pyrki joko unohtamaan sen tai vähätteli tekoa. Hän ei ennen ollut tehnyt selkeää eroa oikean ja väärän välille. Kääntymisen jälkeen hän kuitenkin väärin tehdessään aina katui tekoaan, ja pyrki olemaan parempi muslimi, joka ei toista virheitään.

Kääntymiseen johtaneen matkan aikana Ella koki löytäneensä itsensä, ja pystyi vihdoinkin olemaan onnellinen. Ella koki, että islam oli moraalisten arvojen vuoksi kuin tehty hänelle ja että islam oli kuin kaivattu liima, joka piti Ellan kiinni elämässä estäen häntä taipumasta masennukseen. Ennen islamia Ella kertoi etsineensä tasapainoa vääristä paikoista, mutta islamiin kääntymisen myötä hänestä oli tullut aiempaa onnellisempi. Ella koki, että ihmisen tuli nöyryä jumalalle, olla kunnioittavampi muita kohtaan ja tulla paremmaksi ihmiseksi. Jos ihminen ei uskonut jumalaan, hän ylpistyisi, ja hänestä tulisi oma jumalansa. Ellan mukaan islam oli muuttanut häntä ehdottomasti parempaan päin, aikuisemmaksi, myötätuntoisemmaksi, tasapainoisemmaksi ja paremmaksi ihmiseksi.

Naisten selitykset minäkuvan muutoksesta jakautuvat kahteen teemaan. Toisaalta naiset selittivät minäkuvan muuttuneen muiden, merkittävien tekijöiden johdosta, Emman ja Sofian tapauksessa lasten saannin myötä. Merkittävien tekijöiden yhteydessä Emma ja Sofia esittivät myös, hieman eri sanoin, ajatuksen siitä, että heidän ajatuksensa ja arvomaailmansa olivat jo ennen kääntymistä

yhteensopivat islamin arvojen ja oppien kanssa. Sofia esitti tämän kertomalla, että esimerkiksi hänen naiskuvansa oli jo pitkälti islamilainen ennen kääntymistä. Emma taas pohti olleensa kenties koko elämänsä muslimi, vaikka hän ymmärsi tämän vasta tutustuttuaan tarkemmin Koraaniin.

Toisaalta taas minäkuvan muutosta selittiin uskonnollisten ja hengellisten tekijöiden avulla. Venlan ja Ellan kertomukset esittävät minäkuvan muuttuneen parempaan suuntaan islamin vaikutuksesta, sillä muslimien tuli nöyryyä kaikkivoimaisen jumalan tahdon ja mahdin alla. Lisäksi naiset kuvasivat haluavansa kehittää itseään moraalisesti paremmaksi ihmiseksi islamin moraalisääntöjen ja tapojen mukaisesti. Näin ollen vahva uskonnollinen vakaumus, hengellisyys ja sitä kautta islamin arvot ja oppi vaikuttivat Venlan ja Ellan minäkuvan kehittymiseen.

5.2.2 Naiskuva, pukeutuminen ja islam

Bourquen mukaan muslimiksi tulo edellyttää oman sukupuoli-identiteetin uudelleen määrittelyä. Naisten tulee hyväksyä rooli, jonka Allah on antanut. Tämä rooli asettaa naisen erityiseen asemaan ja suhteeseen esimerkiksi aviomieheensä ja lapsiinsa nähden. Monet Bourquen haastattelemissa naisista kertoivatkin, että islamin mukainen naiskuva oli hyvin samankaltainen kuin naisten oma käsitys ja kuva naisista ennen heidän kääntymistään. Erityisen hyvänä esimerkkinä tästä Bourque piti äitiyden saamaa positiivista arvoa. Kotiäitiyttä voidaan pitää länsimaisessa yhteiskunnassa alempiarvoisena tehtävänä, kun taas islamissa kotiäideillä on tärkeä paikka yhteiskunnassa.⁸⁴

Emman naiskuva oli samansuuntainen Bourquen kanssa. Hän kertoi olevansa vastaamisajankohtana kahden lapsen kotiäiti, kun taas aiemmin hän oli ollut työssä käyvä äiti. Islamiin palaamisen myötä Emma kertoi tiedostaneensa naisen ja miehen roolit paremmin kuin ennen kääntymistään. Emman näkemyksen mukaan islam antoi naisen toteuttaa omaa naiseuttaan paremmin, eikä hän kokenut islamin oppien alistavan naista. Emma sanoi olevansa naisten työssäkäynnin kannalla, ja menevänsä itsekin vielä työelämään, mutta halusi toteuttaa sen niin, etteivät lapset kärsisi. Emman mukaan islam antoi äideille mahdollisuuden ja oikeuden hoitaa lapsia kotona, vaikka kaikkien ei niin tarvinnutkaan tehdä. Isosta perheestä huolehtiminen oli hänen mukaansa suuri työ, ja islamin esittämä oppi miehen roolista perheen elättäjänä sai Emmalta kannatusta.

⁸⁴ Bourque 2006, 240.

Myös Sofia kuvasi naiskäsitteensä olleen islamilainen jo ennen kääntymistä.

Luulen, että ikä ja muut elämän kokemukset kuten lapsen saanti ovat vaikuttaneet eniten omakuvaani naisena. Käsitteeni naiseudesta ei siis ole sinänsä rakentunut islamin mukaan, sillä se on ollut melko ”islamilainen” jo alusta asti. Äitiys on muuttanut tuota käsitystä paljon enemmän kuin islam, vaikka tietenkin islam on myös vahvasti läsnä rakentamassa näkemystäni naiseudesta. –Sofia

Emma ja Sofia olivat vastaajista ne, jotka mainitsivat olevansa äitejä. Voidaan olettaa, että heidän naiskuvaansa vaikutti vahvasti myös heidän roolinsa äitinä. Ella, Aada ja Venla eivät mainineet lapsia tai äitiyttä. Naisten roolista puhuttaessa he käsittelevät enemmän kysymyksiä tasa-arvosta ja naisen paikasta.

Naiskuvani on vahvistunut eri tavalla kuin luulisi, feministisempään suuntaan. Huivi ei tuntunut alistavalta vaan se lähinnä voimisti naiseuttani ja viestitti ihmisille ja miehille että minun kanssani ei pelleillä. Olen nainen mutta se ei tarkoita sitä että olisin jotenkin alempana kuin mies tai että minut olisi luotu tänne vain miesten tarpeeksi tänne. Olen nainen ja voi olla yhtä hyvä kuin mieskin. Islam kunnioittaa naisia kaikessa ja nainen on iso osa yhteiskuntaa ja yritän sellaisena myös itsenikin pitää. Nainen ei ole kodinhoitaja vaan miehen tulee yhtäläillä osallistua. –Aada

Olin ennen aika poikamainen tyttö, nykyään olen äärimmäisen naisellinen. Olen ymmärtänyt, ettei tasa-arvo ole sitä, että mies ja nainen ovat samanlaisia, vaan sitä että he ovat erilaisia, eri asioissa hyviä mutta silti saman arvoisia. Olen myös tajunnut ettei seksikkyyks ole sitä että nainen kulkee puolialasti, vaan että siihen kuuluu paljon muutakin. –Ella

Sukupuoli-identiteettiä ja naisen roolia koskevia kysymyksiä käsiteltiin myös pukeutumisen kautta. Emma kertoi alkaneensa pukeutua pitkähihaisiin ja -lahkeisiin vaatteisiin kolme vuotta ennen kääntymistään. Kääntymisen jälkeen hän pukeutui lyhyen aikaa huiviin, jonka jälkeen hän piti muutaman vuoden tauon. Tauon jälkeen Emma alkoi jälleen käyttää pientä huivia. Nykyään hän peittää hiuksensa aina ulos mennessään tai kotona ollessaan, jos heillä on vieraita. Emma ei voisi nykyään enää edes kuvitella menevänsä ulos peittämättä hiuksiaan. Venla totesi pukeutumisestaan vain, että eräänä päivänä, asiaa suuremmin suunnittelematta, hän laitto huivin päähän. Ella totesi vain lyhyesti, ettei hän vielä käyttänyt huivia vakituisesti.

Sofia kertoi, ettei hän pukeutunut huiviin, mutta kääntymisen oli vaikuttanut muilla tavoin hänen pukeutumiseensa. Hän sanoi pukeutuvansa aina nilkkapituisiin housuihin tai hameisiin ja paitoihin joiden hihat ylettyivät vähintään kyynärpäähän. Paidan tuli myös peittää rinnat ja takapuoli. Huivikysymyksessä Sofia otti esille oman uskonnollisen näkemyksensä. Hän kertoi, että akateemisen taustan vuoksi hänen näkemyksensä hadithista oli kriittinen. Sofia täsmensi, ettei hän uskonut hiukset peittävän huivin olevan pakollinen islamissa tai että naisen paikka olisi vain kotona.

Myös Aadan pukeutuminen edusti hänen uskonnollista näkemystään. Aada kertoi, ettei hän ollut kääntymisensä myötä juuri muuttanut pukeutumistaan. Hän kertoi käyttävänsä jopa tiukkojakin vaatteita, mutta ei kuitenkaan avokauluksisia paitoja tai minihameita. Paidan tuli peittää takapuoli, ja huivin kaulassa peittää rintojen muodot. Islamin myötä Aada oli alkanut arvostaa enemmän kehoaan ja naisellisuuttaan. Huivista Aadalla on selkeä mielipide. Hän kertoi uskovansa sellaiseen Koraanin tulkintaan, joka tuki rintojen peittämistä, mutta ei vaatinut hiusten peittämistä.

Käydessäni mieheni kotimaassa pidin huiivia kun mielestäni pystyin sillä tavalla soluttautumaan muiden ihmisten joukkoon eikä minua kohdeltu turistina. Huiivia en kokenut yhtään alistavaksi, päinvastoin oloni oli naisellinen. Nainen isolla N:llä. Sain kuulla jopa että huivi puki minua jopa parilta ystävältäni joille huivikuvia lomaltani näytin. Ajatus huivista on kaunis ja saahan sillä sitä ylimääräistä siveyttä aikaiseksi. -Aada

Sofian tavoin Aada suhtautui haditheihin kriittisesti, ja hän pyrki erottelemaan islamin kaikista taikauskoon, kulttuuriin tai historiaan sidoituista tavoista. Aada kertoikin seuraavansa vain Koraanin ohjetta ja esimerkkiä islamista. Hänelle usko oli myös hyvin henkilökohtainen asia, eikä hän tahtonut tuoda sitä ulkoisesti esille.

Allievin mukaan pukeutuminen ei itsessään vielä tee ihmisestä muslimia. Kuitenkin musliminaiset kohtaavat jatkuvasti kysymyksen pukeutumisesta. Jos tämä ei tule yksilöltä itseltään, kysymys tulee esiin ympäröivän muslimiyhteisön kautta. Jos taas kysymys ei tule muslimiyhteisöstä, sen esittää ei-islamilaisten yhteiskunta. Musliminaisilta kysytään, noudattavatko he (oletettua) islamilaista eettistä säännöstöä. Allievin mukaan siis on olemassa sosiaalinen vaatimus, joka liittyy huivin musliminaisiin, ja joka näin ollen odottaa huiviin pukeutumista tai jopa vaatii sitä.⁸⁵

Sofia ja Aada kertoivat, etteivät he käyttäneet ollenkaan huiivia. Tämä johtui naisten kriittisestä näkemyksestä haditheja kohtaan. Aada kertoi olevansa vain Koraania seuraava muslimi eli omien sanojensa mukaan koranisti. Sofia taas kertoi hadith-kriittisyyden johtuvan hänen akateemisesta taustastaan, sillä hän oli tutustunut islamiin ennen kaikkea akateemisista lähtökohdista. Sofia kertoi, ettei hän ollut koranisti, mutta ei kuitenkaan noudattanut mitään sääntöä, joka olisi Koraanin kanssa ristiriitainen.

Soinisen mukaan huiviin pukeutuminen oli hänen informanteilleen ikään kuin prosessi, johon kääntyneet hiljalleen mukautuivat. Huiviin pukeutumisen aloittaminen saattoi viedä informanteilla

⁸⁵ Allievi 2006, 121.

vaihtelevasti muutamasta kuukaudesta kuuteen vuoteen. Huiviin tai huntuun pukeutumisen suhteen Soinisen informantit pohtivat ennen muuta ympäristön, esimerkiksi suomalaisen yhteiskunnan, suhtautumista ja epävarmuuden tunnetta, jonka huiviin pukeutuminen aiheutti. Soinisen informanteista kaikki, yhtä lukuun ottamatta, käyttivät huivia. Yksi Soinisen informanteista kertoi, ettei hän ollut vielä valmis hunnuttautumiseen, vaikka ajattelikin, että se kuuluu musliminaisen velvollisuuksiin.⁸⁶

Soinisen kuvaukset huivin käytöstä eroavat omien informanttien kertomuksista. Informanteista Emman, Venlan ja Ellan voidaan nähdä pohtineen huivikysymystä ikään kuin prosessina. Emma kertoi pitäneensä huiviin pukeutumisesta alkuun tauon, jonka jälkeen hän alkoi pukeutumaan huiviin vakituisesti. Venla kuvasi alkuun tyytyneensä vain muslimina oloon, ilman että se näkyi hänen elämässään paljoa. Kuitenkin hän alkoi lopulta pukeutua huiviin. Ella taas kertoi, ettei vielä käyttänyt huivia vakituisesti. Kuitenkin kaksi informanttia, Sofia ja Aada, esittivät etteivät he käyttäneet huivia laisinkaan. Aada tosin kertoi kokeilleensa huivia vieraillessaan miehensä kotimaassa. Hän perusteli huivittomuuttaan oman uskonnollisen tulkintansa avulla. Soinisen kuvauksesta poiketen Sofian ja Aadan kertomuksista ei ole havaittavissa, että naiset olisivat kokeneet etteivät he ”vielä” olleet valmiita huivin käyttöön. Narraatioiden mukaan naiset eivät käyttäneet huivia, koska he eivät kokeneet sen olevan oman uskonnollisen tulkintansa mukaan pakollista.

Yhteneväisyys naisten esittämässä pukeutumistavassa näkyi peittävän pukeutumisen suosimisena. Kysymys huivin käytöstä teki kuitenkin erotti naisia toisistaan. Informanteista Emma ja Venla kertoivat käyttävänsä huivia, ja heistä Emma pohti huivin käyttöä syvällisemmin. Ella pohti kääntymistä ennemmin minäkuvan ja identiteetin muutoksen kautta, kuin ulkoisten seikkojen, kuten sen miten muslimius näkyi muille ihmisille.

⁸⁶ Soininen 2007, 83–91.

5.2.3 Arkielämä – kulttuurien kohtauspiste

Muslimiksi kääntyminen näkyy aiemman tutkimuksen mukaan pukeutumisen lisäksi ulkoisesti myös naisten arkielämässä ja tavoissa. Islam asettaa arjen rutiineihin uudenlaisia haasteita ja kysymyksiä, joihin kääntyneen tulee vastata. Arkielämän, tapakulttuurin ja pukeutumisen teemoja voidaan tarkastella myös pohtimalla naisten suhtautumista islamilaiseen oppiin.

Sofia kertoi olevansa akateemisen taustansa vuoksi hadith-kriittinen ja pyrkivänsä aina erottamaan uskonnon ja kulttuurin toisistaan. Aada taas kutsui itseään koranistiksi, joka erotteli Koraanissa ilmoitetut seikat perimätiedon, sunnan ja hadithien, pohjalta luoduista säännöistä ja uskomuksista. Selkeimmän eron naiset tekivät uskonnollisten ja kulttuuristen tapojen välille.

Seuraan muslimifeministien dialogia ahkerasti ja ajattelen asioista aika lailla samalla tavalla heidän kanssaan. En ole koranisti, mutta en silti voi seurata hadithien pohjalta luotuja sääntöjä, vaan jos jokin asia on selvästi ristiriidassa Koraanin kanssa, uskon niin kuin Koraanissa sanotaan. En voi ottaa ohjenuoraksi jotain sellaista, jota Koraanissa ei mainita tai joka kielletään sen ollessa sallittua Koraanissa, vaikka siihen olisi miljoona ”autenttista” hadithia. –Sofia

Itse pyrin riisumaan islamin kaikesta taikaukosta, kulttuurillisista ja historiaan sidotuista tavoista. Opiskelen jakeita ja kappaleita niiden oikeassa merkityksessä ja ajallisessa kontekstissa. Jos jakeita otetaan pois kontekstista voidaan esimerkiksi terrorisoida islamin nimissä. - - Mielestäni islamia ei tule tulkita kirjaimellisesti ja ottamalla yksittäisiä Koraanin jakeita pois kontekstista. –Aada

Islamilaiseen tapakulttuuriin, pukeutumiseen ja opillisiin kysymyksiin liittyvät teemat ovatkin lopulta pohdintaa kahden kulttuurin välisestä suhteesta. Suomalaisessa kulttuurissa kasvaneet naiset eivät kääntyessään islamiin päätyneet pohtimaan ainoastaan uskonnollisia kysymyksiä, vaan he joutuivat määrittelemään oman kulttuurisen alkuperänsä ja uusien, vaihtelevien kulttuuristen tapojen, uskomusten ja sääntöjen suhdetta. Aiemman tutkimuksen perusteella on havaittavissa, islamiin kääntyneet ja länsimaissa kasvaneet naiset joutuvat pohtimaan kahden, tai jopa useamman, kulttuurin välisten erojen suhdetta. Bourque esitti, että naiset voivat vastata tähän kysymykseen kolmella tavalla.⁸⁷ Jotkut tunsivat olevansa kahden kulttuurin välissä, toiset korostivat uskonnollista identiteettiään muiden seikkojen yli (ensin muslimi, toiseksi suomalainen), ja kolmannet ratkaisivat asian hyväksymällä uskonnollisen identiteetin osaksi kulttuurista identiteettiä (suomalainen

⁸⁷ Ks. luku 2.3.2

muslimi).⁸⁸ Roaldin tutkimuksen kääntyneet taas ratkaisivat monesti islamilaisten kulttuurien ja eri trendien tuomien sääntöjen ja säädösten ristiriidat korostamalla ”puhtaisiin lähteisiin” perustuvaa islamia.⁸⁹

Sofia kertoi olevansa suomalainen muslimi. Hänen mukaansa usko tulisi rakentaa ennen kaikkea oman alkuperäisen kulttuuritaustan varaan, sen sijaan että oma kulttuurinen tausta hylättäisiin kääntymisen myötä. Sofia koki rukoilun tuoneen suurimman muutoksen hänen arkielämäänsä. Muutosta hän kuvasi myös pohtimalla, ettei kääntymisen myötä esimerkiksi käy enää uimassa rannalla niin kuin ennen kääntymistään. Myös päihteiden ja alkoholin käyttö olivat jääneet kääntymisen myötä. Sofia lisäsi, etteivät nämä tavat tuntuneet hänestä enää uusilta, vaan niistä oli tullut jo osa häntä ja hänen elämäänsä. Sofian mukaan muslimi ei ole yhtä kuin arabi, eikä muslimiksi kääntyneen tule automaattisesti omaksua arabialaisia tapoja, kuten käsin syömistä tai itämaisiiin kuoseihin verhoutumista.

Aadalle sunnimuslimien tavat tuntuivat alkuun epäloogisilta, ja niiden noudattaminen tuntui pakolta. Tutustuttuaan yksin Koraania seuraavien muslimien näkökantoihin Aada löysi kuitenkin itselleen sopivan tyylin noudattaa islamia arkielämässään. Aada kertoi rukoilevansa omalla kielellään, koska uskoo Jumalan ymmärtävän häntä millä kielellä tahansa. Rukoilu tulisi Aadan mukaan suorittaa kolme kertaa päivässä, mutta kuitenkin vain silloin, kun rukoilija todella ymmärtää rukoilun merkityksen. Aada kertoi saaneensa sairautensa vuoksi vapautuksen ramadanin suorittamisesta, mutta pyhiinvaelluksen Mekkaan hän aikoo suorittaa. Aada kertoi viettävänsä kahta islamilaista juhlaa, Id Al-Fitr-juhlaa ja Id Al-Adha-juhlaa, mutta koska niitä ei ole ilmoitettu Koraanissa, hän ei pitänyt juhlia uskonnollisina. Samalla tavalla Aada suhtautui myös joulun viettoon. Aadan mukaan joulun vietto on hyväksyttyä niin kauan, kuin aikomuksena ei ole pilkata jumalaa ja harjoittaa toisten uskontojen rituaaleja.

Aada pohti islamin ja suomalaisuuden suhdetta huomauttamalla, ettei suomalainen kulttuurikaan ole täydellinen. Aadan mukaan suomalaisessa kulttuurissa näkyy vahvasti uskonnottomuus, ja esimerkiksi alkoholin käyttö. Nämä seikat ovat ristiriitaisia islamin oppien kanssa. Toisaalta Aada huomautti, että traditionalistinen islam sisältää paljon arabimaiden tapoja ja käytänteitä. Aada oli myös havainnut, että monet suomalaiset kääntyneet omaksuvat muslimimiestensä voimakkaat ja värikkäät kulttuuriset tavat ja yhdistelivät niitä omiin suomalaisiin tapoihinsa. Aadan mukaan

⁸⁸ Bourque 2006, 245.

⁸⁹ Roald 2004, 113.

suomalaisuuden ja islamin erot ja kulttuuriset kysymykset monesti kärjistyivät juuri huiviin pukeutumiseen. Ongelmana oli monesti ennemmin suomalaisten suhtautumisessa muslimeihin.

Mutta koen sen niin että jotkin suomalaiset näkevät musliminaisen suurinpiirtein avaruusolentona. Ja jos on esimerkiksi huiviton sisko, joka on hyvässä työssä ja voisipa olla fiksukin, sanoisi että hän on muslimi - voisin ihan satavarmasti sanoa, että työkavereiden suhtautuminen muuttuisi jollakin tavalla. Ehkä he eivät pitäisi tätä naista enää niin "järkevänä" tai he voisivat luulla että hän on jotenkin heikko tai aivopesty. –Aada

Tarkasteltaessa suhtautumista islamilaisiin tapoihin, pohditaan samalla kysymystä uskonnon ja kulttuurien suhteesta. Informanttien osalta on havaittavissa, että islamilaiset tavat, kuten huivin käyttö, heijastavat myös heidän suhtautumista suomalaisuuteen ja islamiin. Sofia ja Aada kertoivat pyrkivänsä erottamaan uskonnon ja kulttuurin toisistaan, mikä näkyi heidän suhtautumisessaan islamilaisiin tapoihin kohtaan. Ella pohti niitä huivin käytön näkökulmasta ja kertoi, ettei hän pukeutunut vakituisesti huiviin. Kahden kulttuurin suhdetta pohtiessaan Ella kyseenalaisti monia islamiin liittyviä asioita. Toisaalta hän kertoi löytäneensä islamista juuri omia käsityksiä vastaavan uskonnon, ja toisaalta hän koki joidenkin asioiden olevan ristiriitaisia. Nämä seikat olivat Ellan mukaan mahdollisesti kulttuurisia eroja.

Mieheni kanssa meillä on pieniä erimielisyyksiä kaikesta, koska mut on kasvatettu länsimaiseen kriittisyyteen. Muslimiksi syntyneellä ja muslimiksi kääntyneellä usein on eri käsitykset asioista, ja kulttuurikin siihen vaikuttaa varmasti. - - Olen vähän toisinajattelija monessa suhteessa, enkä siten koe olevani hyvin vastaanotettu muslimiyhteisöön, vaikka siellä ollaankin iloisia siitä että olen kääntynyt islamiin. – Ella

Emman mukaan islam on kokonaisvaltainen uskonto, ja hänelle islamin tavat toivat turvallisuutta ja jatkuvuuden tunnetta elämään. Hänelle tavat opettivat tuntemaan kiittollisuutta ja muistamaan kaikkea hyvää, mitä elämä oli tuonut mukanaan. Tapoja Emma oli opetellut ja omaksunut elämäänsä vähitellen. Merkittävimpänä muutoksena Emma piti rukoilun tuloa osaksi päivittäistä elämää, mikä oli alkuun ollut vaikeaa, koska rukoukset tuli lausua arabiaksi. Emma kertoi kokevansa muodollisen rukoilun edelleen haasteelliseksi, ja hän rukoilikin lisäksi vapaamuotoisesti. Emman kohdalla huivin käyttö näkyi selkeästi myös hänen suhtautumisessaan suomalaiseen kulttuuriin. Emma kertoi pukeutuvansa huiviin aina ulos mennessään ja vieraita tavatessaan. Suomalaisuuden ja islamin suhteesta Emma totesi, ettei hän tuntenut itseään kovin suomalaiseksi.

Kuitenkin en juhli suurinta osaa suomalaisista juhlapäivistä eivätkä kantasuomalaiset juhli islamilaisia juhlia, joten se vähentää yhtymäkohtiani muihin suomalaisiin. Suomalainen arvomaailma ei vastaa kaikilta osin omaani: esimerkkinä juomakulttuuri, miesten ja naisten avoin seurustelu, avoliitot, pukeutumistapa. - - Suomalaisuuden ja islamin suhde on siis ainakin minun kohdallani aika ristiriitainen. –Emma

Islamilaisten tapojen noudattaminen, kuten huiviin pukeutuminen tai arabiaksi rukoilu eivät ole ainoastaan tapoja, jotka naisten tulee omaksua islamiin kääntyessään. Suhtautuminen tapoihin ja niiden noudattaminen näyttäytyy myös keinona ilmaista omaa suhtautumista suomalaiseen ja islamilaiseen kulttuuriin. Toisaalta arkielämää rytmittävät tavat kyseenalaistettiin kulttuurisilla kysymyksillä ja korostamalla oman suomalaisen kulttuuri-alkuperän vaikutusta. Toisaalta taas suomalainen kulttuuri kyseenalaistettiin islamilaisen tapakulttuurin näkökulmalla. Molempia tapauksia yhdistää kuitenkin informanttien huomio siitä, että suomalainen kulttuuri on jossain määrin ristiriidassa islamilaisen kulttuurin kanssa.

5.3 Sosiaaliset suhteet

5.3.1 Lähipiiri ja kääntynyt

Kääntyessään islamiin suomalaiset naiset kohtaavat tilanteen, jossa heidän tulee määritellä uudelleen oma identiteettinsä suomalaisena musliminaisena. Oman identiteettinsä lisäksi naisten tulee ratkaista uudelleen sekä oma suhtautumisensa sosiaaliseen ympäristöönsä, että kohdata sosiaalisen ympäristön suhtautuminen heihin. Roald huomioi tämän omassa tutkimuksessaan ruotsalaisten islamiin kääntyneiden osalta. Hänen mukaansa kääntynyt kohtasi usein hyvinkin voimakkaita reaktioita omilta vanhemmiltaan, ystäviltään sekä yleisemmällä tasolla myös yhteiskunnalta. Muslimikäntyneet kokivat muuttuneensa paremmiksi ihmisiksi kääntymisensä myötä, mitä lähipiiri ei monesti ymmärtänyt. Ymmärtävän ja positiivisen asenteen sijaan lähipiiri voi suhtautua kääntymiseen negatiivisesti, esimerkiksi epäileväisesti.⁹⁰

Venla otti kantaa ennakkoluulojen kohtaamiseen. Pohtiessaan suhdettaan vanhempiinsa hän kertoi, ettei hänen isäsänsä ollut ottanut Venlan kääntymiseen selkeää kantaa, kun taas hänen äitinsä oli

⁹⁰ Roald 2003, 111.

jyrkästi sitä vastaan. Venla totesi, että äidin negatiivinen suhtautuminen tuntui ikävältä, koska sen vuoksi hän koki joutuvansa salailemaan asiaa, jolla oli positiivinen vaikutus hänen tulevaisuuteensa ja hyvinvointiinsa. Venlan mukaan hänen äitinsä negatiivinen asennoituminen johtui siitä, että tämä miettii enemmän ulkopuolisten mahdollisesti huonoa suhtautumista Venlaan kuin Venlan omaa hyvinvointia.

Äiti ajattelee enemmän sitä, ajatteleeko joku ehkä pahaa, vaikka minua ei ole koskaan syrjitty islamin takia koulussa tai missään, kuin sitä, mitä itse haluaa elämältä, ja se turhauttaa. –Venla

Muut informantit pohtivat aihetta enemmän oman suhtautumisen ja näkökulman kautta. Sofia kertoi, ettei hänen suhteensa vanhempiinsa ollut muuttunut, vaan hänen oma suhtautumisensa vanhempiinsa oli jollain tapaa muuttunut. Sofian mukaan hänen oma päihteettömyytensä oli saanut hänet huomaamaan oman isänsä riskialttiin alkoholin käytön. Sofia ei osanut sanoa johtuiko tämä suoranaisesti islamista, vai pikemminkin elämäntapojen muutoksesta. Myös Emma otti kantaa samaan aiheeseen. Hänen mukaansa suhde vanhempiin oli pysynyt hyvänä, mutta kääntymisen myötä Emma oli huomannut, että vanhemmilla oli paljon tapoja, joita Emma ei hyväksynyt. Emma pohti aihetta myös positiivisten seikkojen kautta. Hän kertoi, että hänen onnekseen hänen vanhempansa ymmärsivät esimerkiksi Emmen perheen ruokailutavat. Emmen perheen vieraillessa hänen vanhempansa valmistivat ruokia, joita myös Emma perheineen pystyi syömään. Emma kuitenkin lisäsi, etteivät hänen vanhempansa osanneet vielä suhtautua luontevasti Emmen huivin käyttöön.

Ella kertoi, että hän oli kääntymisensä myötä alkanut kunnioittaa ja rakastaa perhettään uudella tavalla. Vaikka Ellan perheeseen kuului ateisteja, hän piti perhettään aivan yhtä tärkeänä kuin ennen kääntymistään. Myös Aada kertoi suhtautumisensa muuttuneen kääntymisen myötä, sillä Koraani kehottaa kunnioittamaan ja auttamaan vanhempia. Aada tosin myönsi haastattelussaan, ettei ollut vielä kertonut äidilleen tai veljelleen omasta kääntymisestään. Hän epäili, etteivät he ainakaan pitäisi Aadan kääntymisestä islamiin. Aada täsmensi, ettei tiennyt mitä tekisi jos hänen äitinsä katkaisisi välit Aadaan tämän uskonnon vuoksi. Mikäli asia tulisi ilmi, Aada yrittäisi todennäköisesti tarjota äidilleen tietoa islamista ja täsmentää, että Aada oli yhä sama ihminen kuin ennen kääntymistään. Venlan tavoin Aada kertoi kohdanneensa lähipiirissään ennakkoluuloja islamia kohtaan, eikä hän ollut sen vuoksi kertonut kääntymisestään ystävilleensä.

Minulla on valitettavasti ystäväpiirissäni ihmisiä, jotka todennäköisesti laittaisivat välit poikki jos ilmoittaisin olevani muslimi. He pelkäävät islamia. En usko, että auttaisi sekään selitys, että olen ollut muslimina jo melkein 2 vuotta tai että en ole perinteinen muslimi. Yksi ystäväni kauan sitten sanoi, että hänelle on ihan sama olenko muslimi, mutta huvia en saisi käyttää. Todennäköisesti en ikinä heille kerrokaan elleivät itse jotenkin sitä päättele. – Aada

Ellan kokemukset ystäväpiirin suhtautumisesta kääntymiseen olivat samantapaisia kuin Aadalla. Ella kuvasi kääntymisensä olleen monelle ystäväälle ”liian iso pala purtavaksi”. Ella kertoi, että hänen ystäväpiiristään vain kaksi ystävää säilyi kääntymisen jälkeen, vaikka hänen oma suhtautumisensa ystäviään kohtaan ei ollut muuttunut. Ella kuitenkin lisäsi, että hän oli kääntymisensä myötä saanut paljon uusia ystäviä.

Ellan ja Aadan kokemukset ystävyssuhteiden muutoksesta erottuivat muiden kääntyneiden joukosta. Sofia, Emma ja Venla kertovat, etteivät ole kokeneet suuria muutoksia ystävyssuhteissaan. Etenkin Venla ja Emma arvelivat sen johtuneen siitä, etteivät naiset omanneet suurta ystäväpiiriä ennen kääntymistään. Ystävien ja kavereiden suhtautuminen naisten kääntymiseen näkyi islamiin liittyvien asioiden kyselynä. Sofia totesi vain, ettei hän nähnyt ystäviään kovin usein muutettuaan uudelle paikkakunnalle, eikä hän keskustellut juurikaan ystäviensä kanssa islamiin liittyvistä seikoista.

Pohdittaessa kääntyneiden sosiaalisia suhteita ja niiden muutosta, katse kääntyy ennen muuta muslimiyhteisön ja kääntyneen väliseen suhteeseen. Tätä teemaa pohtivat laajemmin esimerkiksi Bourque⁹¹ ja Roald⁹². Aiemman tutkimuksen perusteella harvemmin on tarkasteltu kääntyneiden naisten ja heidän lähipiirinsä mahdollisesti muuttuneita suhteita. Roald otti omassa tutkimuksessaan kantaa tähän aiheeseen. Hän haastatteli tutkimustaan varten myös kääntyneiden vanhempia, jotka suhtautuivat lastensa kääntymiseen negatiivisimmin tai ristiriitaisimmin.⁹³ Informanteista Venla ja Aada pohtivat teemaa vanhempiensa näkökulmasta. Molemmat totesivat jonkinlaisten ristiriitojen olemassaolon. Venla esitti, että hänen äitinsä oli kääntymistä vastaan, kun taas Aada ei ollut edes kertonut omalle äidilleen kääntymisestään, koska pelkäsi tämän suhtautuvan asiaan negatiivisesti.

Koska tutkielmassani tarkastellaan aihetta informanttien näkökulmasta, voi suhtautuminen olla senkin vuoksi ristiriidattomampaa, sillä informantit pohtivat aihetta oman näkökulmansa ja oman suhtautumisensa kautta. Myös Roald huomioi tämän näkökulman. Hän esitti, että kääntyneet

⁹¹ Esim. Bourque 2006, 243-245.

⁹² Esim. Roald 2003, 117-119.

⁹³ Ks. esim Roald 2003, 112.

kokivat monesti muuttuneensa kääntymisensä myötä paremmaksi tyttäreiksi ja pojiksi vanhemmilleen.⁹⁴ Saman näkemyksen esittivät Aada ja Ella. Tutkielman informanttien osalta ristiriitoja suhtautumisessa vanhempiin heräsi ainoastaan erilaisten elämäntapojen tuomien erojen kautta, kuten Emma ja Sofia esittivät. Molemmat mainitsivat tässä yhteydessä vanhempien alkoholin käytön. Mielenkiintoista olisikin selvittää myös kääntyneiden naisten vanhempien suhtautumista ja näkemystä sosiaalisten suhteiden muutoksesta. Naisten itsensä kertomana muutos sisälsi sekä positiivisia että negatiivisia seikkoja. Toisaalta naiset kertoivat alkaneensa kunnioittaa perhettään uudella tavalla, toisaalta he huomioivat kääntymisen myötä joitain lähipiirin elämäntapaan liittyviä piirteitä, joita he eivät kääntymisensä jälkeen enää hyväksyneet.

5.3.2 Muslimisuhteet ja Internet

Aiemman tutkimuksen perusteella on havaittavissa, että sosiaalisten suhteiden näkökulmaan tulee mukaan myös muslimiksi syntyneiden ja muslimiksi kääntyneiden väliset suhteet. Tämä käsitteellinen erottelu tulee ilmi Bourquen tutkimuksessa, jossa erottelu nousi esille sekä kääntyneiden että muslimiksi syntyneiden käyttämänä. Kääntyneistä muslimieista käytettiin myös termiä uudet muslimit.⁹⁵ Myös Roald käytti erottelua syntyneet ja kääntyneet muslimit.⁹⁶

Kääntyneiden ja syntyneiden muslimien välisiä suhteita määritteli pitkälti se, kuinka kauan aikaa naisten kääntymisestä oli kulunut. Bourque esitti, kuinka hänen haastattelemansa naiset kertoivat saaneensa kääntymisestä kerrottuaan lämpimän vastaanoton. Muslimiksi kääntyneet naiset toivotettiin tervetulleeksi sisarina syntyneiden muslimien toimesta. Naiset kokivat kääntymisensä jälkeen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Bourque huomauttaa, että aktiiviset sosiaaliset suhteet muslimieihin auttavat kääntyneitä pysymään kääntyneenä.⁹⁷ Myös Roald huomioi, että vasta kääntyneet naiset saivat osakseen hyvää kohtelua ja kunnioitusta.⁹⁸

Molempien tutkimusten perusteella on kuitenkin havaittavissa, että suhtautuminen muuttuu jossain vaiheessa. Bourque esittää, että kääntyneet naiset havaitsivat syntyneiden muslimien antavan innokkaasti sekä neuvoja että kritiikkiä esimerkiksi pukeutumistavan tai rukoilun suhteen. Nämä

⁹⁴ Roald 2003, 111.

⁹⁵ Bourque 2006, 243.

⁹⁶ Roald 2003, 118.

⁹⁷ Bourque 2006, 243.

⁹⁸ Roald 2003, 119.

kriittiset kommentit tulivat ilmi etenkin kulttuuristen tapojen kohdalla, jotka monesti erosivat toisistaan. Eräs Bourquen haastatteleminen naisista huomauttaa kuitenkin, että muslimeiksi syntyneet naiset eivät koskaan kritisoineet kuitenkaan toisiaan, vaikka heillä saattoi olla erilaisia kulttuuriin pohjautuvia tapoja.⁹⁹ Roald esittää, että muslimeiksi syntyneiden suhtautuminen voikin muuttua juuri kulttuuristen tapojen vuoksi. Muslimiksi kääntyneet ottavat itse selvää islamista ja alkavat tehdä eroa kulttuuristen ja opillisten tapojen suhteen. Syntyneet muslimit voivat kokea olonsa jopa uhatuksi.¹⁰⁰

Emma kertoi, että hänen muslimilähipiirinsä suhtautuminen hänen kääntymiseensä on yleisesti ottaen ollut neutraalia. Emma kuitenkin lisäsi, että hänen kääntymisensä jälkeen sekä hänen miehensä että tämän perhe olivat alkaneet kiinnittää enemmän huomiota Emman pukeutumiseen. Hänen anoppinsa huomautti, jos Emman huivin alta näkyi hiuksia tai hänen miehensä muistutti pukeutumaan niin, ettei kaula-aukko ollut liian paljastava. Emma koki nämä neuvot ohjeina pukeutua kunniallisen musliminaisen tavoin, ja kertoi noudattavansa niitä.

Ella kertoi olleensa alussa iloinen, kun hän huomasi, kuinka hyvin ja hyväksyen hänet otettiin kääntyneenä vastaan. Ella kertoi kokeneensa yhteenkuuluvuuden tunnetta, jota hän ei ollut aiemmin elämässään kokenut. Ella kuitenkin lisäsi, että hän oli joissain islamiin liittyvissä asioissa toisinajattelija ja kyseenalaisti monia asioita, eikä tätä ajattelutapaa hyväksytty juurikaan. Tämän vuoksi Ella koki, ettei häntä ja hänen näkökantojaan otettu hyvin vastaan, vaikka muslimiyhteisössä oltiinkin iloisia Ellan kääntymisestä.

Sofia toi esille samankaltaisia seikkoja kuin Ella. Sofian mukaan hänen muslimiksi syntynyt miehensä ei ymmärtänyt Sofian hadith-kriittisyyttä, joka tuli Sofian akateemisen taustan ja näkökulman kautta, ja heillä oli välillä rajujakin riitoja aiheesta. Sofia kertoi joutuneensa useasti kriisiin oman uskonsa ja uskonnollisen identiteettinsä kanssa miehensä ymmärtämättömyyden vuoksi.

Tällä hetkellä en itseasiassa enää koe sitä samaa sisäistä rauhaa uskonnon kanssa, mitä koin ennen. Tuntuu, että en enää itse saa päättää miten uskon ja ihan kuin uskonnosta olisi tullut minulle enemmänkin taakka kuin vapaus. En enää pysty itsenäisesti tulkita uskontoa vaan ihan kuin olisin tilivelvollinen miehelleni tekemisistäni. Välillä tuntuu, että minun pitää miellyttää miestäni uskonnollisilla asioilla Jumalan sijaan. Toivon, että tilanteemme muuttuisi pian ja että löytäisimme mieheni kanssa yhteisen sävelen arkeen. – Sofia

⁹⁹ Bourque 2006, 244.

¹⁰⁰ Roald 2003, 119.

Muslimiystäviä Sofia kertoi löytäneensä enemmän Internetistä, eikä hän tunne monia muslimeita Internetin ulkopuolelta. Jotkut Internet-tutut olivat Sofian mukaan sielunsisaria, ja jotkut eivät hyväksyneet Sofian näkökulmia. Vasta löydettyään Koranisti-muslimien Facebook-ryhmän Sofia oli saanut hyvän vastaanoton. Sofia kertoi, että hänen uskonsa oli vahvistunut hänen Facebook-ryhmältä saamansa tuen myötä.

Venla totesi lyhyesti, ettei tuntenut valitettavasti kovinkaan montaa muslimia, mutta että suhtautuminen oli ollut pääosin myönteistä. Aada kertoi Sofian tavoin kuuluvansa vain Koraania seuraavien muslimien Facebook-ryhmään, jonka hän itse oli ystävänsä kanssa perustanut. Facebook-ryhmässä yhteishenki oli lämmin ja ymmärtäväinen. Aada toivoikin, että yksin Koraania seuraavilla muslimeilla olisi enemmän yhteisöllisyyttä. Kääntyneiden muslimien kanssa Aada kertoi jakaneensa kokemuksia ja tunteita, jotka liittyivät kääntymiseen. Hänen mukaansa jotkin sunnaa seuraavista syntyneistä muslimeista eivät hyväksyneet sitä, että Aada oli hylännyt sunnan ja seurasi vain Koraania. Aadan mukaan tästä tuli hänelle epämiellyttäviä ja ryhmän ulkopuolelle jättämisen tunteita. Syntyneiden muslimien kanssa Aada kertoikin pitävänsä matalaa profiilia.

Huomattava ja naisia yhdistävä piirre onkin muslimisuhteiden sangen vähäinen määrä. Venla ja Sofia esittivät, etteivät tunteneet kovinkaan monia muslimeita oman aviomiehensä lisäksi. Emma viittasi narraatiossaan muista muslimeista puhuttaessa mieheensä ja miehensä perheeseen, ja totesi ihmissuhteista puhuttaessa, ettei hänellä ollut koskaan ollut kovin paljon ystäviä. Muslimiystäviä Emma ei maininnut. Ella kertoi saaneensa kääntymisensä myötä muslimiystäviä, mutta mainitsi myös saaneensa paljon ”blogisiskoja”, eli muslimeja, joihin hän oli tutustunut Internetin blogien avulla. Ella kirjoittaa myös itse blogia.

Muslimisuhteiden vähyyden lisäksi Internet onkin huomioitava piirre, joka tulee ilmi naisten kertomuksista. Sekä Aada, Sofia ja Ella kertoivat löytäneensä muslimiystäviä Internetin yhteisöjen ja blogien avulla. Aadalle ja Sofialle tämä merkitsi Facebookissa olevaa muslimiyhteisöä, Ellalle blogien kautta saatuja muslimisiskoja. Emma ja Venla kertoivat käyttäneensä Internetiä pääasiassa tiedonhakuun. Aiemmassa tutkimuksessa, etenkin Bourquen aineiston perusteella, kääntyneet naiset etsivät tietoa ja opastusta islamiin liittyvistä tavoista ja kääntymiseen liittyvistä seikoista etenkin muslimikäätynneiden ”lukupiirien” tai muslimiyhteisön kokoontumisten avulla eli sosiaalisista tilanteista, joissa paikalla oli paljon muslimeita.¹⁰¹

¹⁰¹Ks. esim. Bourque 2006, 239–243.

Tutkielmani informanttien tiedonhaku kääntymisen jälkeen painottuu pitkälti kahteen lähteeseen; Koraaniin ja Koraanin ulkopuolisiin lähteisiin. Koraanin ulkopuoliset lähteet taas olivat huomattavasti enemmän Internet-painotteisempia, kuten esimerkiksi erilaiset Internetin sosiaaliset palvelut, keskusteluryhmät, blogit ja videot. Tämä seikka tuli esille kaikkien informanttien kertomuksissa. Venla ja Emma kertoivat käyttävänsä Internetiä enemmän tiedonhaullisiin tarkoituksiin, kun taas Aadan, Ellan ja Sofian kertomuksista tuli ilmi erilaisten keskustelupalstojen ja blogien merkitys sosiaalisena muslimiympäristönä. Aada, Ella ja Sofia olivat myös informanteista ne, jotka kertoivat kohdanneensa ristiriitoja syntyneiden muslimien kanssa oman islamilaisen tulkintansa vuoksi.

Liityin internetin sunnimuslimeille tarkoitetulle keskustelupalstalle ja vaikka kirjoitin siellä hieman, käytin sitä kuitenkin enemmän tietolähteenä ja paikkana lukea suomalaisten muslimien käymää keskustelua. Aloin seurata muutamaa luotettavalta vaikuttavaa fatwa-sivustoa, joita käyn lukemassa vielä tänäkin päivänä. Perustin oman aiheeseen liittyvän blogin, johon tosin olen kirjoittanut monesta muustakin aiheesta kuin muslimeista ja islamista. Pääasiassa kuitenkin lainasin kirjastosta kaikki kunnolliset vähäisestikin aiheeseen liittyvät kirjat ja luin ne. –Emma

Youtubesta opin rukoilemaan ja lausumaan jotain katkelmia Koraanista. Kirjastostakin lainasin pari teosta, mutta niistä en saanut paljon irti, hyvin perusasioita niissä vain käsitellään. Islamin opiskelu jatkuu toki edelleen, yhä netistä lukemalla Koraania, haditheja eli perimätietoa Profeetta Muhammadin (rauha hänelle) elämästä ja Koraanin selitysteosta, ja minulla on nykyään (suomalainen) mies, joka on Afrikassa asti opiskellut islamia hyvien sheikkien johdolla. -Venla

Etsiessäni tietoa blogeista, sivustoilta, ja poikaystäväni minulle hankkimalta kaverilta, Aishalta, joka oli siis muutama vuosi sitten islamiin kääntynyt poikaystäväni kaverin kaverin vaimo, yleisin kysymyksenani oli miksi. Kyselin asioita poikaystävältäni, häneltä ja erilaisilta bloggareilta miksi miksi miksi näin tehdään ja miksi miksi miksi noin ei saa tehdä. -Ella

Pohtiessa aineistoni perusteella sosiaalisuutta ei voida tehdä tulkintaa, etteivät naiset kuuluisi muista muslimeista koostuvaan yhteisöön Internetin ulkopuolella. Yhteisö ei kuitenkaan tule esille muuten kuin ristiriitoja pohdittaessa, ja silloinkin hyvin vähäisesti. Merkityksellistä on se, että naiset tuovat esille Internetin merkityksen tiedonhaun ja sosiaalisen yhteisön näkökulmassa. Lisäksi naisten kertomuksista nousee esille keskustelupalstojen, blogien ja Facebook-yhteisöjen arvostus Koraanin ulkopuolisina tietolähteinä. Tämän näkökulman havaitsi myös Mia Lövheim artikkelissaan. Lövheim huomioi, kuinka sosiaalisen median tutkimus on viime aikoina kiinnostunut sosiaalisen median mahdollisuudesta tarjota yksilölle tilaisuuden harjoittaa uskontoaan omalla tavallaan, ilman sosiaalisen median ulkopuolisia uskonnollisia auktoriteetteja tai instituutioita. Tämä antaa nuorille naisille mahdollisuuden esittää oman mielipiteensä julkisesti. Lövheimin mukaan uskonnollisissa yhteisöissä nuoret naiset suljetaan usein keskustelun

ulkopuolelle, vaikka puheett käsittelisivätkin naisia koskevia aiheita, kuten esimerkiksi pukeutumista tai nuorten elämäntyyliä.¹⁰²

Tutkielmani naiset etsivät blogeista ja keskustelupalstoilta joko tietoa tai tukea omille mielipiteille. He luokittelivat keskustelupalstoja ja sivustoja luotettavuuden ja siellä esitettyjen mielipiteiden mukaan. Emma totesi seuraavansa muutamaa luotettavaa fatwa-sivustoa. Sofia toi esille, kuinka jotkut Internet-tutut olivat sielunsisaria, kun taas jotkut eivät ymmärtäneet hänen uskonnollisia näkemyksiään. Joka tapauksessa kaikki tutkielmani naiset olivat aktiivisia toimijoita uuden sosiaalisen median piirissä. Naiset ilmaisivat omia mielipiteitään ja jaottelivat tarjolla olevaa tietoa omien uskonnollisten tulkintojen mukaisesti.

¹⁰² Lövheim 2012, 129–131.

6 Johtopäätökset

Pro gradu -tutkielmassani tutkin suomalaisten naisten islamiin kääntymistä ja siihen liittyviä teemoja. Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä selvitin yksinkertaisesti sitä, miksi naiset kääntyivät islamiin ja mikä edelsi kääntymistä. Toiseksi keskityin siihen, miten kääntyneiden naisten muslimi-identiteetti muodostettiin ja mitä tekijöitä siihen liittyi. Kolmantena tutkimuskysymyksenäni oli selvittää, kuinka islamiin kääntymisen vaikutti arkielämään ja sosiaalisiin suhteisiin. Arkielämän yhteydessä pohdin myös identiteetin ja tapojen suhdetta, sekä sosiaalisten suhteiden muutosta. Keräsin aineistoin haastattelemalla viittä suomalaista islamiin kääntynyttä naista. Haastattelumetodina käytin sähköpostihaastattelua, ja analyysissa hyödynsin narratiivista kerrontamenetelmää. Haastateltavien etsinnässä hyödynsin islamia ja kääntymistä käsitteleviä julkisia blogeja. Tämän avulla sain kaksi blogia kirjoittavaa suomalaista islamiin kääntynyttä naista haastateltavaksi. Toisen blogia kirjoittavan naisen avulla sain lumipallomenetelmällä kerättyä vielä kolme haastateltavaa lisää.

Haastattelu lähti liikkeelle siten, että pyysin naisia laatimaan kertomuksen, jossa he kuvasivat islamiin kääntymisen prosessiaan haluamallaan tavalla. Kertomuksen luonnin tueksi annoin kuitenkin naisille muutaman tukikysymyksen, joita he saivat halutessaan hyödyntää. Kertomusten laadinnan jälkeen esitin naisille vielä muutamia tarkentavia kysymyksiä, jotka olin laatinut aiemman tutkimuksen pohjalta nousseiden teemojen avulla. Lisäkysymykset käsittelivät sekä aikaa ennen kääntymistä ja silloista uskonnollisuutta että aikaa islamiin kääntymisen jälkeen, ja sitä, miten islam vaikutti naisten elämään ja minäkuvaan. Haastatteluaineiston kerättyäni kokosin narratiivisen analyysitavan avulla jokaisesta naisesta oman, erillisen tiivistelmän, jossa kukin heistä esteltiin ja joka toimi myös pohjana analyysille.

Vastaajien esittelyn jälkeen analysoin haastattelumateriaalia teemoittelemalla kertomuksia. Sen jälkeen vertasin eslle nousseita asioita aiemman tutkimuksen perusteella nousseisiin näkökantoihin. Yhdistelemällä kertomuksia ja vertailemalla niistä nousevia asioita aiempaan tutkimukseen havaitsin, että teemoja tuli käsitellä myös kronologisesti. Tämän vuoksi jaoin analyysin ensin kahtia sen perusteella, mitkä teemat esiintyivät kertomuksissa naisten puhussa ajasta ennen kääntymistä ja mitkä ajassa kääntymisen jälkeen.

On huomioitava, että teemat ja aiheet, jotka käsittelivät aikaa ennen varsinaista kääntymistä, on kuitenkin kirjoitettu ikään kuin muisteluina, sillä haastattelu toteutettiin kokonaisuudessaan islamiin kääntymisen jälkeen. Teemat ja näkökannat ajasta ennen kääntymistä ovat naisten omia tulkintoja eli menneen peilaamista nykyisyyden tiedoilla ja kokemuksilla, tai retrospektiivistä tulkintaa kuten Soininen¹⁰³ kutsui tätä omassa pro gradu -tutkielmassaan. Narratiivisen analyysitavan kannalta on kuitenkin mielekästä tehdä haastatteluaineistossa eroa teemojen ajalliselle kontekstille. Näin ollen saadaan ikään kuin selville, mistä tarina alkoi, mihin se johti ja mihin siinä päädyttiin.

Miksi naiset kääntyivät islamiin ja mikä edelsi kääntymistä?

Ajasta ennen kääntymistä pyrin selvittämään kahta pääteemaa. Ensinnäkin, minkälaisia uskonnollisia taustoja ja käsityksiä naisilla oli ennen kuin he kiinnostuivat islamista. Toiseksi pyrin selvittämään, miten naiset tutustuivat islamiin ja miksi naiset valitsivat juuri islamin. Uskonnollisuudessa ennen islamia havaitsin, että naiset kokivat kristinuskon jollain tapaa riittämättömäksi tai itselle sopimattomaksi uskonnoksi. Tämä tuli esille aiemmassa tutkimuksessa.¹⁰⁴ Kristinuskon ei kuitenkaan ollut merkittävin kääntymistä edeltänyttä uskonnollisuutta kuvannut tekijä, sillä neljä viidestä haastetellusta naisista kertoi jollain tapaa kokeneensa itsensä ateistiksi ennen kääntymistään islamiin.

Ateismiin naiset kuitenkin yhdistelivät jonkinlaisen monoteistisen käsityksen jumalasta. He siis uskoivat jollain tapaa persoonalliseen jumalaan, mutta määrittelivät itsensä kuitenkin ateisteiksi. Tässä aineistoni poikkeaa aiemmasta tutkimuksesta. Tulos on kuitenkin samanlainen kuin aiemmassa tutkimuksessa sikäli, että se voidaan selittää retrospektiivisellä näkökulmalla.¹⁰⁵ Mansson McGintyn tavoin voidaan puhua myös yksilön sisäisten mallien muokkautumisesta merkitykselliseksi tekemisen kannalta, eli siitä, että yksilön sisäistämä uskonnollinen malli muokkautuu kokemusten ja uuden merkityksellisten uskonnollisten näkökulmien kautta. Menneisyyden teemat tehdään merkitykselliseksi eli tulkitaan jopa kaunistellen nykyisten mallien avulla.¹⁰⁶

¹⁰³ Soininen 2001.

¹⁰⁴ Soininen 2001.

¹⁰⁵ Soininen 2001.

¹⁰⁶ Mansson McGinty 2006.

Soinisen ja Mansson McGintyn näkökulmat eivät kuitenkaan selitä kovin hyvin sitä, miksi neljä viidestä naisista mainitsi juuri ateismin. Toki on vaikeaa tehdä eroa sille, oliko usko persoonallisesta jumalasta todella myös ateistisen vaiheen aikana olemassa vai onko näiden vastakkaisten käsitysten yhdistely juuri menneisyyden tulkintaa nykyisyyden kokemuksilla. Ateistista maailmankatsomuksellista taustaa ei kuitenkaan esiintynyt näin merkittävässä määrin aiemman tutkimuksen pohjalta, joten siinä mielessä tulos on poikkeava ja uusi. Tulevissa tutkimuksissa, joissa käsiteltäisiin (suomalaisia) islamiin kääntyneitä, olisikin mielekästä selvittää, esiintyykö ateismia yleisemmin kääntyneiden maailmankatsomuksellisenä taustana.

Aiemman tutkimuksen, etenkin Soinisen¹⁰⁷, Bourquen¹⁰⁸ ja Roaldin¹⁰⁹ pohjalta voidaan olettaa, että suurin osa islamiin kääntyneistä naisista oli tutustunut ennen kääntymistään muslimimieheen. Tutkielmassa kutsuin tätä sosiaalisesti vaikutukseksi. Sosiaalisella vaikutuksella ei tarkoiteta sitä, että kääntyminen olisi tapahtunut ainoastaan sen vuoksi, että naisen muslimipuoliso olisi siihen painostanut tai pakottanut. Tätä korostivat Soinisen, Bourquen ja Roaldin aineiston naiset. Kolme viidestä tutkielmani informanteista kertoi tutustuneensa muslimimieheen ennen kääntymistään. Kaksi informanttia taas tutustui islamiin kertomuksiansa mukaan omista lähtökohdistaan, toinen selvittääkseen ennakkoluulojen sävyttämiä vääriä tietoja ja toinen akateemisista lähtökohdista opiskelujensa myötä. Sosiaalisen vaikutuksen rinnalle nousi kertomuksista kolmen naisen kokema ”kriisi”, jota tarkastelin Kösen¹¹⁰ ja Rambon¹¹¹ teorioiden avulla. Kriisillä tarkoitetaan jonkinasteisten emotionaalisten tai kognitionaalisten ongelmien tai huolien kohtaamista, jonka vaikutuksesta yksilö alkaa tulkita uudelleen elämäänsä. Tutkielmani informanttien tapauksessa kriisi esiintyi oman kulttuurisen alkuperän kyseenalaistamisena, sairauden kohtaamisena tai kirkosta eroamisena. Kriisin vaikutuksesta naiset päätyivät etsimään vastauksia islamin parista. Kriisi tuli esille kuitenkin juurikin niiden naisten kohdalla, joihin liittyi myös sosiaalisen vaikutuksen näkökulma.

Huomioitavaa onkin se, että sekä aiemman tutkimuksen perusteella että tutkielman aineiston pohjalta on havaittavissa, että naiset kokivat tarpeelliseksi tehdä selväksi sen, etteivät he olleet kääntyneet muslimimiesten pakottamana. Esimerkiksi Kurvinen totesi yleisenä vallitsevana käsityksenä olevan, että länsimaalaisten naisten islamiin kääntymisessä on kysymys alistumisesta

¹⁰⁷ Soininen 2001.

¹⁰⁸ Bourque 2006.

¹⁰⁹ Roald 2003.

¹¹⁰ Köse 1996.

¹¹¹ Rambo 1993.

muslimimiehen tahtoon, mikä merkitsee oman vapaan tahdon menettämistä.¹¹² Kääntymiseen liittyvien ennakkoluulojen lisäksi naiset kertoivat myös omista ennakkoluuloistaan, jotka koskivat muslimimiehiä. Tämän perusteella voitaisiin ajatella, että naiset kokivat tarvetta etsiä muita selitysmalleja, kuten kriisin kohtaamista, omalle kääntymiselleen, välttääkseen ennakkoluuloiset käsitykset. Kuitenkin kääntymiseen liittyi samalla uskonnollinen epätietoisuus, joka sai naiset pohtimaan erilaisia katsomuksellisia vaihtoehtoja, kuten ateismia, eikä ainoastaan islamia. Lisäksi naiset pohtivat myös islamin negatiivisia puolia, joten islamia ei vain hyväksytty sosiaalisen vaikutuksen myötä.

Sosiaalisen vaikutuksen lisäksi islam piti naisten kertomusten mukaan sisällään jotain, joka vetosi heidän jo olemassa olevaan arvomaailmaansa, ja islam tuntui loogisemmalta kuin muut uskonnot. Tämä todetaan myös Kösen¹¹³ ja Bourquen¹¹⁴ tutkimuksissa. Vastaajani kertoivat havainneensa islamin loogisuuden jo varhaisessa vaiheessa, tutustuessaan Koraaniin. Tarkemman tutustumisen sekä opiskelun myötä osa haastatelluista kuitenkin törmäsi joihinkin ongelmakohtiin islamin oppijärjestelmässä. Sofia, Aada, Venla ja Ella päätyivät lopulta tulkitsemaan islamia omien lähtökohtiensa pohjalta. Emmasta islam oli alusta asti looginen ja vetovoimainen uskonto, omista lähtökohdista tai näkökulmista lähtöisin olevia tulkintoja ei tarvittu. Voidaankin todeta, että vastaajista islam tuntui alkuun loogiselta ja kaikki haastatellut naiset kertoivat tunteneensa uskontoa kohtaan vetoa, mutta lopulta neljä viidestä haastatellusta kertoi kohdanneensa jonkinlaisia ristiriitoja islamin opin suhteen, joka sai heidät etsimään uusia tulkintoja uskonnosta.

Islamin loogisuuden ja järkipärisyyden voidaan nähdä esiintyvän naisten kohdalla jopa uutuuden viehättyksenä, joka ajan ja tarkemman pohdinnan jälkeen muutti muotoaan tulkinnallisempaan suuntaan. Tähän teemaan liittyy myös olennaisesti naisten käyttämät käsitteet islamiin kääntymisestä. Kaikki viisi naista kertoivat käyttävänsä termiä islamiin palaaminen, mutta vain Emmen narraatio tuntui todella ilmentävän oppia islamiin palaamisesta eli siitä, että jokainen syntyy muslimina, mutta kaikki eivät välttämättä elämänsä aikana tajua olevansa muslimeja. Muiden naisten kohdalla käsitteen käyttö sisälsi pikemminkin ajatuksen siitä, että he hyväksyivät opin islamiin palaamisesta, mutta eivät kokeneet sen kuvaavan heidän kääntymisprosessiaan. Siksi neljä naisista ei käyttänyt pelkästään termiä ”islamiin palaaminen”. Aineistoni pohjalta voidaankin todeta, että islamiin kääntymisen ei ole prosessi, jonka aikana ihminen opiskelee uutta uskontoa ja

¹¹² Kurvinen 2003.

¹¹³ Köse 1996.

¹¹⁴ Bourque 2006.

opettelee suoraan uudet oppijärjestelmät ja uskomukset. Kääntyminen on enemmän prosessi, jonka aikana opiskellaan, pohditaan, tulkitaan, uudelleentulkitaan ja uudelleen opiskellaan uutta uskontoa, ja tämä prosessi alkaa jo ennen varsinaista islamiin kääntymistä.

Kuinka kääntyneen muslimi-identiteetti muodostui sekä kuinka islamiin kääntyminen vaikutti arkielämään?

Yksi aiemman tutkimuksen pohjalta esiin noussut teema liittyi identiteetin ja oman naiskuvan muutokseen kääntymisen jälkeen. Tämä näkemys nousi esille etenkin Bourquen artikkelissa¹¹⁵, sekä Soinisen pro gradu -tutkielmassa¹¹⁶. Kysymyksiä esittäessäni korvasin identiteetti-sanana minäkuvalla, sillä se on suomalaisempi ja myös ”arkisempi” käsite. Käsite kuitenkin kattaa samoja teemoja kuin identiteetti. Tarkoituksena oli kartoittaa naisten käsitystä omasta identiteetistään eli minkälaisia teemoja tai ominaisuuksia siihen liittyi, sekä identiteetin muutosta. Eli toisin sanoen tarkoituksena oli tarkastella naisten omaa kuvaa itsestään.

Kysyessäni identiteetin muutoksesta haastattelemiltani naisilta nousi esiin kahdenlaisia näkemyksiä. Sofia ja Emma kertoivat, ettei islamiin kääntyminen ollut erityisesti vaikuttanut heidän minäkuvaansa tai omaan kuvaansa naisena. Molemmat naiset kertoivat minäkuvansa muuttuneen enemmän lasten saannin myötä, ja että minäkuva tai naiskuva oli jo ikään kuin islamilainen ennen kuin naiset edes olivat tutustuneet islamiin. Sofian ja Emman kuvaukset sopivat samalla myös islamin näkemykseen muslimiksi palaamisesta.

Toinen aineistossa esille tullut näkemys identiteetistä painotti hengellisiä ja uskonnollisia piirteitä minäkuvan muutoksessa. Venla ja Ella totesivat muuttuneensa parempaan suuntaan juuri hyväksymällä islamin opin jumalan tahtoon alistumisesta. Myös islamilaisten tapojen opettelu ja oppijärjestelmän omaksuminen koettiin minäkuvaa positiivisesti muokkaavana tekijänä. Naiset siis peilasivat oman identiteetin, tai minäkuvan, muutosta sen mukaan, kuinka ”hyviä” muslimeja he olivat. Voidaankin sanoa, että jossain määrin minäkuvan muutos tapahtui yksilöllisten halujen ja tavoitteiden saavuttamisen sijaan ulkopuolisen oppijärjestelmän ja tapakulttuurin omaksumisen kautta. Tämä tuli esille myös naiseutta käsitellessä, jolloin Aada ja Ella ottivat esille islamin tuomat uudet näkökulmat naisen rooliin ja tasa-arvoon liittyen.

¹¹⁵ Bourque 2006.

¹¹⁶ Soininen 2001.

Naiseutta tai naisen sukupuoliroolia käsitellessä havaitsin, että naiset peilasivat omaa naiskuvaansa huiviin pukeutumisen kautta. Aiemman tutkimuksen perusteella tehdyn taustateemojen kartoituksessa (luku 2) yhdistin huivin käytön islamilaisen tapakulttuurin omaksumiseen. Tästä ei kuitenkaan näyttänyt olevan kysymys. Huivin käytön kautta pohdittiin tasa-arvoa ja naisellisuutta, ja näistä naisilla oli eriäviä mielipiteitä. Huivin käyttöön liittyen aiemmasta tutkimuksesta poikkeava havainto oli kahden haastatellun, Sofian ja Aadan, näkemykset huivin käytöstä.

Aiemman tutkimuksen¹¹⁷ perusteella huivin käyttöä voitiin tulkita ikään kuin prosessina. Sofia ja Aada kuitenkin totesivat, etteivät uskonnollisen tulkintansa vuoksi käyttäneet huivia eivätkä myöskään kokeneet huivin käyttöä missään vaiheessa tai millään lailla pakollisena. Naiset kuitenkin suosivat peittävää pukeutumista. Sekä Aada että Sofia noudattivat joltain osin samankaltaista islamilaista tulkintaa, jossa yhdistäviä piirteitä oli hadith-kriittisyys ja islamin erottaminen kulttuuriin sidotuista tavoista. Aada kutsui tätä suuntausta koranismiksi eli pelkästään Koraanin seuraamiseksi uskonnollisena ohjenuorana, Sofia taas ei antanut omalle tulkinnalleen erikseen nimeä. Tämänkaltaisia tulkintoja ei aiemman tutkimuksen perusteella ollut havaittavissa.

Sofian ja Aadan esittämä, Koraaniin pohjautuva tulkinta näkyi myös naisten suhtautumisessa islamilaiseen tapakulttuuriin. Tapakulttuuriin suhtautuminen voidaan kiteyttää Sofian toteamukseen ”Olen suomalainen muslimi”. Suomalaisena muslimina ololla hän tarkoitti tapakulttuurin puhdistamista kaikista kulttuuriin, sunnaan, haditheihin tai jopa taikauskoon sidoksissa olevista tavoista. Muslimina olo ei siis tarkoittanut sitä, että noudatti muslimimaista lähtöisin olevia tapoja, vaan uskontoa tulisi sopeuttaa kotimaan kulttuuriin. Tämä näkemys sopii yhteen Bourquen esittämän jaottelun kanssa, jonka mukaan islamin tapakulttuurin omaksumiseen voidaan nähdä kolme eri tapaa. Kääntyneet voivat kokea olevansa kahden kulttuurin välimaastossa, korostaa uskonnollista identiteettiään muun yli tai tulkita uskontoa omasta kulttuuristaan käsin.¹¹⁸ Sofian ja Aadan kuvaus sopii viimeiseen määritelmään. Myös Roaldin¹¹⁹ esittämä ajatus puhtaisiin lähteisiin perustuvasta islamilaisesta tulkinnasta voidaan katsoa menevän yhteen Sofian ja Aadan Koraaniin perustuvan tulkinnan kanssa.

¹¹⁷ Ks. esim. Soininen 2001.

¹¹⁸ Ks. alaluku 5.2.3.

¹¹⁹ Roald 2001.

Toisaalta naiset myös kritisoivat suomalaista tapakulttuuria, missä erityisesti esiin nousi suomalaisiksi mielletty alkoholin liikkakäytön kulttuuri, joka tuli selvemmin esille sosiaalisia suhteita esitellessä.¹²⁰ Suhtautuminen suomalaisen ja islamilaisen tapakulttuurin kohtaamiseen vaihtelikin vastaajittain, koska he tulkitsivat myös islamilaista oppia eri tavoin. Tämä havainto tuli yllätyksenä. Aiempi tutkimus huomioi kulttuurien kohtaamisesta johtuvan tulkinnallisuuden jossain määrin. Bourquen¹²¹ ja Soinisen¹²² mukaan tapojen noudattaminen oli ikään kuin prosessi, jota kääntyneet naiset opettelivat vaihe vaiheelta. Mikäli tapojen noudattaminen kyseenalaistettiin, se tehtiin kulttuuriin sidonnaisten syiden varjolla. Tähän kuuluu esimerkiksi pukeutuminen, syöminen, rukoilu ja niin edelleen. Aiempi tutkimus ei kyseenalaistanut tapojen noudattamista uskonnollisten tulkintojen varjolla samalla tavalla kuin tutkielmani kääntyneistä naisista Sofia ja Aada tekivät. Heidät voidaankin nähdä mahdollisesti uutta islamilaista tulkintaa edustavina kääntyneinä naisina. Mielenkiintoista olisikin selvittää, esiintyykö tämänkaltaista tulkintaa laajemmin, ja edustavatko ainoastaan kääntyneet muslimit tätä tulkintaa, vai myös muslimiksi syntyneet. Joka tapauksessa tulkinta on mielenkiintoinen ja aiemmasta poikkeava.

Kuinka islamiin kääntyminen vaikutti sosiaalisiin suhteisiin?

Sosiaalisia suhteita pohdittaessa on huomattava, että naiset tulkitsivat niitä omasta näkökulmastaan. Vanhempien, ystävien, lähipiirin tai työympäristön suhtautumista ei tässä tutkielmassa kartoitettu, joten näkökulma suhteisiin tulee pelkästään kääntyneeltä itseltään. Aiemmasta tutkimuksesta Roald¹²³ selvitti myös vanhempien ja lähipiirin näkemyksiä kääntyneeseen, ja sen pohjalta on havaittavissa, että näkemykset voivat olla keskenään ristiriidassa. Aiempi tutkimus, kuten esimerkiksi Bourque, keskittyikin enemmän kääntyneen ja muslimiyhteisön välisten suhteiden selvittämiseen. Vanhempien ja kääntyneen suhteet vastasivat Venlan ja Emman kohdalla jokseenkin aiemman tutkimuksen tuloksia. Venlan vanhempien ristiriitainen suhtautuminen Venlan kääntymiseen sopii yhteen Roaldin¹²⁴ tutkimusten kanssa.

Selkeästi aiemmasta tutkimuksesta ja muista haastattelemistani eroavan näkemyksen esitti Aada, joka ei ollut kertonut omille vanhemmilleen, ystävilleen tai työtovereilleen omasta

¹²⁰ Ks. alaluku 5.3.

¹²¹ Bourque 2006.

¹²² Soininen 2001.

¹²³ Roald 2001.

¹²⁴ Roald 2001.

kääntymisestäään. Tämänkaltaista ”salassa kääntymistä” ei tullut esille aiemmassa tutkimuksessa. Aada itse esitti salaavansa kääntymisensä lähipiirin ennakkoluulojen vuoksi. Toinen kiinnostava teema oli läheisten ystäväsuhteiden huomattava vähyys. Emma ja Venla toivat tämän esille kertomalla, ettei heillä ollut suurta ystäväpiiriä ennen kääntymistä, joten kääntyminen ei tästä syystä aiheuttanut ristiriitoja ystäväpiirissä. Sofia taas totesi, ettei nähnyt ystäviään kovinkaan usein eri paikkakunnalle muuton vuoksi.

Ystäväpiiriä pohdittaessa esille ei myöskään noussut mahdollista muslimeista koostuvaa sosiaalista yhteisöä. Haastattelumateriaalin perusteella ei voida tulkita, etteikö naisilla olisi esimerkiksi muslimiystäviä tai etteivätkö he olisi yhteydessä muihin muslimeihin. Muslimiystävät eivät kuitenkaan olleet esillä niin vahvasti kuin esimerkiksi Bourquen¹²⁵ tutkimuksessa, jossa painotettiin muslimisuhteiden merkitystä esimerkiksi kääntymispäätöksessä pysymisessä.¹²⁶ Naiset kertovat toki omia kokemuksiaan muiden, etenkin syntyneiden, muslimien suhtautumisesta heidän kääntymiseensä, mutta kukaan ei tuo esille samankaltaista syntyneistä muslimeista koostuvaa yhteisöä kuin esimerkiksi Bourque.

Toisaalta ystäväpiiriä tai muslimiyhteisöä pohdittaessa voidaan havaita, että naisilta löytyi kuitenkin jonkinlainen sosiaalinen ympäristö, joka koostui muista muslimeista. Tutkielman naisten kohdalla tämä yhteisö oli siirtynyt Internetiin. Muiden muslimien kanssa keskusteltiin keskustelupalstoilla, blogeissa, foorumeilla ja Facebook-yhteisöissä. Etenkin perinteistä islamia kriittisesti tulkitsevat Aada ja Sofia kertoivat saaneensa positiivisen vastaanoton Koranisti-muslimien Facebook-yhteisössä. Ella mainitsi olevansa hieman toisinajattelija islamin opin suhteen, mitä hänen muslimituttavansa eivät aina pitäneet hyvänä asiana. Bloginsa kautta Ella kuitenkin kertoi saaneensa blogisiskoja ja muslimiystäviä.

Sosiaalisen yhteisön luomisen lisäksi Internetiä käytettiin aktiivisesti tiedonhauillisissa tarkoituksissa. Pääasiallisena lähteenä tiedoilleen islamista naiset ilmoittivat Koraanin, mutta he käyttivät hyvinkin aktiivisesti lähteenä myös Internetiä. Naiset mainitsivat hakeneensa myös tietoa kirjastosta, mutta Internetin laaja ja monipuolinen tarjonta veti pidemmän korren. Internetin tulo arkiseksi tiedonhaun ja sosiaalisen ympäristön välineeksi näkyy siis myös islamiin kääntymisessä.

¹²⁵ Bourque 2006.

¹²⁶ Ks. alaluku 2.4.

Lövheimin¹²⁷ näkemys siitä, että Internetin blogit ja keskustelupalstat saavat uuden auktoriteetin ja äänen islamin uskonnollisessa keskustelussa näkyy myös minun tutkielmassani.

Mielenkiintoinen näkökulma on etenkin tulkinnallisempaa islamia edustavien naisten kertomukset. Facebook-yhteisöjen ja keskustelupalstojen laaja tarjonta takaa sen, että hyvin todennäköisesti erilaista islamilaista tulkintaa edustava muslimi löytää helposti jonkun toisen samaa tulkintaa edustavan muslimin. Asuinpaikalla tai -maalla ei ole enää väliä, sillä keskustelu tapahtuu kellonajasta ja maantieteellisestä sijainnista riippumattomassa foorumissa. Tämä havainto on aiemmasta tutkimuksesta poikkeava, ja toisaalta erinomaisesti ajan hermoilla. Sosiaalisen median yleistymisen ja arkisuus tuo uuden näkökulman kääntymiseen ja kyseenalaistaa paikallisen muslimiyhteisön merkityksen ja auktoriteetin. Tämä tutkimustulos on alkuperäisten tutkimuskysymysten ja aiemman kääntymistä käsittelevän tutkimuksen perusteella hieman yllättävä ja mielenkiintoinen sekä ehdottomasti huomioitava tulevassa kääntymistä käsittelevässä tutkimuksessa.

Internetiin painottuva tiedonhaku ja sosiaalinen kanssakäyminen selittyvät toisaalta myös tutkimusmetodologisilla näkökulmilla. Koska haastattelu suoritettiin täysin sähköpostia käyttäen, ja haastateltavien etsintäkin tapahtui Internetin blogeja hyödyntäen, voidaan olettaa, että tutkimukseen osallistuivat juurikin ne kääntyneet naiset, jotka hyödynsivät ja käyttivät paljon Internetiä ja etenkin sosiaalista mediaa. Toisaalta tämä havainto kuitenkin poikkeaa huomattavasti aiemman kääntymistä käsittelevän tutkimuksen esille tuomista teemoista sosiaalisen muslimiympäristön merkityksestä tiedonetsinnän ja hankinnan, sekä sosiaalisten suhteiden kontekstissa.

Jatkuvasti muotoaan muuttava sekä yleistyvä sosiaalinen media, sekä tiedonhaun suhteen laajeneva Internet tuo uusia, mielenkiintoisia haasteita ja näkökulmia muslimiksi kääntyvien naisten tiedonhakuun ja mielipiteiden ilmaisuun, ja vaikuttaa siihen tapaan, jolla islamista kiinnostuneet naiset muodostavat omaa muslimi-identiteettiään ja elämäänsä musliminaisina. Internet tuo myös mahdollisuuden uusille tulkinnoilla ja äänille keskustelussa islamilaisesta kulttuurista, tavoista ja opeista, ja niiden suhteesta suomalaiseen kulttuuriin.

¹²⁷ Lövheim 2012.

Lähteet ja kirjallisuus

Lähteet

Aada	Kertomus vastaanotettu 22.1.2014. Vastaukset täydentäviin kysymyksiin vastaanotettu 18.2.2014. Tekijän hallussa.
Ella	Kertomus vastaanotettu 9.12.2013. Vastaukset täydentäviin kysymyksiin vastaanotettu 6.2.2014. Tekijän hallussa.
Emma	Kertomus vastaanotettu 5.12.2013. Vastaukset täydentäviin kysymyksiin vastaanotettu 10.2.2014. Tekijän hallussa.
Sofia	Kertomus vastaanotettu 12.12.2013. Vastaukset täydentäviin kysymyksiin vastaanotettu 7.4.2014. Tekijän hallussa.
Venla	Kertomus vastaanotettu 6.12.2013. Vastaukset täydentäviin kysymyksiin vastaanotettu 29.1.2014. Tekijän hallussa.

Kirjallisuus

Bourque, Nicole

2006

How Deborah Became Aisha – The Conversion Process and the Creation of Female Muslim Identity. – Women Embracing Islam. Toim. K. Van Nieuwkerk. Austin: University of Texas Press. 233–249.

Heikkinen, Hannu L.T

2010

Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. – Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja kysymyksiin. Toim. Juhani Aaltola, Raine Valli. Jyväskylä: PS-kustannus. 143–159.

Hiltunen, Aino-Maija

1999

Konversio, kertomus, nainen – kääntymisen ja sukupuolen kohtaamisia. – Uskonto ja Sukupuoli. Toim. Tuija Hovi, Aili Neuvola, Tuula Sakaranaho, Elina Vuola. Helsinki: Yliopistopaino. 134–147.

- Hämeen-Anttila, Jaakko
2004 Islamin käsikirja. Helsinki: Otava.
- Hänninen, Vilma
2010 Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. – Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja kysymyksiin. Toim. Juhani Aaltola, Raine Valli. Jyväskylä: PS-kustannus. 160–178.
- Kurvinen, Kirsi
2003 Islamiin palanneet – Retorinen analyysi suomalaisten muslimikäännynnäisten An-Nur -lehdestä. Uskontotieteen pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Köse, Ali
1996 Conversion to Islam: Study of Native British Converts. London: Kegan Paul International.
- Lövheim, Mia
2012 A Voice of Their Own – Young Muslim Women, Blogs and Religion. Mediatization and Religion – Nordic Perspectives. Toim. Stig Hjarvard, Mia Lövheim. Göteborg: Nordicom.
- Mansson McGinty, Anna
2006 Becoming Muslim: Western Women's Conversions to Islam. Gordonsville, Virginia: Palgrave Macmillan.
- Niemelä, Kati
2003 Suomalaisten sitoutuminen uskonnollisiin yhdyskuntiin. – Moderni kirkkokansa – Suomalaisten uskonnollisuus uudella vuosituhanella. Toim. Kimmo Kääriäinen, Kati Niemelä, Kimmo Ketola. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

- Ouis, Pernilla & Roald, Anne Sofie
2003 Muslim i Sverige. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Rambo, Lewis R.
1993 Understanding Religious Conversion. New Haven & Lontoo: Yale University Press.
- Roald, Anne Sofie
2004 New Muslims in the European Context: The Experience of Scandinavian Converts. Leiden: Brill Academic Publishers.
- 2006 The Shaping of Scandinavian “Islam”: Converts and Gender Equal Opportunity. – Women Embracing Islam. Toim. K. Van Nieuwkerk. Austin: University of Texas Press. 48–70.
- Repo, Nora
2012 An Islamic Mosaic – Women’s Identities in Transition: Albanian Muslim women in the former Yugoslav Republic of Macedonia. Diss. Åbo: Åbo Akademi.
- Soininen, Elina
2007 Paluu islamiin – yhdeksän suomalaisnaisen kääntyminen islamiin. Kulttuuriantropologian pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Sookhdeo, Rosemary
2012 Askel varjoihin – Miksi naiset kääntyvät islamiin? Virrat: Kristillinen Kirja- ja Musiikkikustannus.
- Van Nieuwkerk, Karin
2006 Gender and Conversion to Islam in the West. – Women Embracing Islam. Toim. K. Van Nieuwkerk. Austin: University of Texas Press. 1–16.

Sähköinen materiaali

Blogilista <http://www.blogilista.fi>. (Katsottu 15.11.2013.)

Saaranen-Kauppinen, Anita

& Puusniekka, Anna

2006

KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto.

Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. (Katsottu 23.10.2013.)

Liitteet

Liite 1: Sähköpostiviesti bloggaajille

Moi,

löysin blogisi blogilistan kautta, ja hetken blogiasi luettuani päätin lähestyä sinua sähköpostin välityksellä. Olen 23-vuotias teologian opiskelija Joensuusta, Itä-Suomen yliopistosta, ja aloittelen maisteriopintojani uskontotieteen pro gradu-tutkielman merkeissä. Gradussani minulla olisi tarkoitus tutkia suomalaisia muslimiksi kääntyneitä/islamiin palanneita naisia. Kiinnostus aiheeseen lähti ihan siitä yksinkertaisesta syystä, että jostain syystä sain aina puolustella tai selitellä islamia tutuille tai kavereilleni heidän kanssa aiheesta keskustellessa, etenkin jos puhuttiin naisista tai naisten oikeuksista. Tämän vuoksi halusin ottaa itse aiheesta lisää selvää, ja päädyinkin tekemään kandin tutkielmani islamiin kääntyneistä/palanneista naisista lähdeteosten pohjalta. Gradussa haluaisin syventyä aiheeseen hieman tarkemmin.

Kysyisinkin sinulta jo näin etukäteen, että olisitko halukas vastaamaan esimerkiksi sähköpostin välityksellä aihetta käsittelevään pienimuotoiseen haastatteluun? Tarkoituksena olisi että laatisit pienimuotoisen "kertomuksen" omasta kääntymisestä. Tarkemmat kysymykset ja ohjeet lähetän sinulle myöhemmin, mikäli suostuisit osallistumaan haastatteluun. Itse gradussa vastaukset käsitellään täysin nimettöminä (esim. "vastaaja x1 sanoi näin..."), ja ainoat tiedot, jotka tarvitsen, ovat ikä (tällä hetkellä ja kääntyessä) ja asuinpaikkakunta (myös esimerkiksi "Itä-Suomi" kelpaa, mikäli kotikunnan kertominen tuntuisi liian julkiselta). Gradussa ei mainita haastateltavien tarkkaa ikää, vaan ne ryhmitellään eri "ikähaarukoihin". Kertomuksesta esittäisin mahdollisesti myös muutamia lisäkysymyksiä, eli ilmoittaisitko myös olisitko valmis vastaamaan niihin? Kertomukset sekä vastauksia koskevat tiedot alkuperäisessä muodossaan jäävät vain minulle omaan arkistooni. Mikäli haluat, voin lähettää graduni luettavaksesi ja mahdollisia kommentteja varten ennen kuin jätän sen tarkistettavaksi.

Mikäli tästä heräsi sinulle vielä jotain kysymyksiä tai ajatuksia niin ota rohkeasti yhteyttä sähköpostin välityksellä! Toivottavasti palataan vielä tämän tutkielman yhteydessä :)

Syksyisin terveisin,
Minni Kauppinen
mikauppi@student.uef.fi

Liite 2: Haastattelupyyntö Emman blogissa

Olen 23-vuotias teologian opiskelija Joensuusta, Itä-Suomen yliopistosta, ja aloittelen maisteriopintojani uskontotieteen pro gradu-tutkielman merkeissä. Gradussani minulla olisi tarkoitus tutkia suomalaisia muslimiksi kääntyneitä/islamiin palanneita naisia. Kiinnostus aiheeseen lähti ihan siitä yksinkertaisesta syystä, että jostain syystä sain aina puolustella tai selittää islamia tutuille tai kavereilleni heidän kanssa aiheesta keskustellessa, etenkin jos puhuttiin naisista tai naisten oikeuksista. Tämän vuoksi halusin ottaa itse aiheesta lisää selvää, ja päädyinkin tekemään kandidin tutkielmani islamiin kääntyneistä/palanneista naisista lähdeteosten pohjalta. Gradussa haluaisin syventyä aiheeseen hieman tarkemmin.

Etsinkin tällä hetkellä halukkaita vastaamaan esimerkiksi sähköpostin välityksellä aihetta käsittelevään pienimuotoiseen haastatteluun. Tarkoituksena olisi että laatisit pienimuotoisen "kertomuksen" omasta kääntymisestäsi. Tarkemmat kysymykset ja ohjeet lähetän sinulle myöhemmin, mikäli suostuisit osallistumaan haastatteluun. Itse gradussa vastaukset käsitellään täysin nimettöminä (esim. "vastaaja x1 sanoi näin..."), ja ainoat tiedot, jotka tarvitsen, ovat ikä (tällä hetkellä ja kääntyessä) ja asuinpaikkakunta (myös esimerkiksi "Itä-Suomi" kelpaa, mikäli kotikunnan kertominen tuntuisi liian julkiselta). Gradussa ei mainita haastateltavien tarkkaa ikää, vaan ne ryhmitellään eri "ikähaarukoihin". Kertomuksesta esittäisin mahdollisesti myös muutamia lisäkysymyksiä, eli ilmoittaisitko myös olisitko valmis vastaamaan niihin? Kertomukset sekä vastauksia koskevat tiedot alkuperäisessä muodossaan jäävät vain minulle omaan arkistooni. Mikäli haluat, voin lähettää graduni luettavaksesi ja mahdollisia kommentteja varten ennen kuin jätän sen tarkistettavaksi.

Mikäli tästä heräsi sinulle vielä jotain kysymyksiä tai ajatuksia niin ota rohkeasti yhteyttä sähköpostin välityksellä! Toivottavasti palataan vielä tämän tutkielman yhteydessä :)

Syksyisin terveisin,

Minni Kauppinen

mikauppi@student.uef.fi

Liite 3: Tukikysymykset

1 Kääntyminen

1. Käytän pro gradu-tutkielmassani käsitettä ”kääntyminen”. Mikä termi kuvaa parhaiten omaa kokemustasi, eli mitä termiä itse käytät? Miksi?
2. Pohdi uskonnollisuuttasi ennen islamiin kääntymistäsi.
3. Mikä sai sinut valitsemaan islamin? Mikä vahvisti kääntymispäätöstäsi, ja miten?
4. Miten tutustuit islamiin?

2 Identiteetti

1. Miten kuvailisit shahadan/uskontunnustuksen merkitystä? Onko se vaikuttanut minäkuvaasi? Jos on, miten?
2. Miten islamiin kääntyminen on vaikuttanut omaan kuvaasi naisena?
3. Miten näet islamin ja suomalaisuuden suhteen?
4. Onko islamiin kääntyminen vaikuttanut pukeutumiseesi, millä tavalla?

3 Arkielämä

1. Onko islamiin kääntyminen muuttanut arjen rutiineitasi, tai oletko omaksunut uusia tapoja? Mitä tapoja? Miten olet suhtautunut uusiin tapoihin?
2. Millaiseksi kuvaillet suhteesi muihin muslimeihin? Miten muut muslimit suhtautuivat kääntymiseesi?
3. Onko suhteesi ja suhtautumisesi omiin vanhempiisi muuttunut kääntymisesi jälkeen? Jos on, millä tavalla?
4. Ovatko ystävyssuhteesi muuttuneet kääntymisesi jälkeen? Millä tavalla? Miten ystäväsi suhtautuivat kääntymiseesi?

Liite 4: narraatiopyyntö informanteille

Hei,

lämmin kiitos osallistumisestasi pro gradu-tutkielmani haastatteluun. Kuten aikaisemmassa viestissäni mainitsin, pyytäisin sinua alkuun laatimaan vapaamuotoisen kertomuksen omasta kääntymisestä minulle. Kertomuksesi saa olla pituudeltaan sinun päätettävissäsi, mutta toivoisin kuitenkin nostavasi kertomuksessasi esille itse tärkeiksi kokemasi seikat ja teemat, jotka liittyivät ja vaikuttivat omaan kääntymiseesi. Halutessasi voit pohtia myös islamin oppiin liittyviä teemoja, mutta tahtoisin sinun pohtivan ennen kaikkea omaa henkilökohtaista kokemustasi aiheesta. Pyytäisin että laatisit kertomuksesi erilliseen tiedostoon (.pdf, .txt, .doc, .docx, .rtf) mutta mikäli tämä ei onnistu voit lähettää kertomuksesi myös vastaamalla sähköpostiviestiin. Apukysymyksinä kertomukseesi voit käyttää seuraavia: Miten ja miksi kääntymisesi islamiin tapahtui? Millaisia asioita, tapahtumia, tilanteita ja ihmisiä siihen liittyi? Miten tutustuit islamiin? Miten kuvailisit elämääsi kääntymisen jälkeen, eli onko jokin asia muuttunut, millä tavalla? Mitä ajattelet nyt elämästäsi ennen kääntymistä?

Kertomuksesi pohjalta esittäisin mahdollisesti myös vielä muutamia lisäkysymyksiä, joten varmistaisin vielä tässä vaiheessa oletko valmis ja halukas vastaamaan myös niihin? En arvioi tai arvota kertomuksia millään tavalla, vaan pyrin tutkielmassani ns. "lajittelemaan" kaikkien kertomusten aiheita ja eri aihepiirejä NIISTÄ nousevien teemojen mukaan. Kaikki vastaukset säilytetään arkistossani, eivätkä ne ole muiden käytössä. Muistathan että voit missä tilanteessa ja kysymyksessä tahansa ottaa minuun suoraan yhteyttä, mikäli sinulle heräsi jotain kysyttävää tutkielmaan tai vastauksiisi liittyen!

Antoisia kirjoitushetkiä toivottaen,

Minni Kauppinen

mikauppi@student.uef.fi